A békéscsabai Lencsési Óvoda

Pedagógiai Programja

Békéscsaba

2013.

Dátum: 2013. augusztus 26.

----

ph. óvodavezető

Intézmény OM - azonosítója: 028060	**Intézményvezető:** **Dr. Erdeiné Gergely Emőke** neve
Legitimációs eljárás	
…/2013. (….) határozatszámon elfogadta: …… Dr. Ibos Gyuláné *nevelőtestület nevében* …… Mihály Zoltánné *alkalmazotti közösség nevében*	**Véleménynyilvánítók:** …….. …….. …….. *szülők közössége nevében*
…/2013. (….) határozatszámon jóváhagyta: …… *intézményvezető aláírás*	**Egyetértését kinyilvánító:** …… *fenntartó nevében*
Ph	
A dokumentum jellege: Nyilvános Megtalálható: www.lencsiovi.hu	**Érvényes:** A kihirdetés napjától 2013.09.01. visszavonásig
Verziószám: 1/2013.	**Készült:** V/ 1 eredeti példány

Tartalom

1.	Bevezető	5. oldal
1.1.	Helyzetkép	5. oldal
1.2.	Helyi óvodai nevelési programot meghatározó törvények, jogszabályok	6. oldal
1.3.	Az óvodai nevelés pedagógiai alapelvei	7. oldal
1.3.1.	Nevelési alapelveink	7. oldal
1.3.2.	Gyermekkép	7.oldal
1.3.3.	Óvodakép	7. oldal
1.3.4.	Pedagóguskép	7. oldal
1.3.5.	A pedagógiai munkát segítők	7. oldal
1.3.6.	Minőségpolitikai nyilatkozat	8. oldal
2.	Az óvodai nevelés célja, feladatai	8. oldal
2.1.	Az óvodai nevelés általános feladatai	9. oldal
2.1.1.	Az egészséges életmód alakítása	9. oldal
2.1.2.	Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségnevelés	15. oldal
2.1.2.1.	Ünnepek, hagyományok	17. oldal
2.1.3.	Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	22. oldal
2.2.	Speciális programelvek és feladatok	24. oldal
2.2.1.	A „Kőmívesovi” programelemei	24. oldal
2.2.2.	A „Napsugárovi” programelemei	26. oldal
2.2.3.	A „Zöldovi” programelemei	28. oldal
3.	Az óvodai élet megszervezésének elvei	29. oldal
3.1.	Személyi feltételek	29. oldal
3.2.	Tárgyi feltételek	31. oldal
3.3.	Az óvodai élet megszervezése (napirend, heti rend)	32. oldal
3.4.	Az óvoda kapcsolatai	34. oldal
4.	Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai	39. oldal
4.1.	Játék	39. oldal
4.2.	Verselés, mesélés	42. oldal
4.3.	Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	45. oldal
4.4.	Rajzolás, mintázás, kézi munka	49. oldal
4.5.	Mozgás	52. oldal
4.6.	A külső világ tevékeny megismerése	54. oldal
4.7.	Munka jellegű tevékenységek	61. oldal
4.8.	A tevékenységekben megvalósuló tanulás	64. oldal
5.	Gyermekvédelem	68. oldal
6.	Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek	70. oldal
6.1.	Sajátos Nevelési Igényű gyermekek	70. oldal
6.2.	Beilleszkedési, Tanulási és Magatartási nehézséggel küzdő gyermekek	76. oldal
6.3.	Hátrányos Helyzetű, és Halmozottan Hátrányos Helyzetű gyermekek	76. oldal
6.4.	Tehetséges gyermek, tehetséggondozás	78. oldal
7.	Az esélyegyenlőség biztosítása	79. oldal
8.	Szolgáltatások	81. oldal
9.	Ellenőrzés, értékelés	81. oldal
10.	A programhoz felhasznált szakirodalmak jegyzéke	85. oldal
11.	Záró rendelkezések	87. oldal
11.1.	A program hatálya, hatályba lépése	87. oldal
11.2.	Érvényességi záradék	87. oldal
11.3.	Legitimációs záradék	87. oldal
	Mellékletek	88. oldal

Készítette:

A Lencsési Óvoda Nevelőtestülete

Bajuszné Stefanik Mária
Bálintné Zsilák Veronika
Bartók Nóra
Dr. Erdeiné Gergely Emőke
Dr. Ibos Gyuláné
Felegyiné Krnács Andrea
Futaki Krisztián
Gajdács Gabriella
Galbicsekné Rusznák Katalin
Gyulavári Pál Péter
Gyüréné Sonkoly Mária
Horváth Mária
Imre Katalin
Kelemen Lászlóné
Kocziszki Jánosné
Kovács Pálné
Krnács Béláné
Markóné Herczeg Klára
Mazán Erzsébet
Palásti Hajnalka
Sajben Mónika
Szalainé Dúl Renáta
Szegediné Ilovszki Katalin
Szferle Anna
Szilágyiné Csuta Éva
Szőke Klára
Tomka Attiláné
Tóthné Kiss Szilvia
Vargáné Sánta Mariann
Vida Szűcs Eszter
Zolnainé Ruzsa Marianna Fruzsina

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Képviselő-testülete a 108/2011.(III.25.) számú határozatával döntött a Lencsési lakótelepen működő óvodák összevonásáról. A döntés értelmében, 2011. augusztus 1-jei hatállyal új intézményt hozott létre Lencsési Óvoda névvel. A József Attila Lakótelepen, és vonzáskörzetében élő óvodás korú gyermekek nevelését három óvodaépületben biztosítja (Székhely: Pásztor u. 91-93., Telephelyek: Pásztor u. 70. valamint Lencsési út 15.).

A fenntartó 108/2011. (III.25.) számú közgyűlési határozatával rendelkezett az intézmény feladatairól, működési feltételeiről. A békéscsabai Lencsési Óvoda Helyi Nevelési Programja átfogja a teljes óvodáskor nevelő-fejlesztő feladatait, amely az Óvodai nevelés országos alapprogramja (a továbbiakban: Alapprogram) szerint készült.

A fekete betűkkel írt részek általános elvárások, közös értékek, amelyek mindhárom épületben működő óvodára vonatkoznak.

Az óvoda-összevonások következtében a tagóvodái a speciális programfeladatokból adódó eltéréseket külön színekkel jelöljük a Programunkban:

- **„Kőmívesovi” (kék)**
- **„Napsugárovi” (nap sárga)**
- **„Zöldovi” (zöld)**

1. BEVEZETÕ

1.1. Helyzetkép

Óvodánk Békéscsaba azon városrészén belül helyezkedik el, amely településrész saját önkormányzattal is rendelkezik. Épületeink a városrész központjában - egymáshoz közel-, optimális környezetben, a kertvárosi rész és az Élővíz-csatorna között helyezkednek el.
Az Élővíz-csatorna gazdag növény- és állatvilága jó levegőt, sok-sok megfigyelési lehetőséget biztosít gyermekeink számára. Mindhárom intézmény hatalmas, rendezett, parkosított játszóudvarral, sok fával, cserjével, füves területtel, elkerített lovaglóudvarral rendelkezik. Az udvarok nagy részét fű, kisebb részben aszfalt és gumitégla borítja. A gyermekek mozgásfejlesztését sokféle udvari játék biztosítja (csúszda homokozóval, libikóka, házikók lengőhíddal, famászókák, a nyári időszakban zuhanyzási lehetőség van, stb.).
A településrészen élő családok szociális, anyagi és kulturális háttere jelentős különbségeket mutat. A gyermekek nevelésénél mindezt figyelembe vesszük. Az intézményegységek együttműködése lehetőséget teremt a szülők számára az egyes intézmények közötti zökkenőmentes átjárhatóságra. Azonos értékek mentén neveljük a gyermekeket, megtartva a három intézmény sajátos arculatát, egyéniségét, pedagógiai kultúráját.

A „Kőmívesoviban” a „Lépésről lépésre” programot adaptáltuk, amivel az óvodapedagógusok szívesen dolgoznak, szeretik a gyermekek és szüleik is. A gyermekek tudásvágyát kihasználva, a gyermeki érdeklődésre építve alakítjuk a projekteket. Módszertani eszközünk tárházát bővíti a kompetencia alapú csomag alkalmazása.
Valljuk, hogy a gyermekek nevelése csak a megfelelő szülői háttérrel valósítható meg, ezért a szülőket is igyekszünk bevonni az óvoda életébe.
Minden évben „Homokvárépítő versenyt” rendezünk, melyen a szülők a gyerekekkel együtt egy közös nagy várat építenek.
Rendszeresen tartunk játszóházat és táncházat, amin a családok szívesen vesznek részt.
Hatcsoportos óvodánkban a gyermekek mozgásfejlesztése tornaszobában történik.

A „Zöldovi” háromcsoportos intézmény, a lakótelep kis zöld szigeteként, családias hangulatban őrzi és óvja környezete szépségeit.
Büszkén viseljük a Zöld Óvoda és a Madárbarát kert címet. Fontos feladatunknak tekintjük a természet megóvását és védelmét, melyet már kiscsoportosainkban elkezdünk tudatosítani. Jártasak vagyunk a szelektív hulladékgyűjtésben, a komposztálásban és az „újra-papír” készítésében is. Minden csoportunknak kialakított kertje van, melyet az évszaknak megfelelően a gyermekekkel közösen gondozunk. A szülőkkel együttműködve Zöld folyosót alakítottunk ki, melyet mindig a természetben gyűjtögetett kincsekkel díszítünk.
Kiemelt rendezvényünk a családok által is közkedvelt „Családi nap” és az „Apák napja”. A gyermekek mozgásfejlesztését a szomszédos iskolával együtt működve (tornaterem használat) valósítjuk meg. A gyermekek sok időt töltenek a szabad levegőn, melyben segítségünkre vannak a fedett teraszok és KRESZ pályánk is.
Elkötelezett hívei vagyunk az egészséges életmódnak és a környezettudatos életvitelnek.
Pedagógusaink 2004-ben az oktatási miniszter elismerő levelében részesültek.

A „Napsugárovi” hat csoportos intézménye elsőként vállalta fel (megelőzve a törvényi előírást) a régióban az „Ép és sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelését”.

Nevelési programunk megvalósítása érdekében speciális pedagógiai gondozást végzünk, a sérülésnek megfelelő szakirányú pedagógusok segítségével. Az óvodapedagógia mellett egyszerre van jelen a fejlesztőpedagógia, a gyógypedagógia (logopédia, szurdopedagógia, szomatopedagógia, stb.), és a konduktív pedagógia (konduktor).
Kiemelt feladatunk a gyermekek mozgásfejlesztése, hiszen a mozgás jótékonyan hat a sérülések korrigálására, az értelmi-, a szociális képességek fejlődésére.
Büszkék vagyunk arra, hogy minden csoportszoba gazdagon felszerelt mozgásfejlesztő játékokkal, eszközökkel (Tini-kondi, Body-roll hengerek, gimnasztikai labdák, ugráló asztal, stb.), így a gyermekek bármikor kielégíthetik mozgásigényüket. Tornaszobával is rendelkezik óvodánk.
Büszkék vagyunk arra is, hogy nevelőmunkánk eredményeként óvodánkban a gyermekek sosem csúfolják az SNI-s gyermekeket. Segítik, egyenrangú társként fogadják el őket, fenntartás nélkül játszanak velük.
Óvodánk fennállásának 30. évfordulója alkalmából kollektívánk miniszteri elismerésben részesült.

1.2. A helyi óvodai nevelési programot meghatározó törvények és jogszabályok

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
- A kormány 363/2012. (XII.17.) kormányrendelete Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 2011. évi CLXXIX. Törvény a nemzetiségek jogairól
- 1997. évi XXXI. tv. a Gyermek védelemről és gyámügyi igazgatásról
- Az 1998. évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról
- Az óvoda hatályos Alapító Okirata
- 1991. évi LXIV. Törvény a Gyermekek jogairól
- 137/1996. (VIII. 28.) Kormányrendelet az „Óvodai Nevelés országos alapprogramja”kiadásáról és annak módosításai 255/2009. (XI.20.) Kr., illetve a 221/2010.(VII. 30.) Kr.
- 2003. évi CXXV. Törvény az „Egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról”
- 149/1997 (IX.10.) Kormányrendelet a „gyámhatóságok valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról”
- 11/1994. (VI.8.) MKM rendelet a „Nevelési-oktatási intézmények működéséről” és módosításai

- 2/2005. (III.01.) OM rendelet a „Sajátos nevelési igényű gyerekek óvodai nevelésének irányelve” kiadásáról
- 1992. évi LXIII. Törvény a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról.
- 32/1997. (XI. 5.) MKM rendelet a Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve kiadásáról
- 48/2012. (XII. 12.) EMMI rendelet a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről

1.3. Az óvodai nevelés pedagógiai alapelvei

1.3.1. Nevelési alapelveink

- A gyermekek neveléséhez érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes, derűs légkört teremtünk, mert nagyon fontos, hogy a gyermekek jól érezzék magukat az óvodában.
- A gyermek személyiségét, egyéni különbözőségét tiszteletben tartjuk, elfogadjuk, biztosítjuk készségeinek, képességeinek sokoldalú kibontakoztatását.
- Óvodánk épít a családi nevelésre, a szülőkkel partnerként együttműködve, kiegészíti azt.
- Hangsúlyozzuk a gyermeki játék elsődlegességét, hiszen a 3-7 éves korú gyermek alapvető tevékenysége, mely fejlődésének alapja.
- Fontos számunkra a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése. Külön gondot fordítunk arra, hogy a gyermekek minden segítséget megkapjanak hátrányaik leküzdéséhez.
- A 3-7 éves gyermek alapvető szociális tanulási formája az utánzás, ezért az óvodapedagógus modell szerepe kiemelkedő jelentőségű. A nyelvi kommunikációs kifejezőkészség, kulturáltság állandó minta minden gyermek számára.
- Fontosnak tartjuk az eltérő fejlődésmenet korai felismerését, a gyermekek érési folyamatához igazított, sajátosságaiknak megfelelő, speciális fejlesztést.
- Nagy hangsúlyt fektetünk az inkluzív nevelésre, mely a gyermekek közötti különbözőségek felismerésén, sokszínűségén, értékelésén alapul.

1.3.2. Gyermekkép

Az óvodánkba érkező gyermekek eltérő családi és szociális háttérrel rendelkeznek. Sok a hátrányos helyzetű, rossz anyagi körülmények között élő gyermek. Az intézményünk nagyrészt a lakótelepen élő gyermekeket fogadja, akik közül sokan mozgás- és ingerszegényen élnek. Olyan gyermeket szeretnénk az iskolába engedni, aki érzelem gazdag, környezetében jól tájékozódó, nyitott, érdeklődő az új iránt, önmagát értékelni tudó, másokat elfogadó, segítőkész, együttműködő, kiegyensúlyozott, boldog, kacagni tudó.

Kiemelt jelentőséget tulajdonítunk a gyermeki személyiség komplex fejlesztésének:

- a (tanult) motívumok kialakításának, mivel a motívumok segítik az embert döntései meghozatalában
- a képességek fejlesztésének, mert a képességektől függ a döntések kivitelezésének eredményessége.

Nevelőmunkánk során olyan motívumokat és képességeket kell fejlesztenünk, melyek eredményeként gyermekeink döntései megalapozottak lesznek, s döntéseik kivitelezésében pedig eredményesek.

1.3.3. Óvodakép

Az Alapprogram szerint az óvoda a közoktatási rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, amely biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének optimális feltételét. Az óvó-védő, szociális, nevelő, személyiségfejlesztő funkció mellett az óvoda közvetetten segíti az iskolai közösségben történő beilleszkedéshez szükséges, gyermeki személyiségvonások fejlődését.
Igyekszünk a gyermekek optimális neveléséhez szükséges szeretetteljes, kiegyensúlyozott, nyugodt, családias légkört kialakítani.

1.3.4. Pedagóguskép

- Elfogadó, támogató, segítő attitűdje modellt, mintát jelent a gyermek számára,
- szeretetteljes bánásmódja érzelmi biztonságot nyújt a gyermeknek,
- harmonikus személyisége, együttműködésre való hajlama segíti az összehangolt munkát,
- fejlődőképes, innovatív, kész a pedagógia megújulásra, fejlődésre,
- kreatív, problémamegoldó gondolkodásmódjával mind a gyermek mind a felnőttek munkáját segíti,
- nyitott, derűs magatartásával elősegíti a szülőkkel való együttműködést,
- alapos elméleti, pedagógiai, pszichológiai szakmai tudással rendelkezik,
- széleskörű módszertani repertoárral rendelkezik, alkalmazza a modern információs és kommunikációs technikákat,
- tud egyénre szabottan motiválni, személyre szólóan értékelni, fejleszteni, differenciálni,
- igényli az egész életen át tartó tanulást, az önképzést,
- ápolt, szolid megjelenésű, az alkalomhoz illően öltözködik, mindig mértéktartó.

Attitűd/magatartás:
- elfogadjuk a hátrányos helyzet fogalmának és a különleges bánásmódot igénylő gyerekek kategorizálásának viszonylagosságát, soha nem stigmatizáljuk őket.
- elfogadjuk, hogy a gyerekek fejlődésében a közoktatási intézmény csak az egyik tényező a szocializációs terepek közül, s ezért törekszünk esélyteremtő pedagógiai munkánkban más szocializációs terepek hatásait is figyelembe venni.

Képességek:

- képesek vagyunk a kulturális-társadalmi jelenségek nyitott és kritikus elemzésére, a nevelés szempontjainak figyelembe vételével.
- felismerjük a hátrányos helyzetű és/vagy különleges bánásmódot igénylő gyermekek sajátos szükségleteit.

1.3.5. A pedagógiai munkát segítők

- tiszteletben tartják a gyermekek személyiségét,
- szeretetteljes magatartásukkal érzelmi biztonságot nyújtanak,
- a gyermekekkel mindig segítőkészek, elfogadóak, támogatóak,
- pozitív megerősítést nyújtanak a gyermekek számára,
- munkatársaikkal együttműködőek, toleránsak,
- a szülőkkel udvariasak, segítőkészek,
- munkavégzésük precíz, pontos, megbízható,
- külsejük ápolt, gondozott,
- a rájuk bízott információkat bizalmasan kezelik,
- szülőnek gyermekéről nem adnak felvilágosítást.

1.3.6. Minőségpolitikai nyilatkozat

Óvodánk ellátja a 3-7 éves korú gyermekek nevelését, képességeinek kibontakoztatását és fejlesztését. Minőségpolitikánk egységesen és teljes körűen érvényes az intézmény valamennyi dolgozójára, valamennyi tevékenységekre és a működés folyamataira.
Fontosnak tartjuk a másság elfogadását, tiszteletben tartását, hogy a speciális társadalmi igények (integráció, hátrányos helyzet, halmozottan hátrányos helyzet) kielégítése a nevelés keretein belül olyan színvonalon történjen, mely kiváltja a gyermekek, szülő, fenntartó és az intézmény valamennyi partnerének elismerését.
A minőségfejlesztési rendszer működtetése a nevelési programban megfogalmazott célok, feladatok magas színvonalú megvalósítását, egy gyermekbarát, partnerközpontú, folyamatosan megújulni képes intézményi működést eredményez.
Az óvoda vezetése és valamennyi dolgozója, valamint minden szülő elkötelezettséget vállal a minőségi munka iránt, melynek a mindennapi nevelésben és munkafolyamatokban kell érvényesülnie.
A folyamatok, eljárások napi gyakorlatban történő alkalmazása egységesíti az óvodai nevelőmunka közös értékrendszerét, erősíti a közös felelősséget, a közös cselekvés hatékonyságát, amelyek hatással vannak az óvodai nevelőmunka eredményességére.
A minőségi céloknak megfelelő működés biztosítja a folyamatos fejlődést a szervezetben és az intézmény folyamataiban.

2. AZ ÓVODAI NEVELÉS CÉLJA, FELADATAI

Az intézményi nevelés alapvető céljait és feladatait a közoktatási törvény valamint az Alapprogram fogalmazza meg általános érvényességgel, amely szerint az óvodás korú gyermekek testi és lelki szükségleteinek – egészséges életmód kialakítása, érzelmi nevelés és szocializáció biztosítása, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása – kielégítése az alapvető

feladat. Kiemelt jelentőségű a kulcskompetenciák fejlesztése is. Az Európai Unió tagállamaiban a kulcskompetenciák – az EU kilenc kulcskompetenciát nevesít – fogalmi kategóriájába azokat a tudásokat és képességeket rendezték, amelyek birtoklása alkalmassá teszi a kisgyermeket a gyors és hatékony alkalmazkodásra, a változások kezelésére, a modern világhoz való alkalmazkodásra. Különösen fontosnak tartjuk e kulcskompetenciák beépítését nevelési programunkba.

Célunk továbbá:

- a speciális kompetenciák fejlesztése,
- az ismeretek, játékon keresztüli tudományos és sokoldalú közvetítése, és a környezettudatos magatartás megalapozása,
- a nyugodt légkörben történő nevelés és fejlesztés a gyermekek és felnőttek számára egyaránt,
- a hátrányokkal küzdő gyermekek és családjaik segítése megfelelő feltételek mellett (különös tekintettel a veszélyeztetett, valamint a sajátos bánásmódot igénylő gyermekekre)
- hogy, az óvodapedagógusok és a munkájukat segítők tudásuk legjavát adva, ismereteik folyamatos bővítésével neveljék és fejlesszék a gyermekeket.
- a szülők részvételének minél sokrétűbb biztosítása az óvodai nevelés / fejlesztési folyamatában.
- hogy az intézményünkkel jogviszonyban állók elégedettségére, velük együttműködve végezzük munkánkat.

Célrendszerünk olyan alapot kíván adni a képességek és jártasságok kialakításához, melyek e gyorsan változó világban várnak gyermekeinkre.

2.1. Az óvodai nevelés általános feladatai

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése. Ezen belül:

2.1.1.Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódot az óvodás korú gyermek a környezetétől sajátítja el, a különböző tevékenységek gyakorlása közben ismeretekhez jut, tapasztalatokat szerez. Kialakulásában meghatározó szerep jut a családnak, mint elsődleges- és az óvodának, mint másodlagos szocializációs színtérnek.
A programban az óvodapedagógus az egészségnevelés terén mind a prevencióra, mind a korrekcióra hangsúlyt helyez.
Megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, gyógypedagógusokkal együttműködve - speciális gondozó, prevenciós, korrekciós testi, lelki nevelési feladatokat lát el.

Célja:

- Alakuljon ki a gyermekben az egészséges életvitel igénye.
- Fejlődjön érzelemvilága, nyitottsága, közösségi magatartása, a természet iránti fogékonysága.

Az egészséges és kulturált életmódra nevelés, személyes fejlesztés

Az embernek önmagával harmóniában kell élnie. Ennek feltétele, hogy testileg - lelkileg egészséges legyen: meg tudja őrizni, helyre tudja állítani jó közérzetét, stabilizálni, védeni tudja önmagát: optimális legyen személyiségének működése, fejlődése. E funkció, e célok eredményes és hatékony szolgálata azt feltételezi, hogy képes lesz a személyes érdekeket szolgáló döntéseket meghozni, azokat végrehajtani és megvalósítani.
A személyre szóló nevelés végső célja az önfejlesztő személyiség, az önfejlesztésre nevelés. Ez magában foglalja az önállóságra nevelést, az egyéniségfejlesztést és az én, a személyes tudat kialakulásának, fejlődésének segítését. Óvodai nevelésünk célja, e képességek megalapozása.

Célunk az egészséges és kulturált személyiség fejlesztése érdekében személyes motívumok kialakítása

- az önkiszolgálási motívumok közé tartozó biológiai szükségletek, a komfortszükséglet a mozgás és élményszükséglet
- önvédelmi motívumok fejlesztése az egészséges életmódra nevelés, a konfliktusok kezelésére történő nevelés kapcsán
- a szuverenitás motívumainak kialakítása, mint az önállósulási és öntevékenységi vágy
- önértékelési motívumok fejlesztése, mint az önbizalom és az önbecsülés, a reális, a képességeket is figyelembe vevő teljesítményértékelés eredményeként.

Célunk a személyes képességek fejlesztése

- az önellátási képességek megfelelő szintű fejlesztése az egészséges és kulturált étkezés, öltözködés, tisztálkodás, testápolás, rendszeretet, és a környezet adta munkatevékenységek kapcsán
- testi képességek fejlesztése: kondicionálás, koordinációs képességek
- az önvédelmi képesség, mint egészségvédő és identitásvédő képességek fejlesztése
- az ön-reflexív képességek fejlesztése önértékelés, az önmegismerés és az önfejlesztés képességeinek megalapozásával.

A 2013-2014 nevelési évtől a szülők segítségével létrehozott SÓ-SZOBA nagyban hozzájárul a gyermekek egészségmegőrzéséhez, a légúti betegségek gyógyításához.

Az egészségnevelésért felelős munkacsoport továbbra is működik, figyelemmel kíséri, segíti az óvodapedagógusok munkáját.

Gondozás

A gondozás az óvodai nevelés egyik alapvető tevékenysége. A kisgyermek olyan szükségleteit elégíti ki, amely elősegíti növekedését, fejlődését, hozzájárul egészségének megőrzéséhez, jó közérzetéhez, egészséges életmódjának kialakulásához. A test gondozása közben nemcsak a testi, hanem a szellemi egészség épülése is serkenthető.

Óvodai életünk megszervezésében a gondozásnak kiemelt szerepe van. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését együttműködve a gondozást végző többi munkatárssal.
Az óvodában az életritmus, a táplálkozás, a testápolás, öltözködés, pihenés és alvás, a mozgás, testi nevelés és testnevelés segítségével, az ezekhez kapcsolódó tevékenységekkel, szokások kialakításával biztosítja az óvodapedagógus és a dajka a megfelelő életmódot (az egyéni eltérések figyelembevételével).
Minden tevékenységnél alapvető feltétel a jó hangulat, oldott légkör, kellemes közérzet, valamint a felnőtt és a gyermek közötti jó kapcsolat.

Mozgás

A mozgás az óvodáskor egész időszakában jelentős szerepet tölt be a 3-7 éves gyermek fejlődésében.
A torna, a mozgásos játékok fejlesztik a gyermek természetes mozgását, (járás, futás, ugrás, támasz, egyensúlyozás, dobás) testi képességeit, mint az erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség, valamint a társra figyelést.
Kedvezően befolyásolják a gyermeki szervezet növekedését, teherbíró- ellenálló képességét és az egyes szervek teljesítőképességét.
A mozgásnak fontos szerepe van az egészség megőrzésében és megóvásában.
A mozgáskultúra fejlesztése mellett segítik a térben való tájékozódást, a helyzetfelismerést, a döntést, és az alkalmazkodóképességet, valamint a személyiség akarati tényezőinek alakulását.

A mozgás hatása az értelmi képességek fejlődésére:

- A mozgásos játékok, gyakorlatok, téri helyzetek felidézésével fejlődik a gyermek vizuális memóriája.
- A testrészek, téri irányok megismerésével, megnevezésével bővülnek a térről szerzett ismereteik, fejlődik térészlelésük, gyarapodik szókincsük.
- A megnevezett, látott és elvégzett cselekvések, mozgások elősegítik a különböző észlelési területek integrációját, a keresztcsatornák és a fogalomalkotás fejlődését is.

A mozgás hatása a szociális képességek fejlődésére:

- A gyermek saját testének és testi képességeinek megismerése segíti az „én tudat” fejlődését, a „szociális én” erősödését.
- A közös, örömmel végzett mozgás közben társas kapcsolatai kiszélesednek. A társakhoz való alkalmazkodás közben fejlődik önuralmuk, együttműködő képességük. Lehetőségük nyílik különböző viselkedésminták tanulására, társra figyelésre.
- A mozgásos versengések során átélik a sikert, a kudarcot egyaránt, így tanulják ezek kezelését, elviselését.

Óvodánk programjának egyik fő feladata a nagymozgások, szem-kéz, szem-láb koordináció, egyensúlyérzék, finommotorika fejlesztése, melyeket természetes módon építünk be a gyermeki tevékenységekbe.
A mozgásigény kielégítése az egész szervezet működésére kedvezően hat, és nagymértékben befolyásolja a már felnőtt ember életmódját. A mozgásigény kielégítése az ép- és sérült gyermekek szempontjából azonosságokat és különbözőségeket feltételez.
Azonosságok:

- a mozgás igényének jelenléte,
- a mozgás, mint örömforrás megélése,
- a mozgás önbizalom növelő hatása,
- az együttes mozgás élménye.

Különbözőségek:

- a sajátos nevelési igényű gyermek mozgásigényének kielégítése speciális feladatok megoldásával bővül,
- állandó a mozgásra ösztönzés a SNI-s gyermekeknél, ehhez megfelelő helyet, időt, energiát és lehetőséget kell biztosítani.

A mozgásigény kielégítésének lehetőségei:

- szabadon választott mozgástevékenységek,
- a hét bizonyos napjaira tervezett közös testnevelés (speciális eszközökkel),
- a mindennapos testnevelés,
- különböző testnevelési játékok, sportolási lehetőségek szervezése az óvodában,
- lovaglás,
- úszás (a nagycsoportos gyermekek számára a Lencsési Általános Iskolában van lehetőség)
- séták, kirándulások,
- sportversenyek, játékos, mozgásos vetélkedők.

Az óvodában a mozgásos tevékenységekbe bekapcsolódnak az SNI-s (mozgásában akadályozott) gyermek is, de annak kritériumait a konduktor - szomatopedagógus határozza meg, a mozgásállapot függvényében. Fontos annak is az ismerete, hogy egy-egy mozgássérült gyermek számára melyek azok a káros mozgásformák, tevékenységek, amelyeket nem végezhet. A konduktor, szomatopedagógus minden érintett gyermekről leadja az óvónők számára azt a listát, amely a káros, a kerülendő mozgást, tartás-, és üléshelyzeteket tartalmazza.

A mozgásfejlesztés fő feladatai:

- A gyermek természetes mozgáskedvének megőrzése, a mozgás megszerettetése.
- A mozgástapasztalatok bővítése sok gyakorlással, a mozgáskészségek kialakítása, amelyek hozzájárulnak a harmonikus, összerendezett, fegyelmezett, nagy és kis mozgások kialakulásához.
- A testi képességek, a fizikai erőnlét fejlesztése.
- Mozgáson keresztül az értelmi struktúrák és szociális képességek fejlesztése, a társra figyelés kialakítása.

Mozgásfejlesztés szabad játékban

Az óvodába kerülő egészséges és SNI-s gyermekek szeretnek mozogni. Ehhez szükséges, hogy az óvodapedagógus felkeltse és megőrizze ezt a mozgáskedvet, és tudatosan építsen rá.

Lényeges a mozgáshoz a biztonságos környezet és a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoport összetételéhez megfelelő eszközök biztosítása.
Kisebbeknél a természetes nagymozgások fejlődését kell segíteni. Ezért leginkább a csúszáshoz, mászáshoz, bújáshoz szükséges eszközöket kell biztosítani.
Nagyobbaknál nagyobb hangsúlyt kap a szem-kéz, szem-láb koordináció és az egyensúlyérzék fejlesztése. Ezekhez célba dobó játékok, valamint manipulációs barkácsoló tevékenységek szükségesek. Az egyensúly fejlesztéséhez a Body-roll, a kötél, a háló, stb. a megfelelő eszközök.
A nagyoknál a finommotorika fejlesztésére kell a legnagyobb hangsúlyt fektetni.
A szabad játéktevékenységben az a cél, hogy minden gyermek megtalálja a fejlettségének, érdeklődésének, temperamentumának, különbözőségének legmegfelelőbb eszközt, játéktémát.

Testi képességek fejlődésének segítése

A testi nevelés, tevékenység és feladatrendszerét elsősorban a gondozás és mozgás, a test-gyakorlatok által kívánja óvodánk megvalósítani. E két tevékenység az egész óvodai életet átszövi.
A testi nevelés magában foglalja a gyermek testi szükségleteinek (levegőzés, pihenés, egészséges táplálkozás), természetes mozgásigényének kielégítését, egészségének, testi épségének védelmét, edzését.

Levegőzés:

A mindennapos tevékenységek során igyekszünk - az időjárástól függően - minél több időre a szabad levegőre vinni a gyermekeket (játék, mozgás, kezdeményezések).

A gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése, betegségmegelőzés
A gondozási, a testi nevelési és a mozgásfejlesztési feladatok megvalósítása elősegíti a gyermek egészségének megóvását. Nagy hangsúlyt fektetünk a higiénés szabályok betartására (portalanítás, fertőtlenítés, levegőztetés), melyek biztosítják a szervezet védekezőképességének fokozását, a betegségek megelőzését. Rendszeresen sor kerül a védőnői szűrésekre. A sérült gyermekek érdekében folyamatos a kapcsolatunk a szakorvosokkal és a megfelelő szakemberekkel.
A levegő, víz, napfény együttes hatása biztosítja a gyermekek testi edzettségét. Ennek érdekében az óvodánk igyekszik minél több időt biztosítani a szabad levegőn történő mozgásra, szabad játékra. Nyáron lehetősége van a gyermekeknek az udvaron történő vízfürdőre, tusolásra, ugyanakkor egész tanév alatt biztosított partnereink közreműködésével az úszásoktatás és a lovaglás.
A házirendbe foglaltuk, hogy a beteg gyermeket, lehetőleg- a teljes gyógyulásáig- ne hozzák a szülők óvodába a saját, és a többi gyermek érdekében sem.

Étkezés

A növekedés és fejlődés egyik legfontosabb feltétele a táplálkozás. A Gyermekélelmezési Intézmény által, napi háromszori étkezést biztosítunk a gyermekek napi tápanyagszükségletéhez. A szokásrendszer kialakítása során megismerik, gyakorolják a

gyermekek az étkezéssel kapcsolatos étkezési, magatartási szabályokat. Gyakorolják az önkiszolgálást, a terítést, megismerik a változatos, egészséges étkezés fontosságát.
Egészségügyi problémát (pl. liszt-, tejérzékenység), sajátos igényt, vagy eltérő étkezési kultúrát, szokást, figyelembe veszünk, s ennek megfelelően alakítjuk a gyermekek étkeztetését.
Különbözőség esetén megismertetjük a gyerekekkel más népek étkezési kultúráját is.

Testápolás

A testápolás, a gyermekek egészségének védelmét, testük, ruházatuk gondozását, szükség szerinti tisztálkodását és tisztaságigényük kialakulását szolgálja. A gyermekeknek mindennapi szükségleteik kielégítésénél, valamint tisztálkodás közben is gyakorolják az önellátást, önkiszolgálást, ugyanakkor számíthatnak a felnőttek (óvónő, dajka, pedagógiai asszisztens) segítségére is.

Öltözködés

Az öltözködés, védekezés az időjárás viszontagságai ellen, de egyúttal fejleszti a gyermekek ízlésvilágát, szépérzékét is. Kezdetben szükség van a felnőtt tevékeny segítségére, de végcél az, hogy a gyermek elérje a teljes önállóságot mind a vetkőzés-öltözködés, mind pedig a ruházat tisztán- és rendben tartása (hajtogatás, cipőváltás stb.) során.

Pihenés, alvás

2-4 éves korban az egész napi alvásigény általában 12-14 óra, ami 4-7 éves korra, 10-12 órára csökken. E szükséglet kielégítésének egy része az óvodára hárul. Az óvodapedagógus feladata a nyugalom fenntartása, a zavaró külső ingerek megszüntetése.

Az óvodapedagógus feladata

- A gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése.
- Az optimális, a gyermek életkorának megfelelő életritmus kialakítása.
- A gyermek egészségének óvása, megőrzése, edzése.
- Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, öltözködés, a betegségmegelőzés, az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.
- A gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet megteremtése.
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások kialakítása.
- A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése.
- Felkészíti az egészséges gyermeket arra, hogy társaiknak különbözőségük miatt más, speciális feltételek szükségesek az egészséges életmód kialakításához, eléréséhez.
- Törekszik arra, hogy ne sértse a gyermek családi nevelésének nemzeti, etnikai, világnézeti hovatartozása miatti esetleges különbözőségét.
- A gyermek természetes mozgáskedvének megőrzése, a mozgás megszerettetése.
- A mozgástapasztalatok bővítése, a mozgáskészségek kialakítása, amelyek hozzájárulnak a harmonikus, összerendezett, fegyelmezett, nagy és kis mozgások kialakulásához.

- Mozgáson keresztül az értelmi struktúrák és szociális képességek fejlesztése, a társra figyelés kialakítása.
- Sokirányú gondozási tevékenységgel a gyermek komfortérzetének biztosítása szokáskialakítás.
- Testi képességek, fizikai erőnlét, edzettség fejlesztése.

A speciális feladatok ellátásához (séta, lovaglás, úszás, pancsolás, stb.), a szakemberek és a szülők segítségét vesszük igénybe.

Anyanyelvi nevelés:

- kommunikációs kedv felkeltése
- illemszabályok gyakorlása (jó megjelenés, étkezés, viselkedés)
- szókincsbővítés
- beszédfejlesztés, kommunikáció (köszönés, bemutatkozás, megszólítás, szándéknyilvánítás, tudakozódás, üzenetközvetítés, véleménynyilvánítás)
- két résztvevős beszédhelyzetek teremtése,
- az artikulációs korlátok kiküszöbölése érdekében végzett folyamatos tevékenység,
- nyelvi játékok a motoros funkciók fejlesztésére.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- Önállóan mosakodnak, ruhájuk ujját fel –és letűrik, begombolják, kikapcsolják.
- Önállóan fogat mosnak, használják a vécét, hajukat rendben tartják.
- Zsebkendőjüket használják, helyesen fújják az orrukat.
- Az önkiszolgálást teljes önállósággal, természetes teendőként látják el.
- Önállóan tevékenykednek, észreveszik elvégezhető feladataikat.
- Étkezés közben kulturáltan viselkednek, helyesen használják az evőeszközöket.
- Önállóan, a megfelelő sorrendben öltöznek, vetkőznek. Ruhájukat, ágyneműjüket hajtogatva helyre teszik.
- Ügyelnek személyük, környezetük rendjére, a rendetlenséget megszüntetik.
- A testileg egészségesen fejlődő gyermek eljut az első alakváltozáshoz.
- Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás.
- Teste arányosan fejlett, teherbíró.
- Mozgása összerendezetté, harmonikussá válik.
- Fejlődik a finommotorika.
- Szándékosan irányítja mozgását, viselkedését, testi szükségleteinek kielégítését.

2.1.2. Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségnevelés

A közösségi normák és szabályok megalapozásával és megfelelő alakításával nevelőmunkánkban kulcskérdés – s e téren is szükség van a szülőkkel történő együttműködésre – hogy mennyire tudjuk engedni és elfogadni a gyermekek önálló törekvéseit. Hol vannak az ésszerű korlátok, melyeken túl a gyermek már sérti a mellette élő többiek, a csoport tagjainak érdekeit. Fontosnak tartjuk, hogy az óvoda egyszerre segítse a

gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, én- tudatának alakulását, és engedjen teret a gyermekek önkifejező törekvéseinek.

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége. Óvodánkban a gyermekeket érzelmi biztonság, állandó értékrend, megnyugtatóan derűs és kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör veszi körül:

- **A befogadás egyéni igényekhez igazított** gyakorlatának (anyás-apás beszoktatás) és az óvodapedagógusok lehetőség szerinti családi környezetben történő első látogatásának köszönhetően is, a gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások érik

- **Az óvoda valamennyi alkalmazottját pozitív attitűd és érzelmi töltés jellemzi** a gyermekekkel, egymással, valamint a szülőkkel való kapcsolat kialakításában és gyakorlásában, mely gyakorlat mintaként szolgál a gyermek-gyermek kapcsolatok alakulására is
- **Az emberek közötti különbözőségek** tiszteletben tartására, elfogadására és megértésére nevelünk

A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának), szokás- és normarendszerének megalapozása.

Feladatunk a szociális értékrend, a szociális motívumok fejlesztése

- A társak értékeit figyelembe vevő az önérdek és a társak érdekeinek kölcsönös, arányos érvényesülését szolgáló, szükség szerint a másik felet segítő magatartás kialakítása
- A közvetlen és közvetett szociális kommunikációs képességek fejlesztése (beszélgetés, vita, színházi előadás, képeskönyv nézegetés stb.)
- A gyermekek kötődési hálójának megismerése, és szükség szerint segítség nyújtása az arra rászoruló gyermekeknek. Segítségnyújtás ahhoz, hogy a gyermekek képesek legyenek új kapcsolatok kiépítésére, kapcsolatrendszerük gazdagítására
- A csoportlétre, szervezeti létre való képesség lehetőségeinek kiaknázása a különböző játékterekben történő közös játék, a kooperatív tanulási technikák, a csoportmunka alkalmazása, az ünnepek, valamint a különböző szerepek során
- A vezetési képesség fejlesztését szolgálva a játékaikban és egyéb tevékenységeikben a gyermekek tapasztalják meg a „segítő felnőtt” magatartását
- A szabályokhoz kötött mozgásos és értelmi képességeket igénylő játékok során fejlesszük gyermekeink segítő versengő képességét
- Reális, az egyes gyermekekhez igazodó teljesítményértékeléssel alapozzuk meg és erősítsük gyermekeink önbecsülését és önbizalmát
- A betartandó szabályok a gyermekek számára legyenek mindig világosak, betartatásukban a felnőttek következetesek
- A szabályok kialakításakor mindig a megoldandó probléma kerüljön a középpontba, ne a problémát okozó gyermek.

Az erkölcsi nevelés alapelvei, tartalma, és feladatai

- Az óvodai erkölcsi nevelés alapja a szokásrend kialakítása, és az azokhoz való megfelelő alkalmazkodás támogatása
- A normák kialakulása és alkalmazása a mindennapok része, áthatja magát a gyermeki életet
- Az óvodapedagógus a konfliktusok önálló megoldására törekedve nyújt segítséget a megoldásban
- Az óvodapedagógus figyelemmel van arra, hogy az egyes szokások, együttélési normák elfogadása, betartása nem azonos időben zajlik az azonos életkorú gyerekeknél
- Az egyes értékek, szabályok felnőtt általi megítélése azonos kell, hogy legyen. A „kettős mérce" (a családi nevelésben is) eleve árt a hatékony nevelésnek. Az óvodapedagógus kellő pedagógiai érzékenységgel, a gyermekek ismeretében dönti el, mely szokások illeszthetőek az egyes gyerekekhez, és mely differenciált bánásmód segíti fejlődésüket
- Az óvodapedagógus az erkölcsi nevelés folyamatában arra törekszik, hogy a gyerekek önmagukat tudják értékelni, nemcsak a tanulás folyamán bekövetkező teljesítményeiket, hanem tetteik helyességét vagy annak tévedéseit is. A jó sorrend ez: önértékelés, majd mások tetteinek értékelése

Az erkölcsiség az egymásra figyelésben, az együttműködésben, és a segítségadásban nyilvánul meg. Az óvodapedagógus feladata az erkölcsi nevelés alapját képező szokásrend megtervezése.

A gyermekek felé közvetítendő erkölcsi értékek:

- Ha szeretünk valakit, akkor szeretünk vele lenni, beszélgetni vele és meghallgatni mindazt, amit mond. Legyen mindig nyitva a szívünk a szeretetre.
- Az egymással való kommunikálás során fontos, hogy hogyan szólunk egymáshoz. Boldog lehet az az ember, aki csendesen, nyugodtan meg tudja oldani a maga gondjait, feladatait, aki ura önmagának, háborgó érzelmeinek és szavainak.
- Megvan mindennek az ideje. A munkának a pihenésnek az ünneplésnek és ezáltal az egymásra figyelésnek is. Az ünnepnap érték. Ha ezt jól éljük meg, akkor magunkkal vihetjük ennek a napnak az erejét, lendületét a hétköznapjainkba.
- Mindenkinek nagyon mélyen a szívébe van ültetve a szülők, a vérszerinti rokonok iránti tisztelet és szeretet, amit tudatosan kell ápolnunk. Odafigyeléssel, szófogadással tartozunk szüleinknek.
- Különösen fontos a körülöttünk lévő emberi, állati, növényi élet tisztelete. Nemcsak a saját életet és egészséget, hanem a környezetünkét is szeretni kell. Kerülni kell mindazt, ami veszélyezteti a környezetünket!
- Különleges emberi érték az őszinteség.
- Tartsuk tiszteletben mások tulajdonát, azt kérés nélkül ne vegyük el. Nem szabad visszaélni a bizalommal se, amellyel egy másik ember megajándékozott!
- Fontos az igaz, őszinte szó kimondása, a gesztusok, mozdulatok eredetisége, őszintesége.

Vegyük észre a rászorulókat, és segítsük őket.

Közösségi - magatartási szokások és szabályok:

- köszönési formák
- a megszólítás helyzetei
- a kérés, különböző udvariassági szokások formái és helyzetei
- a társakhoz való viszony, az alkalmazkodás
- felnőttekhez való viszony
- tevékenységekhez való viszony
- együttes játékhelyzetek

A közösségi élet szokásai és szabályai:

- családi és óvodai napirend
- napi, heti és éves programok
- nemzeti, és a család, a közösség saját ünnepei

2.1.2.1. Ünnepek, hagyományok

Az ünnepek, és a néphagyományőrzés az óvodában igen szorosan összekapcsolódik. A népszokások általában az egyházi ünnepekhez és az évszakok változásaihoz kapcsolódnak. A magyar népszokásban jeles napként tartjuk számon azokat az ismert ünnepeket, melyeket az óvodában is megünneplünk. A jeles napok az őszi, téli, tavaszi és nyári napforduló köré csoportosulnak. A jeles napok közül az óvodában leginkább a téli ünnepkörbe tartozók dominálnak.

Ünnepeink felosztása:

Nemzeti ünnepeink:

- Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc ünnepe – március 15.
- Aradi vértanúk emléknapja – október 6.
- Az 1956-os forradalom ünnepe – október 23.
- A Nemzeti Összetartozás Napja – június 4.
- Államalapításunk ünnepe – augusztus 20.

Az óvodai élet hagyományos ünnepei:
Mikulás, anyák napja, apák napja, gyermeknap (majális), évzáró, ballagás, méz nap, és a gyermekek név- és születésnapjai.

Néphagyományokhoz kapcsolódó ünnepeink:
Karácsony, Húsvét, Farsang, Márton nap

Nemzeti ünnepeinkről az óvodában a gyerekekkel együtt megemlékezünk, a városi rendezvényeken dolgozóink rendszeresen részt vesznek.
Az ünnepek az óvodapedagógusok és a szülők megbeszélése, egyeztetése alapján nyitottak, vagy zártkörűek.
Bármilyen formában és bármilyen tartalommal ünnepelünk, mindig a gyermekeket helyezzük középpontba. Annak érdekében, hogy az ünnep ritka, kiemelkedő alkalom maradjon, a nevelőtestület már év elején átgondolja a szervezési feladatokat.

Az óvodai ünnepek kiemelkednek a mindennapokból, mássá teszik a megszokott életet a készülődés, illetve az átélt örömök hatásai miatt.
Óvodai ünnepeink megszervezése a közösséghez való tartozás érzését fejleszti, erősíti.
A tradicionálisan **családi ünnepek** közeledtével az ünnepi ráhangolódást tartjuk fontosnak: megelőző beszélgetések, irodalmi élményszerzések, eszközök, ajándékok készítése zajlik ekkor.
A hagyományosan **óvodai ünnepek** alkalmával ismét a szülők aktív részvételére számítunk a szervezés, előkészítés, a lebonyolítás során.
A gyermekek eltérő fejlettségi szintjét, különbözőségeit szem előtt tartva biztosítjuk az önkéntességen alapuló örömteli részvételt.
A Télapó minden évben ellátogat a csoportokba, amit a várakozás napjai előznek meg. Ekkor irodalmi és zenei élményekkel gazdagodnak a gyermekek. A szülők az ajándékcsomagok összeállításában segédkeznek.
A Karácsony a családok igazi ünnepe, az óvodában inkább az ünnepi hangulat megteremtése a cél: ajándékkészítés, zenés gyermekműsor szervezése történik ekkor. Február a Farsang hava.
Minden csoport megrendezi a jelmezbálját. Ebben aktívan részt vesznek a szülők is: a jelmezek készítésén túl a gyermekek megvendégelésében is besegítenek, illetve részt vesznek a mulatságban. A húsvéti ünnepeket a tojásfestés, a hagyományok felemlegetése, megismerése előzi meg. Májusban az Anyák napját csoportonként változóan szervezik meg az óvónők, amit ajándékkészítés előz meg.
Május második felében homokvár-építő versenyt rendezünk, amelyen a családok aktívan részt vesznek.
A gyermeknapon vidám, szórakoztató programokon vehetnek részt a gyermekek.
Esetenként játékdélutánokat, játszóházakat tartunk.
Az évzáró ünnepségen a nagycsoportosok elköszönnek az óvodától.
A gyermekek egyéni ünnepeit /születésnap, névnap/ folyamatosan figyelemmel kísérjük, és csoporton belül megünnepeljük.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében, valamint, ha vannak az óvodában helyzetük miatt „különböző” igényű gyermekek (pl. nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó, stb.), számukra a sérülésük specifikumának, és különbözőségüknek figyelembevételével - megfelelő lehetőséget, segítséget biztosítunk a tevékenységhez.

Az ünnepek, hagyományok helye a nevelési folyamatban

Az óvodáskorú gyermek, jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségen belül az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, otthonosság, derűs, szeretetteljes légkör vegye körül. Óvodánk messzemenően támaszkodik a családi nevelésre és együttműködésre törekszik. Ennek eszközei: a családlátogatás (óvodába érkezés előtt és szükség esetén) és a személyiséglap vezetése is. Mindez azért szükséges, hogy már az óvodába lépéskor kedvező hatások érjék a gyermeket. Az óvodapedagógus-gyermek, gyermek-dajka, gyermek-gyermek kapcsolatát pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemzi. Az érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása hangsúlyt helyez az önkifejező, önérvényesítő gyermeki törekvések segítésére, az erkölcsi, szokás- és normarendszer megalapozására, a halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) gyermekek speciális fejlesztésére. Óvodánk lehetőséget teremt arra, hogy a gyermek

kielégíthesse természetes, társas szükségleteit. A gyermekeket a különbözőségek elfogadására, tiszteletére neveli.
A szocializáció szempontjából különös jelentőségű a közös élményekre épülő, közös tevékenységek gyakorlása.

Az óvodai élet segíti a gyermek

- erkölcsi tulajdonságainak: együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség
- akaratának: önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat, szabálytudat
- a szokás- és normarendszerének megalapozását.

A személyiség alakulásának legfontosabb tényezője a társas kapcsolatok minősége. A közösségi élet normáit kifejező szokások alapozzák meg a közösségi beállítódást és a fejlettebb közösségi magatartás alakulását is. Az érzelmi hatás legfőbb eszköze az élménynyújtás. Óvodánkban az élménynyújtás kiemelkedő pedagógiai fontossággal bír, mert a közös élmény megélése során gyakran elmosódnak, illetve megszűnnek a testi és fizikai képességek különbségei (pl.: színházlátogatás, farsang stb.).
A gyermek nyitottságára építve elősegítjük, hogy a gyermek rácsodálkozhasson a természetben és az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, tisztelje és becsülje azt. Ismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a szülőföldhöz való kötődés alapja.
Az óvodapedagógus első számú modell, példakép a gyermek számára.
A gyermekközösség milyenségét nagymértékben befolyásolja az óvodapedagógus személyisége és az óvoda más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja. A társas érintkezésben vannak olyan illemszabályok, melyeket akár példamutatással, akár verbális közléssel meg kell tanítani a gyermeknek.
A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, érzékszervi, értelmi vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, elhanyagolt, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek nevelése speciális ismereteket, sajátos törődést igényel. Szükség esetén kérjük a megfelelő szakember (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus, konduktor, stb.) közreműködését.
Az óvoda kiemelt feladatának tekinti az ép és a sajátos nevelési igényű gyermeknél egyaránt, a belső igény kialakítását a kölcsönös kapcsolatfelvételre.
A gyermekek egymás közötti kapcsolatában idővel természetessé válik, hogy minden gyermek egyedi, más külső és belső tulajdonságokkal rendelkezik, és a különbözőségével együtt elfogadható és szerethető.
A társas együttműködés közben tanulja meg a gyermek az egymás felé fordulást, a másik segítését, vagyis az értelmes szeretetet.

Az óvodapedagógus feladata

- kiegyensúlyozott, szeretetteli légkör megteremtése
- erkölcsi,- szokás- és normarendszer megalapozása
- a másság és a különbözőségek elfogadására, tiszteletére nevelés
- a gyermekek önkifejezésének és önérvényesítésének kialakítása
- a közösségi magatartás fejlesztése és a társas kapcsolatok minőségének emelése
- az együttműködés formái: családlátogatás (óvodába érkezés előtt és később szükség szerint) és a személyiséglap vezetése

- a természet szeretetére, megbecsülésére, tiszteletére nevelés, a szülőföldhöz való kötődés erősítése, illetve a szűkebb-tágabb környezet megismertetése
- szociális érzelmek, kapcsolatok fejlesztése, bővítése - kiemelten a játék során
- az életkornak megfelelő viselkedési szokások kialakítása
- az egymás felé fordulás és a másik megsegítésére nevelés
- az SNI- s (mozgássérült, érzékszervi, beszédében elmaradt) gyermekek és a hátrányos helyzetű (HH), halmozottan hátrányos helyzetű (HHH); valamint a kiemelkedő képességű gyermekek nevelése, speciális ismereteket, sajátos törődést igényel. Megfelelő szakemberek (gyógypedagógus, konduktor, logopédus, szakirányú segítők stb..) közreműködésével fejlesztjük őket
- a gyermekek elé differenciált követelmények állítása
- pozitív tulajdonságok, megértő, toleráns viselkedés hangsúlyozása
- a társakért és a csoportért érzett felelősségérzet kialakítása
- az óvodapedagógus példaértékű modellnyújtása (teljes személyiségével)
- óvodapedagógus- gyermek, gyermek- dajka, gyermek- gyermek pozitív kapcsolat kialakítása, attitűd átadása
- biztonságos, megértő, szeretetteljes, családias légkör biztosítása
- viselkedési szokások kialakítása, együttdolgozás képességének kialakítása, gyakorlása.
- Amennyiben az óvoda nevel migráns és/vagy más nemzetiségi, etnikai kisebbséghez tartozó gyermeket, akkor lehetőséget adunk szülőföldje kultúrájának bemutatására.

A lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, SNI-s, HH, HHH és helyzetükből adódóan különböző gyermekek szocializációja gyakran elmarad kortársaikétól, sajátos pedagógiai segítséget igényelnek.

Célunk a segítő életmódra nevelés, az erkölcsi nevelés és szociális fejlesztés

Gyermekeink különböző családi háttérrel különböző közösségekben élnek. Többen tagjai lehetnek különféle nemzetiségeknek, szüleik által vallási felekezeteknek, egyúttal tagjai a magyar nemzetnek. A gyermekek az óvodában is tagjai egy óvodai csoportnak, a fejlesztési folyamatban pedig gyakran egy-egy kisebb csoportnak, valamint a teljes óvodai közösségnek. A későbbiek során személyes kapcsolataik egyre inkább átszövik egész életüket. Ahhoz, hogy képesek legyenek beilleszkedni a különböző szűkebb vagy tágabb csoportokba és közösségekbe, és ezekben megtalálják helyüket, fejleszteni szükséges képességeiket és szociális motívumaikat.

Célunk a szociális képességek fejlesztése

- szociális kommunikációs képességek fejlesztése, mint a kommunikáló felek aktivitásának: azaz érzelmi állapotának, magatartásának és viselkedésének aktuális befolyásolási képességének fejlesztése
- a kötődés képességének fejlesztése, melynek gazdagsága, ereje és minősége meghatározza a szociális életminőséget, a szociális viselkedést, és a személyiség szociális fejlődését
- csoportlétre, szervezeti és társadalmi létre való képesség megalapozása és fejlesztése a gyermekeink életkorához illeszkedő ünnepeink megünneplése, versenyek, és számos, az óvodai életre jellemző helyzetek során – törekszünk a reális ön – és társértékelés kialakítására

- Az együttműködés, a vezetés és a versengés képességeinek megalapozása és fejlesztése a segítő együttműködés rendszeres alkalmazásával, a segítő nevelői magatartás megtapasztalásával, valamint a mozgásos és a különböző versenyjátékok gyakorlása során.

Anyanyelvi nevelés:

- modell értékű kommunikáció az óvoda minden dolgozójától
- a beszédkedv felkeltése és minél több lehetőség adása a kommunikáció gyakorlására, az önkifejezésük segítése.
- differenciált fejlesztési lehetőség nyújtása a nyelvileg hátrányos helyzetű és a kiemelkedően fejlett gyerekek számára (egyénre szabott eljárás, módszerek alkalmazása)
- kommunikációs illemszabályok gyakorlása
    - köszönés felnőtteknek és gyerekeknek érkezéskor, távozáskor;
    - megszólítás,
    - véleménynyilvánítás, tudakozódás, szándékközlés, üzenetközlés
    - bemutatkozás
    - minden más tevékenységhez kapcsolódó illemszabályok, pl.: étkezés,
- kommunikációt fejlesztő játékok lehetőségét biztosítani kell
- nyelvi játékok, artikulációs gyakorlatok a nehézségek, hátrányok lemaradások leküzdésére, elmaradt funkciók fejlesztésére.

A sajátos nevelési igényű gyermekek adottságainak különbözősége miatt az élménynyújtás tervezése, szervezése, mennyisége, minősége, helyszíneinek megválasztása összetett, speciális folyamat. Fontos annak szem előtt tartása, hogy mind az épek, mind a sérült gyermekek részére az élmény meghatározó erejű legyen, erősítse az együttes részvétel igényét. Párhuzamos tevékenységek során a gyermek tapasztalatokat gyűjt, megismeri önmagát. Ismernie kell alapfokon saját testét, azt el kell tudnia helyezni környezetében.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre.
- Az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés.
- Megnő az ismeretmegőrzés időtartama.
- Növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, megosztása, átvitele.
- A cselekvő- szemléletes és képi gondolkodás mellett kialakul az elemi fogalmi gondolkodás.
- A gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára.
- Készen állnak az együttműködésre, kapcsolatteremtésre felnőtt és gyerek társaikkal.
- Egyre több szabályhoz tudnak alkalmazkodni, késleltetni tudják szükségleteik kielégítését.
- Kialakulóban van feladattudatuk, feladatmegértésük, feladattartásuk, kitartásuk, munkatempójuk, önállóságuk, önfegyelmük. ami a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg.
- Elfogadják a másságot, tisztelik, értékelik a különbözőséget.

2.1.3. Az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció, különböző formáinak alakítása, – **beszélő környezettel -,** helyes minta és szabály közvetítéssel (a javítgatás elkerülésével) az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

Az óvodapedagógus feladata:

- a gyermek spontán szerzett ismereteinek rendszerezése, bővítése
- sokoldalú tapasztalatszerzés lehetőségének biztosítása
- érdekes, változatos élmények, tevékenységek szervezése, élethelyzetekben való gyakorlása
- tiszta és szép beszéde mintát nyújt, ösztönzést ad a gyermeknek a beszédre
- nagyon fontos, hogy az óvodapedagógus ügyeljen beszédének stílusára, a hanglejtés, a dinamika, a hangsúly megfelelő alkalmazására
- beszéde legyen érthető és világos, figyeljen arra, hogy megfelelő szemkontaktust létesítsen a gyermekekkel
- dicsérje és bíztassa a bátortalanabb gyermekeket, serkentve őket a beszédre. Segítse elő a helyes hangzókiejtés spontán alakulását, beszédszerveket ügyesítő-, valamint a hallásdifferenciálást elősegítő gyakorlatokkal.

A fejlesztés lehetőségei

A nyelv fejlesztése

- a világról szerzett tapasztalatok szóbeli kifejezésére nevelés
- a kontaktusfelvétel, kontaktustartás nyelvi technikáinak megalapozása
- az önkifejezés lehetőségeire nevelés
- az írott nyelv /jelrendszer/ iránti érdeklődés erősítése
- a tevékenységhez kapcsolódó beszédhelyzetekben a gondolatok kifejezésére nevelés
- a kommunikációs képesség fejlesztése
- beszélő környezettel, javítgatások elkerülésével a kommunikáció ösztönzése
- a kommunikáció, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, ösztönzése
- lehetőségteremtés minden gyermeknek a beszéd folyamatos gyakorlására
- képessé kell tenni a gyermeket arra, hogy tudjanak másokat is meghallgatni
- a gyermekek szókincsének folyamatos bővítése

Az anyanyelv gyakorlásának egyik nagyon fontos eszköze az anyanyelvi játékok mindennapos alkalmazása. A játékok gyakorlása során törekedjen az óvodapedagógus arra, hogy a különböző beszédfejlettséggel rendelkező gyermekek (SNI, HHH, migráns, stb.) mindegyike egyaránt sikerélményhez jussanak.

Az anyanyelvi nevelés speciális segítője a logopédus. Az óvodába lépés pillanatától ingyenes logopédiai ellátásban részesülnek azok a gyermekek, akiknek erre szüksége van.
A mese, vers, bábozás, dramatizálás, mint élménynyújtás, igen pozitívan hat az ép és a „különböző" gyermekek nyelvi fejlődésére is, ezért óvodapedagógusaink gyakran alkalmazzák a nevelésben.

Az anyanyelvi eszköztár, a beszéd óvodánkban gyakran igen nagy különbözőségeket mutat. Gyakori probléma a **sajátos nevelési igényű gyermekek** beszédében a dysarthria, dysgrammatika és a szegényes szókincs. A nyelvi kommunikációs helyzetek alapvető feltételei közül a beszéd, az egymáshoz beszélés gyakran nehezített. A sajátos nevelési igényű gyermekek meghallgatása nagy hangsúlyt kap.
Az anyanyelv gyakorlásában különösen jelentős az ép gyermekek nyelvi mintaadása, mely motiválja a „különböző"gyermekeket a kapcsolat tartalmasabbá tételének elérésére.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek érthetően, folyamatosan beszélnek, kommunikálnak.
- Gondolataikat, érzelmeiket mások számára érthető formában közlik.
- Megfelelő tempóban és hangsúllyal, minden szófajt és különböző mondatszerkezeteket használva fejezik ki magukat.
- Tisztán ejtik a hangokat.
- Végighallgatják és megértik mások beszédét.

Az értelem fejlesztése

Célunk a tanulási motívumok fejlesztése:

- **a megismerési vágy felkeltése,** a természetes kíváncsiság vágy táplálása
- a felfedezési vágy felkeltésére**,** melynek alapja a felfedeztető tanulás, a problémamegoldó tevékenység intenzív, élményt nyújtó folyamata
- **az újabb és újabb fejlesztő játékok megtanulása / megtanítása** biztosítja, a játék, a játékosság kapcsán a szimuláció gazdag eszköztára pedig támogatja az egyes témák feldolgozását, a játékszeretet továbbfejlesztését
- **optimális teljesítmény vágy kialakítása** a következetes és reális értékeléssel, a szélsőségektől mentes, a tanulás értelmének megmutatása olyan játékos és egyéb helyzetekben, mikor a gyermekek megtapasztalhatják tudásuk gyakorlati hasznát, érzékelve saját változásukat és fejlődésüket.

Célunk az értelmi képességek fejlesztése:

- **a megismerés képességeinek fejlesztése**, mint a megfigyelés, a kódolás képessége, a kísérletezés, elemzés és érvelés
- **a beszéd, a kommunikáció fejlesztése**, melynek alapvető funkciója a kivitelező tevékenység, a megismerés, a gondolkodás és a tanulás szolgálata
- **a gondolkodás bonyolult képességrendszerének fejlesztése**, mint a viszonyítás, az általánosítás és osztályozás, valamint a problémamegoldás
- **a tanulási képesség fejlesztése** az értelmi képességek fejlesztésével: a tapasztalati és értelmező, valamint az önálló és szociális tanulási módok során.

Művészeti nevelés
- az irodalom, ének-zene iránti érdeklődés, az önkifejezés igényének erősítése
- az ábrázoló és kézműves tevékenységekkel globális élmény nyújtása, a valóság sajátos tükröződése, a világ egységben való megismerése
- a drámajáték önkifejező lehetőségeivel való megismerkedés, a kifejezés, ábrázoló tevékenységek, kézművességek technikáinak megalapozása
- személyiség formálása, egyéniség „színeinek" kibontakozása

Tudományos nevelés
- a megismerő tevékenység pszichikus funkcióinak, a logikai műveletek végzésének megalapozása, kreatív gondolkodásra nevelés:
- a modellkövető és felfedező megismerésre nevelés
- induktív gondolkodásra
- probléma felfedezésre késztetés
- tapasztalatszerzés a természet folyamatairól: jelenségeivel, anyagaival, állandóságaival és változásaival történő ismerkedés.

A fenti feladatrendszerben meghatározott feladatokat a csoportok éves nevelési terveiben jelenítik meg az óvodapedagógusok.

2.2. Speciális programelvek és feladatok

2.2.1. A „Kőmívesovi" programelemei:

- **Individualizálva szocializál, azaz**
  - egyéni szükségletekre épít,
  - szükségleteket fejleszt (differenciáltan),
  - a személyiség sokszínűségét tolerálja,
  - az eltérő szükségleteket felismerve, egyénre szóló fejlesztő programot készít,
  - a gyermek személyiségének alapos megismeréséből indul ki,
  - a gyermek pozitív tulajdonságaira épít,
  - a fejlődést differenciáltan értékeli,
  - az egyéni fejlettségből kiindulva megteremti a szocializáció optimális feltételeit,
  - tudatosan alakítja a szociális viszonyokat, együttműködéseket.
- **Tevékenységközpont-rendszerben fejleszt**

  Hét tevékenységközpontot szervez:
  - családi játék (szerepjáték)
  - irodalmi, ének-zenei tevékenység központja,
  - építő játék, (konstruálás, barkácsolás) központja,
  - ábrázoló, művészeti tevékenység, kézművesség központja,
  - manipulációs (társasjátékok) tevékenységek központja,
  - homok és vízasztali tevékenység,
  - természetismereti tevékenységek központja.

Ezek a központok színterei a szabad játéknak és az óvónő által irányítottabb tevékenységeknek (játékos tanulás).

A központok feltételrendszere, helyigénye, időtartama, a gyermekek létszáma, a tevékenységek tartalma, jellege és formája, az önállóság és az irányítás aránya, a felnőttek száma a fejlesztési céloknak vannak alárendelve.

- **A családok bevonásának sajátos rendszerére épít**
  A családok (a felnőttek, testvérek) számára az óvoda nyitott, a csoportszoba az együttműködés fő színtere: a hagyományos együttműködési formákkal szemben új minőségű kapcsolattartó formák működnek:
  - a szülő besegít az óvodai életbe,
  - közreműködik a feltételek megteremtésében,
  - bevonható gondozási tevékenységekbe,
  - bevonható érdekes témák (hobbik) bemutatásában, a település hagyományainak ápolásában, a hagyományok felelevenítésében, a saját gyermekét fejlesztő tevékenységekbe, a gyermekek fejlesztésének folyamatába,
  - a szülői rétegek szükségleteire épülnek a programok, a szülői szervezetek működtetésének új lehetőségeit tartalmazza.
- **Közreműködik a családok szociális támogatásában**
  - szolgáltatásokat biztosít a gyermekek nevelését segítő programokkal,
  - közreműködik a gyermekek szabadidő- szervezésében,
  - elemzi a családok állapotát, feltárja a szükségleteiket, aktivizálja a belső erőtartalékokat,
  - a külső támogatásokat ismerve, közvetíti az érdekeket (családok részéről)
  - tartja a kapcsolatot a külső segítőhálózattal (civil és egyéb szervezetek),
  - tájékozódik a speciális szolgáltató intézmények és az önkormányzat lehetőségeiről és közvetítő szerepet tölt be a családok felé.

- **Beépíti a kompetencia alapú óvodai nevelési program elemeit**
  - alapkészségek, kulcskompetenciák fejlesztése,
  - érzelmi, erkölcsi nevelés, játék,
  - aktivitás, motiváltság, kíváncsiság fenntartása, kreativitás előtérbe helyezése,
  - óvoda- iskola átmenet segítése,
  - inkluzív pedagógia, integráció, differenciálás,

- **Programunkban az alábbi feladatok hangsúlyosak:**
  - a családi hatások figyelembevételével, a szülőknek az óvodai életbe történő rendszeres bevonása,
  - a szülők és az óvodapedagógusok között a kétirányú kommunikáció biztosítása,
  - a gyermekek széleskörű tapasztalatokhoz juttatása, amelyek segítségükre lehetnek társadalmi, testi, szellemi és érzelmi fejlődésükben.
  - az anyanyelvi nevelés és kommunikáció fejlesztése az óvodai élet minden területén és tevékenységében,
  - olyan tanulási helyzetek teremtése, amelyekben cselekvés közben jutnak el a problémák megoldásáig, amelyekben kezdeményeznek, kísérleteznek és kérdéseket tehetnek fel,
  - a gyermekek bevonása a csoport életének, szabály- és szokásrendszerének kialakításában, döntések meghozatalában,
  - a gyermekek kompetenciái, kompetencia- elemei fejlődésének folyamatos nyomon követése, differenciált támogatása,

- a különbözőségek elfogadásának támogatása, az integrációs és multikulturális nevelés megvalósítása.

2.2.2. A „Napsugárovi” programelemei:

Óvodánk az 1994-95 nevelési évtől fogad mozgásában akadályozott, beszéd és érzékszervi fogyatékos gyermekeket.
Az eltelt időszakban, 1995-2013 között 120 gyermek integrációját segítettük elő.

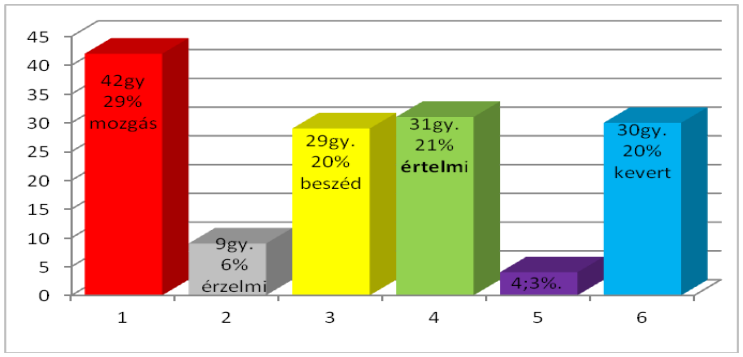

A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülés szerinti megoszlása

Az óvodánkban folyó integrált nevelés minden érintett félnek előnyére válhat:
A **sérült gyermekeknek** egészséges modellkövetésre, utánzásra van lehetősége, és természetes életszituációkban gyakorolhatják a szocializációt.
Az **ép gyermekek** megtanulják a másság elfogadását, a segítségnyújtás formáit és egészségesebb világképük alakul ki. Megtapasztalják, hogy a sérült gyermekeknek is vannak értékeik, jó tulajdonságaik, ugyanolyan gyermekek, mint ők.
A **család** segítséget, partnert kap a sérült gyermek neveléséhez, és jó esetben visszaállhat a munka világába. Nekünk, pedagógusoknak, lehetőségünk van sokoldalú személyiségünk kibontakoztatására, gazdag módszertani repertoár kialakítására.
Az ép gyermekek nagy részénél is előfordulhatnak részleges részképesség zavarok – „más” állapotok – melyek a többségi pedagógián belül, terápiás vagy speciális ellátást igényelnek.

A sajátos nevelési igényű gyermekek **méltányos nevelése** csak az integráció és az **inklúzió** keretei között valósulhat meg. Így jöhet létre a befogadó intézmény és a befogadó társadalom**.**
Az **inklúzió** lényege, hogy az intézményes nevelésben is a legkisebbre csökkentünk minden akadályt valamennyi gyermek számára. Az inklúzió nem az egyes gyermekekkel, hanem az őket befogadó környezettel foglalkozik.

Óvodánkban az együttnevelés (integráció) **jó előkészítése** segített, hogy kevesebb legyen az „összeütközés” a pedagógusok, szülők, intézmények, és a fenntartó között:
- az óvodapedagógus és az óvodai személyzet kellő felkészítése
- szülők felkészítése – a sérült és ép gyermekek szülei- (leghatékonyabb csoportos beszélgetések formájában)
- szakmai együttműködés a specialistákkal, (pl. gyógypedagógus, konduktor,)
- egyéni fejlesztési programok kialakítása

- intézményi háttér kialakítása, erőforrások biztosítása, hálózat, szakmai támogatás, anyagi fedezet

Az integrációt segítő szakmai környezet

Az együttnevelés sikerességének legfontosabb feltétele a megfelelő humánerőforrás biztosítása. A hozzáértő pedagógusok, dajkák, specialisták, akik szakértelmükkel hatékonyan segítik a nevelőmunkát.
A **specialisták** (pl. gyógypedagógusok) segítsége elsődlegesen, és az esetek nagy számában a többségi pedagógusoknak szól. A velük való konzultáció sokat segít az óvónőnek, hogy megtalálja a problémák megoldásának leghatékonyabb módját.
A szakpedagógusok a szakértői véleményben előírtak szerint végzik az SNI-s gyerek habilitációs – rehabilitációs foglalkozásait.
A pedagógusok és a specialisták közös feladata a preventív szűrés, a változások értékelése, egyéni fejlesztés, egyéni bánásmód kialakítása és a folyamatos megfigyelés.
A **Szakértői Bizottság:** A SNI - gyermekek értékelésében a legnagyobb hangsúly a korai, helyes diagnózison van, amelyet a Szakértői Bizottság állít ki. Szakértői vizsgálat a szülő kérésére, illetve egyetértésével és jelenlétében történik. A tanulási képességet vizsgáló, illetve az országos szakértői és rehabilitációs bizottságok, a vizsgálat alapján szakvéleményt készítenek. A szakvélemény javaslatot tesz a gyermek különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára, óraszámára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó, igénybe vehető pedagógiai szakszolgálatra. A beiskolázással kapcsolatos szerepén túl időszakos kontroll vizsgálatokat is végeznek.

A sajátos nevelési igényű gyermek integrálása előtt fontos tudni, hogy:
- milyen fokban alkalmas az együttnevelésre,
- milyen speciális megsegítésre van szüksége még (és ezekből mit tud biztosítani az óvoda),
- milyen a sérült gyermek akadályozottságának foka,
- milyen speciális megsegítésre, konduktor- szomatopedagógus- gyógypedagógus fejlesztésre van szüksége,
- a mozgásfogyatékos gyermek akadályozottságán túl milyen a gyermek egészségi állapota, van-e egyéb betegsége,
- milyenek az óvoda fizikai korlátai és fogadókészsége.

A fogyatékos és sérült gyermekek arányát mindig a sérülés jellege, illetve foka szerint célszerű meghatározni. Az **optimális** csoportlétszám 20 fő **+ 3- 4 SNI-s gyermek**. Erre a megkötésre azért van szükség, mert az integrációs csoportnak nem szabad eltávolodnia a „normál" csoporttól (az ép gyermeknek is biztosítani kell az esélyegyenlőséget).
Kétségtelen, hogy végtelen szeretet, igen nagy lelkierő, hit, nagy bátorság, óriási türelem kell az integrált neveléshez, mind a szülők, mind a pedagógusok részéről. Az integrált nevelés még nem inklúzió, hanem egy folyamat, egy gondolkodási és cselekvési irány a befogadó intézmény és társadalom felé.

Az integráció tárgyi feltételeinek megteremtése

A környezet alakítását- a stratégiai cél eléréséhez- fokozatosan valósítottuk meg az anyagi lehetőségeinkhez mérten:

- tornaszoba és egyéni foglalkoztatók kialakítása, felszerelése,
- a gyógy lovagoltatáshoz szükséges biztonságos udvar kialakítása,

- környezet részleges akadály-mentesítése,
- rámpák kialakítása,
- mosdókba, folyosókra, öltözőkhöz kapaszkodók felszerelése,
- speciális környezet kialakítása: pl. vak kislány számára a lépcsőnél, akadálynál speciális jelzők, domború jelek elhelyezése,
- a környezet optimális, ésszerű átrendezése,
- az óvodához vezető járda felújítása,
- akadálymentes, fedett átjáró folyosó építése az óvoda főépülete és a tornaszoba között.

Sok tornaeszközt, rehabilitációhoz szükséges segédeszközt, sporteszközt szereztünk be:
- tornaeszközök – labdák, Body- Roll hengerek, izomlazító labdamedence, rehabilitációs pedál, tükrök, bordásfal, Tini-kondi minden csoportban, stb.
- segédeszközök: pl. babakocsik a járni nem tudó gyermekek levegőztetéséhez, lépegetők,
- speciális székek, asztalok, asztali kapaszkodók
- sérülteknek kialakított vécéülőke, kapaszkodó,
- speciális játékeszközök,
- a sérülés fokának megfelelő speciális eszközök, kiegészítők, segédeszközök,
- játékok.

2.2.3. A „Zöldovi" programelemei:

Óvodánk helyi nevelési programja a Tevékenységközpontú Óvodai Nevelési Program felhasználásával készült.
A tevékenységközpontú óvodai nevelési program, középpontba állítja a gyermeki tevékenységre épülő nevelést, és ezt az elvet a teljes nevelési folyamaton keresztül kiemelten kezeli.
A tevékenységközpontú óvodai neveléssel, az óvodás korú gyermekek szociális képességeit a nevelés alapjaként kezeljük. A pedagógiai nevelésünk centrumába az együttműködési és érintkezési képességek fejlesztését állítjuk.
Óvodánkban egy csoport, a Kompetencia alapú óvodai programcsomagot is alkalmazza az eszköztár, módszer bővítéseként.
A nevelés-tanulás kérdéskörét a lehető legszélesebb értelemben használjuk, azaz a nevelési folyamat bármely szakaszában képes a gyermek tanulni valamit, mely által gazdagodik személyisége.
A személyiség fejlesztésében hangsúlyos szerepet kapnak a spontán és a tervezett környezeti hatások, valamint az érzelmek. A környezeti nevelés, a maga sajátos helyszíneivel, eszközeivel és módszereivel, sokoldalúan járul hozzá a szeretet és kötődés, az élménybefogadás, az érzelmek kifejező képességeinek, valamint a mások iránti tisztelet, megbecsülés érzésének kifejlesztéséhez. A környezeti nevelés közben fontos feladatunknak tekintjük, hogy a gyermekek aktívan, érdeklődéssel vegyenek részt a természet megismerésében és az ott szerzett tapasztalataik, ismereteik valósághűek legyenek. Így alakulhat ki intenzív kapcsolatuk a természettel.
Beépítjük programunkba a környezettudatos nevelés mellett:
- az öko - tudatos vásárlással,
- szelektív hulladékgyűjtéssel,
- komposztálással és „újra-papír" készítéssel kapcsolatos ismereteket.

A környezettudatos nevelés szervezeti keretei és helyszínei igen változatosak. Igazi terepe azonban a szabad természet. A legsokoldalúbb hatások, a legmélyebb érzelmi töltésű élmények, a természet ölén érik a gyermekeket. A helyszínekre sétával vagy kirándulással jutunk el. A sétáink, kirándulásaink helyszínei változatosak: erdő, mező, rét, vízpart, arborétum, állatkert, vadaspark, épített környezet, múzeum stb. Lehetőségünk van a házi állatok természetes környezetben való megfigyelésére. A kirándulások vagy séták alkalmat adnak sokoldalú megfigyelésekre és egymás családjainak megismerésére is. A séták során az óvodapedagógus jól ismeri a helyszínt, ahová a gyermekekkel sétálni, kirándulni megy. Biztosít egy olyan területet, amit a csoporttal az év során többször meglátogathatnak, így az évszakok változása jól nyomon követhetővé válik. Felhívja a gyermekek figyelmét, - saját viselkedésével mintát nyújtva -, hogy ne zavarják az élővilág nyugalmát. Így alakítja ki a gyermekben a természet iránti érzékenységet. A gyermekek hallanak a környezetszennyezés romboló hatásáról (egyszerű óvodai bemutatás) a természet védelméről (állatok, növények gondozása), a környezetvédelem beépül a mindennapi életükbe.
Az őszi, lehullott levelek sepregetésében, összegyűjtésében, a gyermekek is részt vesznek. Nagy öröm számunkra a hó seprés, és lapátolás. Lehetőségünk van udvarunkon a bogarak, rovarok megismerésére is. A védett bogarak közül is találhatunk néhányat (hőscincér, szarvasbogár). A gyermekek felismerik lakóhelyüket, rejtekhelyüket és figyelemmel kísérhetik életkörülményeiket. Hasznos bogaraink közül megtalálhatóak a katicabogarak, és a méhek is. Többféle madár is az óvodánk udvarán található fákat, bokrokat választotta lakóhelyéül vagy alkalmanként, meglátogatják azt. Figyelemmel kísérhetjük a fészekrakást, a fiókaköltést és a kirepülést egyaránt. Télen a madáretetést a fákra kihelyezett madáretetők folyamatos feltöltésével és madárkenyér készítésével végezzük. Megemlékezünk az Állatvédelmi napról (október 4.); a Víz világnapjáról (március 22.); a Föld napjáról (április 22.) és a Madarak, fák napjáról (május 10.). A kezdeményezések nagy részét a szabadban tartjuk.
Minden csoportnak kialakított óvodakertje van. A gyermekek itt növényeket ültethetnek. A közvetlen tapasztalat, a folyamatos kerti foglalatosság, a kertészkedés lehetősége fokozza a gyermekek érdeklődését. Együttműködés jön létre a gyermekek között, s egyre jobban érvényesül a tevékenységükben a közösségi motívum. A kertészkedés fejleszti a gyermekek együttműködési képességét, önállóságra, önbecsülésre, folyamatos munkára neveli, kötelezettségek vállalására és teljesítésére készteti őket.
A méhek szorgos munkáját megismertetjük a gyermekekkel. Ennek kapcsán méznapot szoktunk tartani, melynek témáit a mézzel kapcsolatosan állítjuk össze.
Óvodánk sajátossága a „Fürkész-szoba” is, amelyben a gyermekek a sokféle eszközt igénybe véve figyelhetik meg a természetben összegyűjtött kincseket. A kiskertünkben ugyanakkor speciális növényekből összeállított lepkecsalogató „Lepkekert” várja a gyermekeket, hogy rácsodálkozhassanak, megfigyelhessék a lepkék sokféleségét, életmódját.

Óvodánkban környezettudatos munkaközösség működik

3. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

3.1. **Személyi feltételek**

A közoktatási törvény szerint óvodapedagógusi munkakörben óvodapedagógusi diplomával rendelkező munkatársakat alkalmazunk. Nevelőtestületünk tagjai szakmailag igényes,

módszertanilag folyamatosan megújulni kívánó, innovatív szemlélettel rendelkeznek. A pedagógusok a megszerzett ismeretekkel hatékonyan látják el a fejlesztő munkát. A sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésében, fejlesztésében részt vevő magas szintű pedagógiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkeznek pedagógusaink. Az önképzés érdekében rendszeresen részt veszünk továbbképzéseken.

A színvonalas szakmai munkát meghatározó további iskolai végzettségek alakulása a pedagógusok körében:

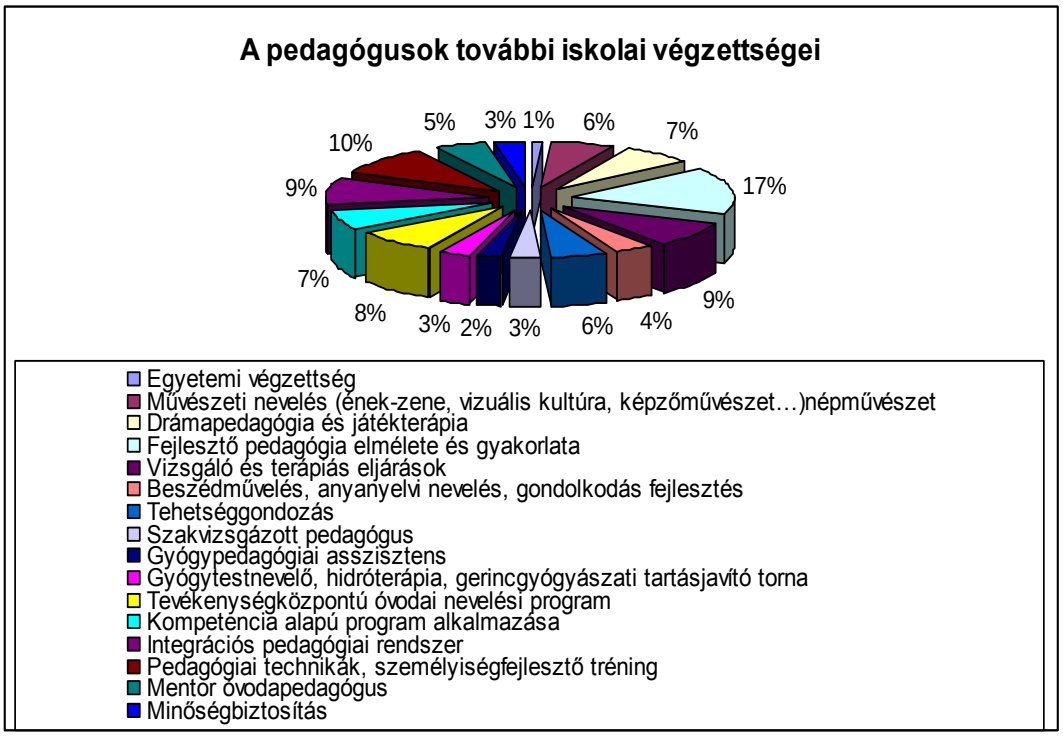

A diagram jól illusztrálja az intézmény pedagógusainak szakmai értékrendjét. Az alapképzettséghez kapcsolódó felkészültség skálája szerteágazó, lefedi az óvodai nevelés minden területét, ami segíti a helyi nevelési program gyakorlati megvalósítását.

A pedagógiai munkát segítő dajkák rendelkeznek a szükséges iskolai végzettséggel, munkájuk nagyban hozzájárul a nevelőmunka sikeréhez. Elengedhetetlen a pedagógusok és a dajkák együttműködése, ezzel biztosítva a gyermekek számára az állandóságot, a kiszámítható napirendet. Óvodánk esztétikus, higiénikus környezetéért felelős dajkák nem csupán háttérmunkát végző segítő személyek, de társai a csoportban dolgozó pedagógusoknak

Az intézmény vezetősége kiemelt feladatként kezeli a pedagógusok, a pedagógiai munkát segítők és technikai dolgozók tájékoztatását, a közös cél- és feladatrendszer tekintetében. A folyamatos információáramlás érdekében különböző szervezeti formák, és rendszerek alkalmazását érvényesíti a vezető. Erre az eredményes, költséghatékony működtetés miatt van szükség. Össz intézményi szinten az egységes, kiszámítható, következetes vezetői követelmény mindenkor a gyermekek érdekét szolgálja.

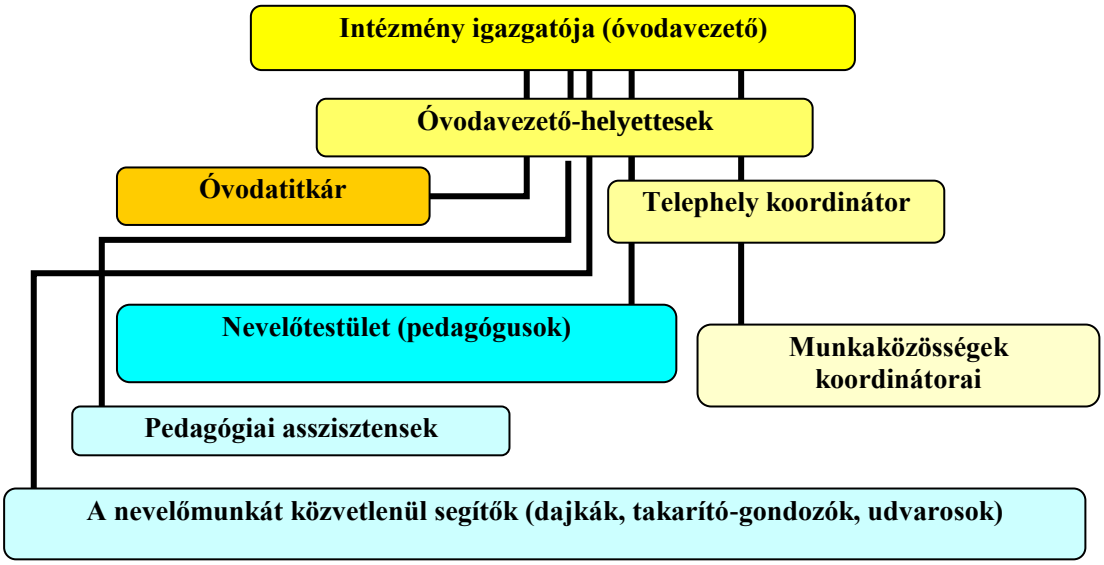

3.2. Tárgyi feltételek

A nevelési-oktatási intézmények kötelező eszközeit és felszereléseit a 11/1994.(VI.8.) MKM rendelet tartalmazza. A gyermekek biztonsága érdekében fokozottan figyelünk a tárgyi felszereltség folyamatos fejlesztésére, korszerűsítésére, biztosítjuk a vonatkozó rendeletben szereplő feltételeket. Az udvari játékeszközök biztonságtechnikai követelmények feltételeit a 78/2003. (XI.27.) GKM rendelet valamint a MSZ 1176 szabvány tartalma szerint biztosítjuk. A szakmai és informatikai fejlesztési feladatok támogatása a 28/2009. (VIII.19.) OKM rendelet szerint valósult meg.
Az intézmény elektronikus kapcsolatrendszere megfelelő, mindhárom épülete rendelkezik a szükséges elektronikus eszközökkel (software, hardware, internet-hozzáférés). A gyermek-törzsadat kialakítása a központi elektronikus rendszerben megtörtént, így a fenntartó és a szülők is teljes körűen hozzáférnek a szükséges adatokhoz, információkhoz.
Intézményünk rendelkezik a helyi nevelési program megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel. Biztosítjuk a gyermekek számára a tárgyi felszerelésekhez való biztonságos hozzáférést.
Az intézménybe járó gyermekek nevelését biztonságos, esztétikus és tiszta környezet szolgálja.
A gyermekek mozgásfejlődéséhez főleg fából készült függeszkedők, kapaszkodók, mászók stb. vannak kialakítva.
A csoportszobák berendezése, igazodik a gyermekek életkorához, fejlődéséhez, meghitt játszósarkokkal, otthonos, családias, nyugodt légkörrel.
Megfelelő helyet biztosítunk a szülők fogadására.

A nevelőmunkát segítő játékok és egyéb eszközök:
Különféle játékformák eszközei (mozgásos játékok, szerepjátékok, építő konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás és bábozás, barkácsolás)

- Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök
- Ének, zene, énekes játékok eszközei
- Az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei
- Értelmi képességeket és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) gyermekcsoportonként a gyermekek létszámának megfelelő mennyiségben

Videó, televízió, magnetofonok, CD/DVD lejátszó, diavetítők, vetítővászon, hangszerek pedagógusoknak és gyermekeknek, egyéni fejlesztést szolgáló speciális felszerelések nevelési programnak megfelelően. A logopédiai szobák felszereltsége is megfelel az előírásoknak (tükör, szakmai anyagok, foglalkoztató füzetek, stb.).
Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének speciális eszközei (kapaszkodók, mozgást segítő eszközök, közlekedési eszközök, székek, lábtámasztók, speciális WC-ülőkék, evő és ivó eszközök pl. vastagabb nyelű kanál, kétfülű bögre, stb.) mind rendelkezésre állnak az akadálymentes neveléshez.
A konduktív szoba készlete szintén mintaszerű, megtalálhatók az Ayres-terápia eszközei, izomlazító medencék, lejtők, rehabilitációs pedálok, Pető bútorok, mozgásfejlesztő eszközök stb.
A gyógypedagógiai szoba berendezése szintén megfelel az előírásoknak, fejlesztő játékok, szakirodalmi anyagok tekintetében egyaránt.
A tárgyi feltételek részletezése a mellékletben található.

3.3. Az óvodai élet megszervezése (heti rend, napirend)

Az óvodai csoportok kialakítása során több tényezőt szükséges figyelembe venni. A gyermekek összetétele, az intézmény feltételrendszere, az óvodapedagógusok beállítódása, és a nevelőtestület döntése alapján szervezzük a gyermekcsoportokat:

- Osztott (homogén)
- Osztatlan (heterogén)

A választott csoportformát az óvoda éves munkaterve mindenkor tartalmazza.
Az óvoda teljes nyitvatartási idejében a gyermekekkel óvodapedagógusok foglalkoznak.
A teljes nevelési folyamat a gyermeki tevékenységre, önállóságra, döntési helyzetekre, és sokoldalú tapasztalatszerzésre épül.

A nevelés időkeretei: napirend – heti rend

A nevelés céltudatos megtervezése során alakítjuk ki a gyermekek óvodai életrendjét, időbeosztását. A heti rend és a napirend az a szervezeti keret, amely biztosítja a gyermekek számára a nyugodt, harmonikus, kiegyensúlyozott, kiszámítható óvodai környezet megteremtését, szem előtt tartva a játék kitüntetett szerepét. Az egészséges életritmus, a megszokott tevékenységek sorrendje, erősítik a gyermekek biztonságérzetét és segítik az "időben" való tájékozódását.

Tevékenységformák idő és szervezési jellemzői:

Az óvodai életrend megszervezésénél maximálisan biztosítjuk a gyermeki jogokat (vallási, nemzeti, etnikai), figyelembe vesszük a napi élet megszervezésénél a gyermekek aktuális állapotát, szükségleteit, érdeklődését, terhelhetőségét. Mindezek kielégítésére közvetett módon, megfelelő motiváltság mellett, a gyermeki aktivitást biztosító módszereket alkalmazzunk.
Az óvodáskorú gyermek fő tevékenységét, a játékot vesszük kiindulópontnak. A játékban megvalósíthatók a különböző fejlesztési feladatok, melyekhez az óvodapedagógusnak megfelelő időt, helyet és eszközt kell biztosítania, valamint olyan légkört, ahol a gyermek felszabadultan tevékenykedhet és választhat a lehetőségek közül. A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az indirekt irányítás felelősségét.

A napirend a gyermeki szükséglethez igazodva segíti elő egészségnevelésüket, harmonikus személyiségfejlesztésüket. A mozgást és a pihenést célzó tevékenységek optimálisan váltják egymást. A tevékenységek között a legfontosabb, a játék kapja a legtöbb időt. Minden nap, minden évszakban elegendő időt biztosítunk a szabadban való tartózkodásra, amely megfelelően rugalmas ahhoz, hogy az aktuális időjáráshoz is igazodjunk. A gondozási, étkezési feladatok és szokások természetes módon épülnek be a napi teendőkbe.

Napirend (Az óvoda 12 órás nyitva tartását tekintve)

6,00-12,00	Szabad játék, párhuzamosan végezhető differenciált tevékenységek, mindennapos testnevelés, folyamatos tízórai, levegőzés, séta.
12,00-13,00	Előkészületek az ebédhez, ebéd
13,00-5,00	Alvás előtti mesélés, délutáni pihenő
15,00-18,00	Szabad játék és választható tevékenységek, folyamatos uzsonna

A részletes napi és heti rendeket a csoportok csoportnaplójában rögzítjük.
A heti rend összeállításánál arra figyelünk, hogy jusson elegendő idő a gyermeki tevékenységekre, kezdeményezések, ötletek és javaslatok meghallgatására, kipróbálására vagy közös megvitatására. Az óvodapedagógusok rugalmassága, a helyzethez való alkalmazkodás elősegíti, hogy a heti rend a gyermekek életének észrevétlen szabályozója legyen.
A heti rend kialakítása az óvónők feladata, előzetes egyeztetés szükséges a többi csoporttal.

3.4. Az óvoda kapcsolatai

	Partner neve	**Kapcsolattartó**	**Fórum**	**Módszer**
Közvetlen	Fenntartó	Óvodavezető	Közgyűlés, Bizottsági információs értekezletek	Törvények, utasítások, jogszabályok, rendeletek
	GESZ	Óvodavezető, Óvodatitkárok	Vezetői megbeszélések	Szabályzatok, megbeszélések, telefon, levelezések, internet
	Óvodavezetők városi	Óvodavezető	Vezetői megbeszélések	Szabályzatok, megbeszélések,

	munkaközössége			telefon, levelezések, internet
	Gyermek	Óvodapedagógusok, Gondozónők, Speciális szakemberek	Alapvető tevékenységeken keresztül játékos fejlesztés	Játékba integrált nevelés, komplex fejlesztés, mérések
	Család	Óvodavezető, Óvodavezető helyettes, Óvodatitkárok, Óvodapedagógusok, Gondozónők, Speciális szakemberek, Szülői munkaközösségi összekötők	Szülői értekezlet, fogadó óra, egyéni megbeszélések, rendezvények, Szülői munkaközösségi értekezletek, faliújság	Kérdőív, interjú, beszélgetés
	Dolgozók	Óvodavezető, Óvodavezető helyettes, Óvodatitkárok, Munkaközösség vezetők, Minőségi Team vezetők	Felvételi beszélgetés, nevelőtestületi és közalkalmazotti értekezletek, megbeszélések, faliújság	Dolgozói kérdőív, interjú, beszélgetés
	Érdekvédelmi szervezetek	Szakszervezet, Közalkalmazotti Tanács	Értekezletek, megbeszélések, egyéni beszélgetések	Vélemény kikérések

	Partner neve	**Kapcsolattartó**	**Fórum**	**Módszer**
Közvetett	Bölcsőde	Óvodavezető, Óvodavezető helyettes, Óvodapedagógusok	Rendezvények, megbeszélések, nyílt napok, faliújság	Látogatás, hospitálás, beszélgetés
	Iskolák, Képzőintézmények	Óvodavezető, Óvodavezető helyettes, Óvodapedagógusok	Együttműködési megállapodás alapján: rendezvények, nyílt nap, továbbképzések, játszóházak, kiadványok	Látogatás, hospitálás, beszélgetés, telefon
	Nevelési Tanácsadó, Szakértői Bizottságok, Szakszolgálatok	Óvodavezető, Óvodavezető helyettes, Óvodapedagógusok, Szakirányú pedagógusok	Értekezletek, megbeszélések, beutalások, hospitálások, esetmegbeszélések, tanfolyamok	Beutaló, jellemzés, megfigyelések leírása, levelezések, telefon, internet
	Orvosi, védőnői hálózat, ANTSZ	Óvodavezető, Óvodapedagógusok	Együttműködési megállapodás	Megbeszélések, telefon,

				levelezések
	Gyermekjóléti Intézmények, Családsegítő, Gyámhatóság	Óvodavezető, Gyermekvédelmi felelősök	Előadások, eset megbeszélések, továbbképzések	Jellemzések, telefon, levelezések, internet
	Alapítványok, Szövetségek	Óvodavezető	Előadások, rendezvények, továbbképzések	Telefon, levelezések, megbeszélések
	Gyermekélelmezés	Óvodavezető, Óvodatitkárok	Beszámolók, véleménykérések	Étkezés megrendelések, lemondások, telefon, levelezések, internet
	Egyház	Óvodavezető, Hitoktató	Szülői értekezlet, megbeszélések	Levelezések, hittan füzetek, telefon
	Gyógy lovagoltatás	Óvodavezető	Együttműködési megállapodás alapján	Telefon, személyes megbeszélések

A kapcsolattartás formái, módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és a szükséglethez. A kapcsolatok kialakításában és fenntartásában óvodánk nyitott és kezdeményező.

A kapcsolattartás formái

A családdal történő kapcsolattartás

A gyermek elsődleges és meghatározó nevelési színtere a család.
Óvodánk egyik értéke, hogy figyelembe vesszük a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesítjük az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Elveink:

- kölcsönös bizalom
- a családi nevelés tiszteletben tartása
- titoktartási kötelezettség
- személyiségi jogok tiszteletben tartása
- együttműködés
- nyitottság
- a másság elfogadása
- folyamatos tájékoztatás
- kölcsönös felelősség

A családdal történő kapcsolattartás formái:

- **Családlátogatás**

Minden nevelési év elején felajánljuk a szülőknek a családlátogatás lehetőségét, akik jelzik, ha igényt tartanak rá. A családlátogatás célja a gyermek óvodába lépése előtt a befogadás előkészítése, tájékozódás a családi nevelésről, a gyermekkel kapcsolatos egyéni bánásmódról, a gyermek helyéről a családban.

- **Szülői értekezletek**

Évente három alkalommal csoport szülői értekezletet tartunk, és szükség esetén, összevont szülői értekezletet is, ami óvodánk egészét érinti.
A Szülői Munkaközösség tagjai a feladatok megszervezésében és a közös rendezvények lebonyolításában segítenek. Tevékenységüket az intézmény pedagógusaival egyeztetve, és folyamatosan együttműködve végzik.

- **Beszoktatás – befogadás**

A szülőkkel már júniusban (az első szülői értekezleten) meg szoktuk beszélni a gyermek befogadásának folyamatát, fontos tudnivalóit. A befogadás úgy történik, ahogy a gyermek érdeke kívánja, ahogy a szülő szeretné (szülővel vagy nélküle).
A sajátos nevelési igényű gyermek befogadásának folyamatát az óvodapedagógus, szakpedagógus és a gyermek igénye határozza meg. A sérült gyermek befogadása a gyermek egyéni sajátosságai, sajátos nevelési igénye szerint, a szülővel egyeztetve, a szülővel együtt, vagy nélküle történik.

- **Napi kapcsolattartás**

  Egyéni esetmegbeszélések, fogadóórák az aktuális, gyermeket érintő problémákról.
  Fontosnak tartjuk a folyamatos tájékoztatást a pedagógusok és a szülők részéről is minden gyermekről, de különösen a sajátos nevelési igényű gyermekekről (gyógyszerhatás lehetséges következményei, szakvizsgálatok eredményei, óvodán kívüli fejlesztések, stb.).

- **Közös programok**

A közös programok lehetőséget teremtenek a családok problémáinak, nevelési elveinek kölcsönös megismerésére. A családok ez által egymáshoz közelebb kerülnek, baráti kapcsolatok alakulnak a gyermekek örömein keresztül is.
A családokkal közös rendezvényeink:

- ünnepek
- kirándulások
- kulturális és sportesemények
- hagyományok ápolása
- óvodabál

Információs tábla

A tábla kifüggesztése lehetővé teszi az aktuális közlendők nyomon-követését, ami tartalmazza a legfőbb eseményeket, rendezvényekre való meghívásokat, gyermekprogramokat, a csoport életében történő változásokat, óvodában készült fotókat, a bekapcsolódó szülők jelzéseit stb.

Az óvoda kapcsolata a bölcsődékkel

Fontos, hogy a bölcsődéből érkező gyermekek bölcsődei szokásrendszerét ismerje az óvodapedagógus, hogy a gyermekek ne kerüljenek minden téren új feladat elé. A szokásrendszerek megismeréséhez fontos mind a két intézmény számára a kölcsönös hospitálások megszervezése, mely az óvodapedagógusok és az intézményvezető feladata.

Az óvoda kapcsolata az iskolákkal

Az óvoda és az iskola közötti kapcsolat legfontosabb tényezője a zavartalan átmenet biztosítása. Ennek elérése mindkét intézmény kiemelt feladata.

Kiemelten kezeljük a mozgássérült gyermekek integrált iskolájával való kölcsönös kapcsolattartást.

Elveink:

- kölcsönös együttműködés
- nyitottság
- folyamatos tájékoztatás
- kölcsönös felelősség
- titoktartás

Az óvoda és a fenntartó kapcsolata

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatával elsősorban az Oktatási, Közművelődési- és Sport Osztállyal történő folyamatos kapcsolattartás a meghatározó elem. Ezen kívül szoros a kapcsolat a Pénzügyi, Gazdasági Irodával is.

Óvodánk feladatait a hatályos jogszabályoknak, valamint az Önkormányzat Intézkedési tervének megfelelően végzi.

Gazdasági téren óvodánk részben önálló költségvetési szerv. A Gazdasági Ellátó Szervezet végzi az óvoda gazdasági és pénzügyi feladatait, az Alapító Okirat alapján.

Elvei:

- folyamatos tájékoztatás
- kölcsönös együttműködés

Az óvoda kapcsolata az egészségügyi intézményekkel

A gyermekek orvosi ellátottsága megfelelő. Védőnőnk havonta egy alkalommal ellenőrzi a gyermekeket (tisztasági ellenőrzés).

Elvei:

- folyamatos tájékoztatás
- kölcsönös együttműködés

Az óvoda kapcsolata a közművelődési intézményekkel

A közművelődési intézményekkel való kapcsolattartást a helyi lehetőségek határozzák meg. A könyvtár, múzeum, színház, bábszínház, közösségi ház, tornacsarnok és uszoda sajátos lehetőségeit teljes mértékben kihasználja az óvoda.

A társadalmi környezettel való kapcsolattartás módja

A kapcsolatok kiépítése és fenntartása elsősorban az óvodavezető feladata, de a rendszeres együttműködésben a nevelőtestület és tisztségviselői is részt vesznek.

A vezetőnek egyeztetési kötelezettsége van az érdekképviseleti szervekkel. Kapcsolatot tartunk fenn a Pedagógiai Szakszolgálatokkal, a szakmai, módszertani, speciális pedagógiai ellátás érdekében (esetmegbeszélés, szakvéleménykérés, tanácsadás, stb.).

A gyermekvédelmi felelősök és az óvoda vezetője együttműködő kapcsolatot alakítanak ki a Gyermekjóléti intézményekkel (Családsegítő Szolgálattal, Szociális Irodával, Gyámhatósággal) melyektől szükség esetén tanácsot kérnek, megfelelő tájékoztatást adnak.
Elvei:

- folyamatos tájékoztatás
- kölcsönös együttműködés

Mozgásvizsgáló Országos Szakértői Rehabilitációs Bizottság
Békés Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Rehabilitációs és Szakértői bizottság
Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézet tanulási képességet vizsgáló és rehabilitációs bizottság

- szakmai tanácsadás
- sérült gyermekek szakvizsgálata
- esetenként óvodai csoportban való megfigyelések

Nevelési Tanácsadó

- szakmai megbeszélések
- esetmegbeszélések
- vizsgálatokra utalás
- szükség esetén a gyermekek fejlesztéséhez módszertani segítség

Óvodavezetők városi munkaközösségi értekezletek

- az óvodavezető havonta egy alkalommal vesz részt rajta (óvodavezetési, szakmai, gazdasági kérdések, stb.)

Alapítványok, szövetségek

- Mozgássérültek Országos Szövetsége
- Egészségügyi Gyermekotthon Békéscsaba
- Békés Megyei Mozgáskorlátozottak Egyesülete

Gyermekjóléti intézmények

- Családsegítő Szolgálat
- Szociális Iroda

Felsőoktatási intézmények

- ELTE Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kara
- Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete

4. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

4.1. Játék

A játék helye a nevelési folyamatban

A játék létforma, a 3-7 éves gyermek alapvető, legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, fejlődésének alapja, amely semmi mással nem helyettesíthető. Általa észrevétlenül tanul a gyermek, s mivel a játékban a legváltozatosabb tevékenységekre nyílik lehetősége, nemcsak a gyermek személyiségének tükrözője, hanem fejlesztésének leghatékonyabb, legfőbb eszköze is. A játék egyrészt örömforrás, másrészt a gyermek benne újra átéli pozitív és negatív élményeit, feldolgozza azokat, és levezeti a lelkében rejlő feszültséget, szorongást.
A külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait is játékában tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű, tájékozódó, kreativitásukat fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenységgé. A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az indirekt irányítás felelősségét. A játéktevékenységek szervezésénél az óvodapedagógusok merítenek a „Kompetencia alapú óvodai programcsomag”- ból.
Óvodáinkban a szabad játék túlsúlya érvényesül. Az óvodapedagógus játékbeli szerepének meghatározásánál fontos, hogy kezdeményezett, vagy szabad játékról van szó. Szabad játék esetén az óvodapedagógus csak a játékhoz szükséges feltételeket biztosítja (hely, idő, eszköz), ő maga nem avatkozik a játékba (nem irányít, hanem távolról figyeli, követi az eseményeket). A kezdeményezett játéknak a tevékenységekben megvalósuló tanulásnál, a fejlesztéseknél van szerepe.
A fejlesztési feladatokat a játékban az óvodapedagógus akkor tudja helyesen alkalmazni, ha naponta és folyamatosan sok lehetőséget biztosít a gyermekeknek arra, hogy gyakorolhassák azokat a funkciókat, amelyek fejlődésüket elősegítik. Az óvodapedagógus utánozható mintát ad a játéktevékenységre, majd amikor a szabad játékfolyamat már kialakult bevonható társ marad, illetve segítővé, kezdeményezővé lesz, ha a játékfolyamat elakad. A felnőtt jelenléte lehetővé teszi a gyermekek közti játékkapcsolatok kialakulását is. A gyermek pszichikus funkcióinak változásai a játék fejlődésével függnek össze.
Ehhez az óvodapedagógusnak ismernie kell:

- a gyermekcsoport általános pszichés tulajdonságait,
- a gyermek egyéni fejlettségét,
- a csoport összetételét.

Az óvodapedagógus feladatai
Óvodánkban az óvodapedagógus ügyel arra, hogy a játék fejlesztés és a szabad játék során a különböző játéktevékenységet játszó gyermekek ne zavarják egymást, az épek vigyázzanak sérült társaikra és a sérülés mértékétől függően (SNI gyermekek) is igyekezzenek alkalmazkodni egymáshoz.
Az óvodapedagógusok a játékhoz tartozó szokások kialakítására is folyamatosan figyel. A játék tartalmának gazdagítása érdekében szerepet is vállal.
Az óvodapedagógusok biztosítják azokat a feltételeket, amelyek kedvezően hatnak a játék kialakulására, a gyerekek játékkedvére, amelyek ösztönzik őket, és amelyek segítségével játékuk tartalmasabbá, sokoldalúbbá válhat:

- Elegendő idő biztosítása

A játék kiemelt jelentősége az óvoda napirendjében, időbeosztásában is megmutatkozik. Az óvodapedagógus a lehetőségekhez mérten igyekszik összefüggő játékidőt biztosítani, indokolatlanul nem szakítja meg, nem zavarja meg a játékot. A folyamatos tízóraizás is a játékidő és játéktéma tiszteletben tartása érdekében történik.

- Megfelelő hely biztosítása

A csoportszobában és az udvaron egyaránt fontos a különböző játékformákhoz az állandó és ideiglenes játszóhelyek kialakítása, ahol elmélyülten, egymást nem zavarva játszhatnak a gyermekek. Kialakíthatják maguknak a játékhoz szükséges helyet, kuckót, és átrendezhetik a csoportszobát is.

- Eszközök biztosítása

A játékeszközök kiválasztása, a játékpark bővítése a tudatos óvodapedagógusi munka lényeges eleme. Motiválják, ösztönzik, gazdagítják a gyermek elképzeléseit, könnyen hozzáférhetőek, biztonságosak. Egy-egy játékszert eredeti funkciójától eltérően is alkalmazhatnak a gyermekek.
A szabad játéknak kiemelt jelentőséget tulajdonítunk, ezért változatos eszközöket biztosítunk hozzá.

- Élményszerzési lehetőségek biztosítása

A spontán szerzett-, és családi élmények mellett fontosak az óvoda által szervezett kirándulások, séták, kísérletezések is.

Játékfajták

Óvodás korban, a játékfajták mindegyike mindvégig jelen van.
Gyakorlójáték
A gyakorlójáték során a véletlen mozgásból, cselekvésből fakadó siker ismétlésére készteti a gyermeket és ezek az új ismétlések nagy örömöt, jelentenek számára.
A gyakorlójáték lehet mozgásos, manipulációs és verbális.
A mozgásos gyakorló játék során gyakori ismételgetéssel bizonyos mozgásokat végeznek a gyerekek. Pl.: bújnak, másznak és ugranak.
A manipulációs gyakorlójáték nagy jelentőségű a gyermekek szem-kéz koordinációjának fejlődésében. Pl.: tépés, egymásra öntögetés, rakosgatás.
A verbális gyakorlójáték az a játékfajta, amely során a gyermekek örömet találnak a halandzsa szöveg kitalálásában, ismételgetésében.

Konstruáló játék
E tevékenység során a gyermekek különböző játékszerekből összeraknak, létrehoznak valamit. Eleinte spontán építenek, később az átgondolt, elrendezett, meghatározott céllal építés dominál. Építés során átélik az alkotás örömét, fejlődik kreativitásuk. Megtapasztalják a rész és egész viszonyát, a tervezés és szerkesztés folyamatát. Fejlődik megfigyelőképességük, gondolkodásuk. Az építés elősegíti a szem-kéz koordinációjuk fejlődését. Az apróbb és bonyolultabb összerakást igénylő műveletek segítik a finommotorika fejlődését. A konstruálás lényege az „én csináltam” élménye. Tapasztalata információt nyújt a gyermeknek saját képességeiről, növeli biztonságérzetet, önbizalmát. A valamit alkotni igénye, öröme sokoldalúan fejleszti a gyermekek kreativitását, értelmi képességeit, társas kapcsolatainak alakulását.
Az udvaron kedvelt építési játék a homokozás, ősszel a falevelekből, lehullott faágakból kialakított építmények, stb.

Szimbolikus-szerepjáték
A szerepjáték a gyakorlójátékból bontakozik ki. A szerepjátékban a gyermek a tapasztalatait, ismereteit, elképzeléseit, érzelmeit, pozitív és negatív élményeit fejezi ki, környezetük jelenségeit sajátos módon újraalkotják. Ez a játék tükrözi a gyermek egész eddigi életét, személyiségét, nagyon sok egyedi vonás van benne. A gyermekek szociális tanulással, a felnőttek mintájáról sajátítják el, tanulják meg az erkölcsi értékeket, a társadalmi együttélés szabályait. Gyakorolják a társakkal való együttműködést, átélik az alá-és fölérendeltségi viszonyokat újraalkotva kreatívan egy-egy átélt eseményt. A szerepjáték a gyermek legintimebb tevékenysége, ezért az óvodapedagógusnak tapintatos figyelemmel kell kísérnie, és tiszteletben kell tartania azt.

Barkácsolás

Mindig a játék igényéből indul ki és kötetlen. Fontos, hogy ne legyen öncélú, játszhassanak az elkészített eszközökkel a gyermekek. Lényeges a folyamatos gyűjtőmunka és a hozzáférhetőség. E tevékenység közben rengeteg tapasztalatot és ismeretet szereznek, jól fejleszthető a finommotorika.

Dramatizálás – bábozás

A bábozás és a dramatizálás szoros összefüggésben és kölcsönhatásban áll egymással. A gyermekek saját vagy irodalmi élményeiket játsszák el kötetlen módon, mely mozgáson, látványon és beszéden alapszik. Fejlődik emlékezetük, kreativitásuk, önismeretük, alkalmazkodó képességük.

Feladata a személyiségformálás, a kapcsolatfelvétel, a kapcsolattartás és a közlés megkönnyítése. Cselekvést, aktív részvételt igényel minden játékostól. A játszó közösségben, a közösséggel együtt tesznek szert olyan tapasztalatra, melyek segítenek a közösségbe beilleszkedni. Önismeretre, emberismeretre, az emberi méltóság tiszteletére nevelnek. Önálló gondolkodásra, s az alkotáshoz szükséges bátorságra biztatnak, valamint érzelmeket mozgósítanak.

Szabályjáték

Lényege a szabály betartása. Két fajtája van: a mozgásos és az értelemfejlesztő. Szabályjáték közben a gyermekek olyan magatartásformákat sajátítanak el, mint a türelem, a kitartás, az akaraterő és a mértéktartás. Fejlődik nagymozgásuk, finommotorikájuk, szem-kéz és láb koordinációjuk egyaránt. Értelemfejlesztő szabályjátékok például a dominók, társas, kártya, logikai és barkochba játékok. Az értelemfejlesztő játékok szociális értelmi érettséget feltételez, ugyanakkor ezek fejlődését szolgálja.

Minél szélesebb a gyermek játékismerete, annál nagyobb lehetőség van a fejlesztésre.

A játék olyan lehetőséget jelent az óvodapedagógus számára, amit tudatosan használ fel a gyermek fejlesztése érdekében.

Így például:

- ép és sérült gyermekek harmonikus együttélése,
- különbözőség elfogadása - társadalomba való beilleszkedés elősegítése,
- önállóság kialakítása, egymás tiszteletben tartása, tapasztalatok bővítése,
- szocializáció segítése, érzelmek, magatartás formálása.

Anyanyelvi nevelés

- Az óvodapedagógus szóbeli és beszédet kísérő metakommunikatív megnyilvánulásával mintát nyújt a gyermeknek.
- A játékot kísérő érzelmek közlési vágyat ébresztenek, ezáltal fokozódik a gyermekek beszédkedve. A beszédkedv ösztönzi a nyelvi kommunikációs készség fejlődését.
- Szókincsbővítés – szerep és szituációs játékban.
- Bábjáték lehetősége, anyanyelvi játékok szervezése.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében

A beszédbeli problémák hatására akadályozottá válhat a szavak, hangok ismételgetése. Sérült a mozgás és ritmus visszaadás, amely később kommunikációs problémákhoz is vezethet. A manipulációs nehézségek miatt nem tudja megismerni a játékszereket, eszközöket, a velük való játék akadályba ütközik. Kevesebb tapasztalata van a világról, az emberekről, jelenségekről, ezért sivárabb, vagy meg sem jelenik a szerepjáték. A mozgáskorlátozottság mértékétől függően akadályozott a gyermek a mozgásos játékokban, csak segítséggel, vagy

módosítva tud részt venni. A barkácsolás során a legnagyobb nehézséget a kéz problémái jelentik, de problémát okozhat a nem megfelelő fejkontroll, ülés, a bizonytalan helyzetváltoztatás, illetve a helyzet meghatározásának zavara, a mozgás tervezés zavara. A nagy és finommozgások nehézsége, valamint a kevés tapasztalat is problémákat okoz.
A sajátos nevelési igényű gyerekek számára a sérülésük specifikumának, különbözőségének megfelelő lehetőségeket biztosít az óvodapedagógus a játékformákhoz.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek megfelelő tapasztalatok és élmények birtokában önállóak a játék közös megtervezésében, a szerepek kiválasztásában, kiosztásában, a játékszerek és eszközök megválasztásában, a szabályok betartásában.
- Képesek társaikkal és a felnőttekkel kommunikálni – kapcsolatot teremteni.
- Megértik és elfogadják játszótársaik elgondolásait, tevékenységük logikáját,
- képesek az alkalmazkodásra, kompromisszumok kötésére.
- Ápolják érzelmi kötődéseiket, érzékenyek mások problémáira és elfogadják azokat.
- A játszó csoportok között tartós és szoros kapcsolatok, barátságok alakulnak ki.
- A problémákat legtöbbször a felnőtt segítsége nélkül, egymás között oldják meg.
- Tudják önmagukat szabályozni, önkontrollal rendelkeznek, de képesek az önérvényesítésre is. Rendelkeznek az ismeretek elsajátításához és a tudáshoz szükséges készségekkel (a probléma-érzékeny gondolkodás megismeréséhez szükséges logikai műveletek végzésének képessége, figyelem, kitartás, összpontosítás).
- Alkalmazkodnak a játék szabályaihoz, le tudnak mondani egy-egy kedves játékszerről.
- Vállalják a számukra kevésbé érdekes, kedvezőtlen szerepeket is.
- Képesek olyan játékhelyzeteket létrehozni, amelyekben tapasztalataik, érdeklődésük alapján ábrázolhatják a felnőttek tevékenységét és különféle kapcsolatait.
- A barkácsolás: a szerepjáték, a bábozás természetes eszköze, alkotórésze.
- A barkácsolást maguk kezdeményezik, maguk által kiválasztott módon és eszközökkel. Alkotásaikat felhasználják játékban, dramatizálásban.
- Igénylik a bábozást, nemcsak ismert meséket, dalokat, verseket, stb. elevenítenek meg a bábokkal, hanem kitalált történeteket, élményeket is eljátszanak.
- A konstruáló, építő játékelemekből játékszereket is tudnak készíteni.
- Az élethelyzetek reprodukálása közben építenek, szerelnek, szerkesztenek.

4.2. Verselés, mesélés

Helye a nevelési folyamatban

Az irodalmi nevelés az anyanyelvi kultúra és a műveltség megalapozását szolgálja, egyben az érzelmi biztonság megadásának fontos eszköze. Az anyanyelvi nevelés-mint minden nevelési területet-, az irodalmi nevelést is áthatja.
Az irodalmi művek tartalma hozzájárul a gyermekek világképének a kialakulásához, alapja a szülőföldhöz való kötődésnek, az erkölcsi és esztétikai értékek közvetítésének.
Az irodalmi műveken keresztül közvetítjük a különböző kultúrák, népek megismerését, elfogadását.
Hatását tekintve gazdagítja, színesebbé teszi a gyermekek lelki világát, életkörülményeit.

Az irodalmi nevelés, tartalmát tekintve, szorosan kapcsolódik a környezet jelenségeihez, a természethez és társadalomhoz, azok mindennapi eseményeihez. Átfogja a hétköznapokat, és az ünnepnapokat hagyománnyá, szokássá alakítja.
Az irodalmi neveléshez (vers, mese, báb, dramatizálás) merítünk a kompetencia alapú programcsomag eszközrendszeréből.

Az óvodapedagógus feladatai

- Az óvodapedagógus és a nevelést segítők (dajka, pedagógiai asszisztens) személye, attitűdje minta, modell értékű a gyermekek számára.
- Az óvodapedagógus szerezzen információkat a gyermek családjának irodalmi, művészeti érdeklődéséről, ugyanakkor ismerje meg a gyermek, otthonról hozott irodalmi élményeit, beszédértésének fokát. Ha nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó gyermeket nevel az óvoda, akkor az irodalmi anyag válogatásánál ezt figyelembe vesszük.
- Az óvodapedagógus, nyugodt, szeretetteljes légkört teremt, ahol a gyermekek bátran kezdeményezhetnek mesélést, verselést, bábozást, dramatizálást.
- Fontos az irodalmi anyagok igényes összeállítása, csak értékes irodalmi alkotásokat hallgassanak a gyermekek. A mű kiválasztásában érvényesül a pedagógiai, pszichológiai, módszertani tudatosság, mely segíti erkölcsi ítélőképességük fejlődését, önkifejezésük érvényesülését, személyiségük kiteljesedését.
- A gyermekek szívesen hallgassanak, mondjanak mondókát, verset, mesét. Változatos irodalmi élmények nyújtásával a vágy felébresztése a könyv, a színház, a múzeum értékei iránt.
- A későbbiek során így válik a gyermekből lelkes olvasó, színház, és múzeumlátogató, az esztétikai élményekre fogékony ember.
- Fontos, hogy az irodalmi élmények átéléséhez szükséges eszközök mindig elérhetőek legyenek a gyermekek számára.

Az óvodapedagógus az irodalmi és anyanyelvi nevelést játékba, tevékenységekbe ágyazottan valósítja meg. Épít a gyermek élményeire, spontán helyzeteire, de kezdeményez maga is. Az óvodapedagógus az irodalmi élmény nyújtásának olyan helyet biztosít, ahol a mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermekek nagy érzelmi biztonságban érzik magukat, és a mesehallgatás elengedett, intim állapotában, eleven belső képvilágot jelenítenek meg.
A mindennapos mesélés, mondókázás, verselés kiemelt feladat, mivel a gyermekek mentális higiénéjének elmaradhatatlan eleme.
A mese, vers, ősi forrása az irodalmi nevelésnek, régi értékeket, hagyományokat, szokásokat közvetít a gyermekeknek. Érzelmi-, értelmi és erkölcsi fejlődésének, fejlesztésének egyik legfőbb segítője.
A közösen átélt örömök és élmények elszakíthatatlan szálakkal kötik össze az óvodapedagógust és a gyermeket egymással, és anyanyelvükkel. A gyermek mesehallgatása lelki szükséglet, lehetőség szerint minden nap hallgassanak mesét. A mese a mindennapi valósággal nem összeegyeztethető, amiről szól, az, mesebeli. A mese egyben reális gondolatokra is ráébreszti a gyermeket, valamint közli, hogy a világban jelen van a jó és a rossz is.
A népmesék lehetnek: állatmesék, novellamesék, tündérmesék, stb. Az óvodapedagógus felelőssége, hogy amit közvetít, az igazán művészi értékű és örökérvényű legyen. A klasszikus és kortárs irodalmi műveket is megismertetjük.

A mesekiválasztás szempontjai

- nyelvileg tiszta szöveg,

- emberi kapcsolatokra tanító,
- önismeretet mélyítő,
- a világ megismerését segítő,
- szorongást oldó,
- az anyanyelv megismerését segítő,
- az indulatok feldolgozására, belső képteremtésre tanító,
- a nyelv zeneiségét tükröző, humoros,
- a gyermek életkori sajátosságaihoz alkalmazkodó.

Vers és mesemondás anyaga

- klasszikus magyar népmesék,
- más népek klasszikus meséi,
- magyar írók értékes alkotásai,
- kortárs írók és költők meséi, versei,
- verses mesék,
- novellák,
- önállóan is kerek regényrészletek.

Bábozás

Az anyanyelvi nevelésnek és a játéknak egyaránt szerves része a bábozás, dramatizálás, melyen keresztül a gyermekek irodalmi élményei kiegészülnek hangulatukkal, kreativitásukkal, fantáziájukkal, ami elősegíti az alkotó képzeletük kialakulását. A gyermekek, kifejezhetik, átélhetik, eljátszhatják saját érzéseiket, érzelmeiket, ezáltal fejlődik személyiségük.

A bábozáshoz, dramatizáláshoz szükséges eszközöket, kiegészítőket saját maguk is elkészíthetik barkácsolás keretében, ezzel a játék örömét az önálló alkotás élményével fokozva.

A bábok mozgatása során fejlődik a gyermekek szem - kéz koordinációja, finommotorikája, testséma ismerete, térpercepciója.

Dramatizálás

A dramatizálásnál a mese cselekményének eljátszásán van a hangsúly. Az óvodapedagógus kerülje a szöveg betanítását, hagyja a gyermeket önállóan, szabadon játszani.

A dramatizálás fejleszti a gyermekek finommozgását, saját testükről alkotott képüket, megismerik testrészeiket és az azokkal végezhető mozgásokat. Fejlődik és finomodik látásuk, hallásuk, gazdagodik verbális kifejezőkészségük. 5-7 éves korban már képesek rá és igénylik is, hogy a dramatizáláshoz szükséges eszközöket ők készítsék el, vagy segítsenek benne.

Ezekhez, a tevékenységekhez gazdag eszközkínálatot biztosítunk, amihez a gyermekek a nap bármelyik szakában hozzáférhetnek.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében, valamint, ha vannak az óvodában helyzetük miatt „különböző” igényű gyermekek (pl. nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó, stb.), számukra a sérülésük specifikumának, és különbözőségüknek figyelembevételével megfelelő lehetőségeket biztosítunk.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében
A központi idegrendszeri károsodás megzavarhatja a figyelem összpontosítását, a gyermek rövid ideig képes koncentrálni, figyelme könnyen elterelődhet. A megismerési folyamat, a kevesebb tapasztalat, illetve a szegényesebb szókincs következtében, a történések, események elmondása során, a gyermekek rövidebb mondatokat használnak, kevésbé színes a kifejező készségük. Az előforduló beszédzavar, nehezítheti a mesék, versek előadását, gátlásossá teheti a gyermekeket. A kommunikációs zavarok (gesztus, mimika, testbeszéd), a versek, mesék reprodukálását befolyásolhatják. Az állandó akadályozottság, megfelelő segítség nélkül, negatívan hat az érzelmekre, gátlásossá, fokozottan érzékennyé teheti a gyermeket.
A mindennapos mese-, verskezdeményezéseken tapintatosan kell kezelni az érintett gyermekek figyelmének korai fáradékonyságát, fokozatosan kell növelni a figyelem tartósságát. Törekszünk, hogy oldjuk gátlásosságukat, lehetőséget adunk a kommunikációs zavarral küzdő gyermekek számára is a versek, mesék reprodukálására. Olyan feltételeket, szituációkat teremtünk, amelyekben a megfelelő hatások érvényesülhetnek.

Anyanyelvi nevelés
- Helyes artikulációval, a helyes beszéd, beszédritmus kialakítása,
- szókincsbővítés,
- beszédészlelés, beszédmegértés beszédkészség fejlesztése,
- kifejezőkészség, beszédkedv növelése,
- nyelvi játékok, mondókák, versek, mesék tudatos tervezése a bábozás, dramatizálás elősegítéséhez,
- beszédviselkedés (fegyelem, figyelem) alakítása,
- metakommunikációs készségek fejlesztése,
- mozgással kísért szövegmondás gyakorlása,
- vokális mimika alakulása (hangszín, hangerő, tempó, szünet),
- érzelmi élmények nyújtása, az értékek megéreztetése az „ÉN KÉP” alakulásában,
- beszédszervek folyamatos edzése, grammatika, jelentéstani rendszerek fejlesztése az életkori és egyéni sajátosságok tükrében.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére
- A gyermekek játék közben szívesen mondogatnak mondókákat, verseket.
- Várják, kérik a mesemondást, maguk is szívesen mondanak önállóan mesét, verset, mondókát.
- Szívesen bábozna, dramatizálnak csoporttársaiknak és maguk szórakoztatására is.
- Folytatásos mesék, verses mesék, meseregények szálait követni tudják.
- Viselkedésükön, tekintetükön látszanak a belső átélés jelei.
- Játékukban felhasználják a meseszereplők érdekes szólásait.
- Szívesen nézegetnek mesés könyveket, érdeklődnek egy-egy betű iránt, és utánozzák az olvasást.
- Ismerik a csoport könyveit és eligazodnak a csoport "könyvespolcán".
- Az együtt alkotás, a közös élmények kialakítják a gyermekekben a közösségi érzést, segítségnyújtást, és a különbözőségek elfogadását. (pl.: együttműködő-képesség, erkölcsi, –ítélőképesség, alkalmazkodás, akarati tényezők.)
- Kialakul az összefüggő, folyamatos mondatokban való kommunikálás.

4.3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Helye a nevelési folyamatban

A zene az óvodában élmény, játék, az érzelmek és hangulatok egyfajta kifejezési formája.
A különböző zenei készségek, képességek a gyermek életében az affinitások egyik legkorábban megmutatkozó, felismerhető csoportját alkotják. A zenei érzék megnyilvánulási területe elsősorban a mozgás, a hangadás, és mint ilyen, már csecsemőkorban jelen van. Óvodáskorban e két terület differenciálódása egyre több, zeneileg értelmezhető megnyilvánulásra teremt alkalmat. Az ének-zene jelen van a gyermekek mindennapjaiban, nemcsak bizonyos készségek, képességek fejlesztését segítjük általa, hanem a teljes személyiség kibontakozását, megerősödését is.
Kodály Zoltán szavaival:
„..mert az ének felszabadít, bátorít, gátlásokból, félénkségből kigyógyít. Koncentrál, testi-lelki diszpozíción javít, figyelemre-fegyelemre szoktat. Egész embert mozgat, nemcsak egy-egy részét, fejleszti a közösségi érzést. Kifejleszti a csírájában minden emberben meglévő zenei érzéket, ezzel megadja a zenei műveltség alapját, amivel aztán szebbé, gazdagabbá teszi egész életét.”
Minden nép, zenei nevelésének a saját néphagyományából kell kiindulnia, a nyelv és a dallam itt tökéletes egységet alkot. A mondókák, népi játékok, a népdalok hozzátartoznak az emberek mindennapjaihoz, fennmaradniuk is ezért sikerült.
Óvodánk programja erre a néphagyományra építkezve alakítja ki zenei nevelését, mert általa nemcsak a zenei készségek fejlődnek, hanem a gyermek teljes személyisége is.
A felnőtt minta utánzásával az éneklés, zenélés részévé válik a gyermek mindennapi tevékenységének.

Az ének, zene, énekes játék megkívánja, hogy az óvodapedagógus szeressen, és tisztán tudjon énekelni, rendelkezzen hangszeres tudással.
Zenei műveltsége, a zenéhez való viszonya és zenei aktivitása formálja a gyermekek zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát, felkelti a gyermekek zenei érdeklődését.
A gyermekkel való ismerkedés során, a személyes kontaktus létrehozásában, az óvodai környezet elfogadásában segítséget nyújt az éneklés, a zenehallgatás.
A mindennapos éneklés az óvodapedagógus belső igényéből fakad. Kapcsolódik spontán kialakult játékhelyzetekhez, kezdeményezhetik a gyermekek vagy az óvodapedagógus.
Fontos az óvodapedagógus módszertani kulturáltsága és naprakészsége, a dalanyag igényes válogatása.
A részvétel önkéntes, a gyermekek maguk döntik el, hogy aktívan részt vesznek-e benne vagy csak hallgatói, szemlélői maradnak.
Az óvodapedagógus gyakran énekel népdalokat, amelyek hangulatfokozói lehetnek egy-egy hagyományőrző cselekvésnek (pl.: tréfás dalok a farsangi készülődésben).
A népdalok éneklése, a gyermek néptáncok és népi játékok a hagyományok megismerését, továbbélését segítik.

Az óvodapedagógus feladata

- Érzelmi biztonság, nyugodt légkör megteremtése, melyben szívesen és bátran énekelnek a gyerekek.
- Az ének-zene tevékenység megszerettetése.
- A szép mozgás, helyes testtartás megalapozása.
- A gyermekek zenei képességeinek (ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakítása.

- Váljon a gyermekek igényévé a dallam, a ritmus, a mozgás szépsége, a közös éneklés öröme.
- Énekléssel, zenéléssel, zenehallgatással az ünnepvárás és készülődés hangulatának kiteljesítése.
- Az óvodapedagógus teret, lehetőséget teremt a gyermek zenei önkifejezésmódjának, improvizációs megnyilvánulásának.
- A gyermekek zenei érdeklődésének felkeltésével, zenei ízlésének formálásával, zenei tapasztalatok szerzésével, a zenei anyanyelv kialakítása.
- Megfelelő hely, idő és eszköz (hangszer) biztosítása az éneklésre, zenélésre.
- A megfelelő hangnemben kiválasztott dalokkal, az egyéni zenei képességkülönbségek felismerése és kezelése, a felzárkóztatástól a tehetséggondozásig.
- Az élő hang tiszta egyszerűségének, az érzelmek közvetlen megtapasztalásának közvetítése a gyermekek felé.
- A zenehallgatási anyag megválasztásánál figyelembe kell venni a nemzetiségi, etnikai kisebbségi nevelés esetében a gyermek hovatartozását.

Az ének, zene, énekes játék anyaga
Az óvodánk programjának zenei anyagát hangsúlyosan alkotják:
- népi mondókák,
- népi dalos játékok, énekes népszokások,
- a zenehallgatás dalanyaga,
- a képességfejlesztés zenei elemei,
- igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások.

A mondókák - játékok szerint:
Ölbeli, cirógatók, csiklandozók, tapsoltatók, ujj- és tenyérjátékok, lovagoltatók, csúfolók, kiszámolók, páros fordulók, stb.

Népi, dalos játékok, énekes népszokások:
Állathívogatók, naphívogatók, esővárók, sípkészítők, játékra hívogatók, kifordulós játékok, ludas játékok, küzdő játékok, sorjátékok, stb.
Azok az énekes népszokások fordulhatnak elő az óvodában, amelyek megfelelnek a gyermek életkori sajátosságainak, kapcsolódnak az évszakok változásaihoz, az évente visszatérő naptári ünnepekhez. Nagyon kedvesek a gyermekeknek a lakodalom eseményeit utánzó, dalos játékok (párválasztó, leánykérő, kapus, stb.), a farsanghoz kapcsolódó télcsúfoló dalok, komatálazás, pünkösdölés.
Nem a szereplés, hanem a játék öröme, egyedi íze az, ami indokolja ezeknek az énekes népszokásoknak az éltetését.
Az ének-zenei nevelés merít a kompetencia alapú programcsomag eszközrendszeréből.
A népi játékokhoz szükséges eszközök, (kalap, fejdíszek, jelmezek viseletek stb. ritmushangszerek, auditív eszközök stb.) a gyermekek számára a nap bármelyik szakaszában hozzáférhetőek.

A zenehallgatás anyaga
A zenehallgatás dalanyaga az óvodapedagógus igényes válogatását tükrözi. Az anyagot népdalok és műdalok alkotják, élő előadásmódban. Gépi zenével megismertethet az

óvodapedagógus néhány klasszikus zeneművet, mely megfelel a gyermekek életkorának, befogadóképességének. Amennyiben nemzetiségi, etnikai, kisebbséghez tartozó gyermek kerül az óvodába, a zenehallgatási anyag megválasztásánál figyelembe vesszük a gyermekek hovatartozását.

A készség, képességfejlesztés anyaga:

- Az éneklési készség fejlesztése
- Hallásfejlesztés (magas-mély reláció, halk-hangos különbsége, dallamfelismerés, zenei emlékezet fejlesztése, dallambújtatás, belső hallás fejlesztése, motívumvisszhang, hangszínek megfigyelése, zenehallgatás)
- Ritmusérzék fejlesztése (egyenletes lüktetés, dal-, mondókaritmus, tempókülönbségek)
- Mozgás, térforma fejlesztése
- Ütőhangszerek használata
- Zenei formaérzék fejlesztése
- Zenei alkotókedv kialakítása

Anyanyelvi nevelés

- Beszédfejlesztés, ritmus és légző gyakorlatokon keresztül,
- hallásfejlesztés (belső hallást is),
- gyorsaság, időtartam gyakorlatok,
- a dallam, a ritmus, a mozgás és a beszédfejlesztés összekapcsolása,
- a zene élményének kifejezése a beszédben (dallam, ritmus, együttes mozgás),
- a dallam és mozgásritmus gyakorlásának hatása a beszédritmus fejlődésére (taps, ritmusos mozdulatok, szótagolás, stb.),
- az énekelt szöveg tiszta ejtésével az artikulációs nehézségek leküzdése,
- a beszéd motoros szerveinek tudatos fejlesztése,
- hallási észlelés fejlesztése: emberi hangok, tárgyak, gépek, hangszerek, hangjai,
- mozgáskultúra, beszédviselkedés fejlesztése.

Sajátos nevelési igényű gyermekek esetében

A ritmus és a tempó érzékelése és főképpen pontos utánzása, visszaadása esetenként nem tökéletes. Sokszor már az érzékelésüknél probléma jelentkezik, mely az egyéb területeken jelentkező (hallási, látási) percepciós zavarokból, illetve ezeken keresztül a tökéletlen, hiányos megismerésből ered. Az énekek, mondókák mozgással való kisérése általában a mozgás sérültsége miatt akadályokba ütközik, vagy módosul. Mivel a mozgássérült gyermek sok esetben nem képes a mozgás pontos kivitelezésére, az ének, a mondóka tanulása is nehezített, illetve pontatlan lehet, több időt vehet igénybe.

Sok esetben a hallási percepció zavarával állunk szemben, az észlelés pontatlan, esetleg hiányos lehet.

Ezt okozhatja a hallószerv sérülése vagy az agyi feldolgozás tökéletlensége. Az ICP-s gyermekek esetében a hallás tökéletlenségét az izomtónus eloszlási zavarok is okozhatják. A saját maga által keltett zajok miatt esetleg nem tudja kiszűrni a számára fontosat.

A hangszeres játék minden olyan esetben nehezített, amikor a felső végtag sérült, mert a hangszereket a gyermek nem tudja jól megfogni, és használni.

A tempóváltást, a gyorsabb - lassabb különbségét az észlelési zavarokból adódóan nem mindig ismerik fel, mert saját mozgásuk során sem tapasztalják meg minden esetben ezeket, a különbségeket.
A térforma alakítása során egymáshoz nagymértékben kell alkalmazkodni, viszont a mozgássérült gyermek mozgása lassabb, célmozgása, koordináltsága pontatlanabb, térérzékelése gyengébb lehet.
A helyét változtatni nem tudó gyermek esetében őt járjuk körbe. Örömszerző hatása miatt a sérült gyermeket mindig vonja be az óvodapedagógus a közös játékba.
A fogyatékkal élő gyermek egyéni fejlesztésére rendszeresen teremt alkalmat, lehetőséget az óvodapedagógus.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek a hat hangterjedelmű dalokat tisztán, szép kiejtéssel éneklik.
- A tempó a természetes járásnak megfelelő.
- Egyszerű dallammotívumokat tisztán énekelnek vissza egyedül is.
- A mondókákat a magyar beszéd ritmusa szerint mondják.
- Ismert dalt hallás alapján, szöveg nélkül is tudnak énekelni dúdolva, zümmögve vagy egyszerű szótagokkal.
- Felismerik a magas és mély éneklés közötti különbséget, maguk is tudnak magasabban és mélyebben énekelni, dalt kezdeni
- Felelgetős játékokat két csoportban, folyamatosan, az óvodapedagógus segítsége nélkül is el tudnak énekelni.
- A változatos dallammotívumokat csoportosan és egyénileg is, tisztán éneklik vissza.
- Tudnak halkan, hangosan énekelni, tapsolni, beszélni.
- Képesek zenei fogalom párokat a dinamikai különbséggel együtt felismerni, összekötni.
- Felismerik a dallamot dúdolásról, hangszerről, sajátos, erősen eltérő belső vagy záró motívumokról.
- Tudnak dalokat hangosan és magukban énekelni - rövidebb, majd hosszabb egységek, több dallammotívum elbújtatásával is.
- Megkülönböztetik a hangszínek finom eltéréseit zörejen, beszédhangon egyaránt.
- Figyelnek az óvodapedagógus és a társaik énekének és beszédhangjának különböző hangszíneire.
- Megkülönböztetik az egyenletes lüktetést a dal ritmusától, a különbségeket kifejezik cselekvéssel, mozgással is.
- A jól ismert dalokat, mondókákat jellegzetes ritmusuk alapján felismerik, megjelölt dalcímek nélkül is.
- Szöveges ritmusmotívumokat visszatapsolnak.
- Megérzik a zenei motívum hosszát és azt mozgással térben szemléltetik.
- Összehasonlítják, és énekléssel, mozgással bemutatják a normál tempónál gyorsabbat, lassabbat.
- Egyöntetűen körbejárnak, szép - kicsit oldalt fordított - testtartással.
- Az egyszerű játékos, táncos mozgásokat szépen megformálják (pl.: dobbantás, koppantás)
- Képesek egyensúlyváltást kívánó mozgásokra (pl.: kilépés, forgás, stb.).
- Ütőhangszereket használnak, lüktetést, ritmust, motívumhangsúlyt kiemelnek.

- Kitalálnak a dalokhoz vagy a negyed szünet érzékeltetésére játékos mozdulatokat.
- Kialakul az igényük a zenei alkotásra, önkifejezésre, zenei -, esztétikai élmények befogadására.

4.4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

Helye a nevelési folyamatban

Az óvodai nevelés komplex személyiségfejlesztés, a művészetekkel foglalkozó részterületek egyike az „ábrázolás, mintázás, kézimunka", amely ötvözi a vizuális befogadást, megismerést, az alkotást és a technikai ismereteket.

Az ábrázoló tevékenység a gyermek számára a spontán szervezett vizuális ingerek, tapasztalatok újraalkotása, melyre az óvodapedagógus egész nap folyamán teret, lehetőséget biztosít.

Maga a tevékenység – s ennek öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.

E tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képi,- plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódás és rendezőképesség alakulását, a gyermeki fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését.

A rajzolás, mintázás, kézimunka témáit a környezet, irodalom, anyanyelv, az ünnepek és a gyermek számára élményt jelentő alkalmak, események komplexen alkotják

Az óvodapedagógus feladata

- A gyermekek tér-, forma-, szín képzeteinek gazdagítása, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük kialakítása.
- A gyermekek ismerjék meg környezetüket, szerezzenek sokrétű tapasztalatot a körülöttük lévő világról, tárgyakról, térbeli elrendezésekről.
- A gyermekek számára az óvodapedagógus az egész nap folyamán biztosítja a sokféle, változatos eszközök szabad használatát.
- Az eszközök célszerű kezelésének, a technikák változatos használatának megtanítása.
- A gyermekek formálása, a vizuális alkotáshoz, befogadáshoz szükséges készségek, az önkifejezés képességének kialakítása.
- A gyermekek élményeiket saját felfogásuk alapján, saját fejlettségi, gondolkodási szintjükön alkotják újra. Ebben csak akkor segítsen az óvodapedagógus, ha a gyermek elakad.
- Pontosabb megfigyelésre, újabb tapasztalatszerzésre készteti a gyermekeket, hogy vizuális ismeretei beépüljenek a későbbi alkotásaikba. Így elindulhat egy - nem tudatos - önfejlesztő folyamat, amely elvezeti a gyermeket a rátalálás örömére, az önkifejezés lehetőségére.
- Képessé kell tenni a gyermeket, hogy egy vizuális ingert minél több részletre legyen képes bontani, ezáltal pontosabbak lesznek képi visszajelzései, fogalmai.
- Az óvodapedagógus a gyermek társa, aki képes vele együtt rácsodálkozni a világ dolgaira. Észreveszi a gyermek ötleteit, kezdeményezéseit és lehetőséget, optimális körülményeket nyújt az alkotási vágyuk kiteljesedéséhez. Ezen kívül természetesen továbbra is adni kell témát az elakadóknak, a beszűkült témákat, megmerevedett sémákat használóknak.

- A világ cselekvésen, mozgáson, játékon keresztül való megismerése változatos témalehetőségeket ad, amely az érdekes technikákkal együtt örömtelivé, vonzóvá teszi az alkotás folyamatát.
- Az óvodapedagógus feltétlenül mutassa meg minden gyermeknek külön-külön, hogy hogyan kezelje az eszközöket, mi mindent lehet vele kialakítani. Az új eszköz és az új tevékenység önmagában is vonzó.
- A játék alkotótevékenység, ugyanakkor az ábrázolás legnagyobb része újból beépül a spontán játékba.
- A tudatosan tervező óvodapedagógus csempéssze be a gyermekek mindennapjaiba a vizuális részfunkciókat, fejlesztő játékokat. Ezek a játékok jó szórakozást nyújtanak, ugyanakkor elősegítik a gyermek látásának, észlelésének, finommotorikájának, szem - kéz koordinációjának fejlődését.
- A megfelelő vizuális önkifejezés kiteljesedéséhez szükség van a testséma, a testfogalom minél pontosabb kialakulására, a kinesztetikus észlelés és a térpercepció fejlődésére. Ennek fejlesztésére sokféle ötletes játékot találhat ki az óvodapedagógus.

Szervezés
A rajzolás, mintázás, kézimunka tevékenység szervezésében alapvető feladat egy nyugodt hely kialakítása, ahol a gyerek kényelmesen elfér, a nap folyamán bármikor szabad választás alapján alkotótevékenységbe kezdhet.
Biztosítani kell a minőségben megfelelő, változatos eszközöket. Az „alkotó sarokban” kapjon helyet - elérhető magasságban - a hagyományos eszközökön kívül a gyűjtött termések, fonalak, természetes anyagok, stb.
A gyermekeknek elegendő ideje legyen az alkotáshoz. Az óvodapedagógus fordítson figyelmet arra, hogy a gyermekek alkotásait esztétikusan állítsák ki.

Témakörök
A mintázás elősegíti a kéz apró izmainak beidegzését, a finommozgások fejlődését, szenzomotoros, koordinációját, így előkészíti az írástanulásra is. Az anyag formálása, a téri építkezések, a plasztikai munkák eljuttatják a gyermeket a háromdimenziós ábrázoláshoz, meggyorsítja a téri látásmód kifejlődését.
A festés során fontos, hogy ne csak konkrét témákat fessenek, hanem játszanak minél többet a színekkel, a véletlenszerűen ejtett „pacákkal”. Fessenek ujjal, tenyérrel, szivaccsal, fésűvel, fröcskölve. Lehetőség szerint próbálják ki a festést üvegre, tükörre, hullámpapírra, csempére, anyagra, kavicsra, stb.
Fontos, hogy az óvodapedagógus megismertesse a gyermekekkel a népi kismesterségeket: a fonást, szövést, kukoricaszár-, csutkabábok készítését, korongozást - fazekasságot, tojás „írókázást”, mézeskalácssütést. Teremtsen lehetőséget, hogy találkozzanak népművészeti, képző- és iparművészeti alkotásokkal, amelyek gazdagíthatják az esztétikai igényességüket.
A rajzolás, mintázás, kézi munka eszközeihez és módszereihez a kompetencia alapú programcsomagból merítünk.
A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében, valamint, ha vannak az óvodában helyzetük miatt „különböző” igényű gyermekek (pl. nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó, stb.), számukra a sérülésük specifikumának, és különbözőségüknek figyelembevételével megfelelő lehetőségeket biztosítunk.
Az óvodánkban nagyon fontos, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek ábrázoló tevékenysége is beépüljön a spontán játékba. Mindazt biztosítani kell számukra, amit ép társaiknak (hely, idő, eszköz, lehetőség) és figyelembe kell venni speciális igényeiket is.

A sérült gyermekeknél legfontosabb, hogy az óvodapedagógus megtalálja a biztonságos, kényelmes, helyes ülést, melyben nem akadályozzák az esetleges káros reflexei. Ha szükséges, biztosítani kell a speciális eszközöket is (vastag ceruza, csúszásgátló alátét, papírfogó). A lassúbb tempó miatt szükség van a fokozott figyelemre, türelemre. Fontos figyelembe venni, hogy a fogyatékkal élő gyermek ismeretei a társadalmi- és tárgyi világról szegényesebbek lehetnek.
Alapokról induló információkat kell átadni és segítséget nyújtani a minél több megtapasztaláshoz. Szükséges ismereteket szerezniük az anyagok felületéről, lágyságáról, rücskösségéről, alakíthatóságáról, szilárdságáról, súlyáról, térfogatáról, stb.
A sérült gyermekek is szívesen ábrázoljanak, az eszközökkel szembeni félelmüket oldjuk fel.
A percepció zavarai, a megismerő funkciók hiányosságai miatt torzulhat a környezetről alkotott kép, a testfogalom és térorientáció is. Szükség van ezek kiemelt fejlesztésére.

Anyanyelvi nevelés:

- cselekvés és beszéd összekapcsolása
- lehetőség a szinonim szavak használatára
- szókincsbővítés (népi eszközök)

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek a megismert technikákat, eszközöket bátran használják, kombinálják a különböző technikai lehetőségeket.
- Tudjanak együtt dolgozni, közös kompozíciókat készíteni.
- Szüleiknek, barátaiknak saját maguk által készített ajándékkal kedveskednek, így válik az ajándékozás természetes folyamattá.
- Rajzaikat, ajándékaikat részformákkal, forma - színismétléssel díszítik.
- A már megismert konstruáló technikákat bátran kombinálják egyéni ötleteik alapján (pl.: dobozokból játékok, állatok; barkácsolás terményből, szövés, fonás, bábok készítése.
- Plasztikai munkáiban szívesen mintáz emberi figurákat mozgásban, vadonélő és háziállatokat, közlekedési eszközöket, gyümölcsöket, tárgyakat.
- Kialakul a gyermek egyéni fejletségéhez és képességéhez igazodó képi plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó- és rendező képesség.
- Gazdagodik a gyermeki élmény és fantáziavilág és annak képi kifejeződése: tér, - formagazdag színképzet, képi gondolkodás, esztétikai érzékenység, szép iránti nyitottság, igényesség.

4.5. Mozgás

Mozgásfejlesztés a testnevelés foglalkozásokon és a mindennapi testnevelésben
Helye a nevelési folyamatban
A mozgás az egész személyiség fejlesztésére irányul, és nem csak egy szűk területre (testnevelés keretein belül), hanem az egész napi tevékenységbe szervesen illeszkedik, az egész óvodai életet átszövi.
Testnevelés foglalkozás
Az óvodapedagógus heti 1-2 alkalommal tartja, késő ősztől kora tavaszig a tornateremben, tavasztól a szabadban. A mozgásfejlesztést differenciáltan irányítja, minden gyermek

képességei szerint hajthatja végre a gyakorlatokat. A mozgásos játékoknak kiemelt szerepet tulajdonítunk, mert általa rengeteg tapasztalatot szerez a gyermek.
Rendszeresen végzünk a gyerekekkel játékos lábstatikai és tartásjavító tornát.

Mozgásanyag

Kisebbek testnevelési anyaga nagyrészt a természetes mozgásokat tartalmazza. Ezért ennél a korosztálynál a nagymozgások fejlesztése kiemelt feladat.
Nagyobbak már nagyobb szerepet kap a tér mozgásos megismerése.
A mozgásfejlesztésnél előtérbe kerül az egyensúlyérzék fejlesztése és a szem,- kéz,- láb koordinációt fejlesztő gyakorlatok.
A nagyoknál az észlelés fejlesztése lesz a legcélzottabb. Ebben az életkorban az alaklátás, formaállandóság, térben való tájékozódás fejlesztésére tervezhet sok gyakorlatot az óvodapedagógus.
Testséma fejlesztés: Meghatározott testrészekre koncentráló feladatok szándékos mozgások akarati irányítását fejlesztő gyakorlatok, figyelemkoncentrációt, és az akarati erőfeszítést erősítő gyakorlatok. Kiemelt feladat a finommotorika fejlesztése, mert a kéz finommozgásának megfelelő működése az írás megtanulásának elengedhetetlen feltétele. A foglalkozásokon lehetőség nyílik a keresztcsatornák fejlesztésére is.

A mindennapos, szervezett mozgás célja a játékos, élményt nyújtó, örömteli mozgás, mely teljes személyiségre ható, nincs benne teljesítmény-, és versenykényszer.

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű.

A természet erőit (napfény, levegő), azok kedvező hatását sem hagyjuk figyelmen kívül, ezért a mindennapi testnevelést lehetőség szerint a szabadban tartjuk (egyszer-kétszer).
A napirendben meghatározott mindennapos testnevelés, játékos mozgás tervezésekor figyelembe vesszük a testnevelés foglalkozások anyagát.
A változatos mozgások érdekében merítünk a kompetencia alapú programcsomagból.
A tornának, játékos mozgásoknak az egészséges életmódot erősítő egyéb tevékenységeknek teremben és szabadlevegőn, eszközökkel és eszközök nélkül, spontán, vagy szervezett formában az óvodai nevelés minden napján – az egyéni szükségleteket és képességeiket figyelembe véve – minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani.
Óvodánkban ehhez minden feltétel adott.

Az óvodapedagógus feladata

- A 3-7 éves korú gyermekek mozgásfejlesztése, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve.
- Agyi funkciók serkentése.
- Az énkép megszületéséhez szükséges testséma kialakítása.
- A helyzetfelismerés, a döntés- és alkalmazkodóképesség, valamint a személyiség akarati tényezőinek alakítása.
- Testrészek neveinek, a mozgásformák hétköznapi megnevezésének megismerése, a téri fogalmak megértése, lemozgása.

- Együttmozgás, együtt játszás közben a társra figyelés kialakítása.
- A mozgás megszerettetése, a mozgás iránti igény kialakítása.
- Az egyes foglalkozások megtervezésénél a gyermekek egyéni fejlettségének, fejlődési ütemének figyelembe vétele.
- A foglalkozások levezetésénél lehetőség biztosítása arra, hogy a gyermekek egyéni tempójuknak megfelelően sokat gyakorolhassák a különböző mozgásokat.
- Differenciált feladatok adásával annak elősegítése, hogy minden gyermek megtalálja a képességeinek megfelelő feladatokat.
- A szabadban történő mozgásra minél több idő biztosítása, a várakozási idő minimálisra csökkentése.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében
A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében az óvodai tevékenységek között a mozgásos foglalkozások jelentik a legtöbb specifikumot, és leginkább ezen a területen igénylik a sajátos megsegítést. A feladatok megoldása csapatmunkában, szakmai segítséggel valósíthatók meg.
Nagyon fontos annak ismerete, hogy az adott gyermeknél mi az a mozgás, vagy tevékenység, amely káros a számára. Az óvoda, segítő szakemberének – a szomatopedagógusnak - a feladata, hogy az érintett gyermekre vonatkozóan a szükséges információkat megadja az óvodapedagógusnak. Ebben az esetben is be kell tartani a módszertani elveket, hogy csak annyit változtassunk, amennyit feltétlenül szükséges. A testnevelés foglalkozásokon, a mindennapos testnevelésben is vegyen részt lehetőség szerint a mozgáskorlátozott gyermek – szükség szerint gyógypedagógiai asszisztens segítségével. Az óvodapedagógusnak fontos ismernie a káros mozgásformákat, a kiinduló testhelyzetek és a végrehajtás módosításait, a terhelhetőséget, a differenciálás lépéseit, az egyéni bánásmód feladatait. Súlyos mozgáskorlátozottság esetén, egyéni mozgás-nevelés a szomatopedagógus külön feladata.
Nagy figyelmet kell fordítanunk arra, hogy a mozgásos foglalkozások sikerélményt biztosítsanak, hogy továbbra is motiváló hatásúak legyenek. Mindenkori követelmény a szabályok betartása, azonban szükség esetén, amennyiben feltétlenül szükséges, módosítani lehet a szabályokat, figyelembe véve a mozgáskorlátozott gyermek lehetőségeit. Különös figyelmet kell fordítanunk a gyermekek terhelhetőségére, figyelemkoncentrációjuk fáradékonyságára.

Anyanyelvi nevelés:
Bővül a gyermekek szókincse:

- testrészek, érzékszervek elnevezése
- tér-, és időbeli irányok megnevezése
- szóbeli utasítások összekapcsolása a térbeli cselekvésekkel
- pontos, érthető utasítás feldolgozása, mozdulatokkal történő végrehajtása.

Beszédszervek egészséges működésének segítése.
Helyes légzéstechnika begyakorlása.
Játékos gyakorlatokkal a mozgás és hangadás összekötése (hangutánzás).

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére
- Kialakulnak a tanuláshoz szükséges képességek.
- Differenciálódik érzékelésük, észlelésük.
- Mozgásuk összerendezettebbé, megfelelő ritmusúvá válik.

- Mozgástapasztalataik bővülnek, megszeretik, igénylik a mozgást.
- Megértik az egyszerű vezényszavakat.
- Kialakul tér-, idő-, és tájékozódó képességük, testsémájuk
- Állóképességük, erejük, ügyességük, gyorsaságuk, testi fejlettségükkel egyenes arányban nő.
- Cselekvőképességük gyors, a mozgásos tevékenységekben is kitartóvá válnak.
- A tartás-és lábstatikai hibáik kialakulásának veszélye minimálisra csökken.
- Az alapvető mozgásformákat elsajátítják.
- Az egészséges életmód szokásai megalapozódnak.
- A mozgásfejlődés útját figyelembe véve elsajátítják a természetes mozgások elemeit./ kúszás, csúszás, mászás, ülés, járás, futás/
- Mind a nagymozgások, mind a kismozgások életkoruknak megfelelőek.
- Mozgás közben irányt változtatnak jobbra, balra, hátra fordulatot tesznek az irányok megnevezésével.
- Különböző alakzatú vonalon végigsétálnak
- Futás közben a földről tárgyat vesznek fel.
- Téri tájékozódásuk kialakult.
- Képesek a sor és köralkotásra.
- Betartják és követik a szabályokat.
- Páros lábon és egy lábon szökdelnek.
- Mozgásban kitartóak.
- Labdát dobnak, megfognak, irányba gurítanak, céloznak vele, vezetik járás és lassú futás közben.
- Átugranak, körbeszaladnak akadályokat.
- Egyensúlyérzékük fejlett.
- Többnyire felismerik a balesetveszélyes helyzeteket.

4.6. A külső világ tevékeny megismerése

Helye a nevelési folyamatban

A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti-, emberi-, tárgyi környezet formai, mennyiségi, téri viszonyairól. A külső világ, a környezet megismerése iránti vágy, a gyermekben születése pillanatától kezdve működik.

A környezet megismerésére nevelés anyaga, sokszínűsége, gazdagsága szoros kapcsolatban van az óvodai élet minden területével, melynek messzemenően igazodni kell a gyermek életkori sajátosságaihoz. A gyermekeket számukra érdekes és lényeges összefüggésekkel ismertetjük meg, hogy valósághűen tájékozódjanak, és az objektív világgal sokrétű viszonyuk alakuljon ki. Fejleszteni kell érzékelésüket, észlelésüket, megfigyelőkészségüket, emlékezetüket, képzeletüket, formálni gondolkodásukat, kommunikációs készségüket. A környezettel való ismerkedéskor, az óvodai nevelés egészében érvényesülő folyamatot hangsúlyozzuk. Mindenekelőtt hangsúlyozottan a gyermeki kíváncsiságra, a gyermeki érzékelésre, a gyermek érzelmeire alapozva a természet megismerésére, meg szerettetésére kell törekednünk. A pedagógus a minta, az ő természetszeretete a példa a gyermekek számára, melyet örömmel követnek. A legfontosabb tehát sokat járni, nézelődni a szabadban, a

környezetben elérhető közvetlen természetben és tapasztalatokat gyűjteni, rácsodálkozni, megszemlélni, megbeszélni a látott, megélt élményeket. Az is rendkívül fontos, hogy ezek az élményeket mind a négy évszakban biztosítsuk a gyermekek számára. A természeti környezettel való ismerkedésben találjon minél több örömet a gyermek, legyen érdekes, izgalmas ez a tevékenység, érezze jól magát közben.
Konkrét összefüggést kell mutatatni a közösségi neveléssel és a többi nevelési területtel (matematikai, vizuális, zenei és irodalmi nevelés). A természet és a belőle építkező képalkotás, mozgás, zene, tánc, irodalom, matematika, olyan maradandó élményt ad a gyermek számára, amelyből élete végéig tud táplálkozni. A környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába juttatjuk a gyermekeket, melyeket tevékenységeiben is alkalmazni tud. A matematikai nevelés szerves része az óvodai nevelésnek. Minden óvodáskorú gyermek - legyen ép, vagy sérült - életkori sajátosságai miatt kíváncsi, érdeklődő. Ezt kihasználva valósíthatjuk meg, hogy a környező valóságból tapasztalatokat szerezhessen. Így válik nagyon szorossá a kapcsolat a környezeti nevelés és a matematikai nevelés között.

Az óvodapedagógus feladatai

- Biztosítja az idő, a hely lehetőségeit a megismerési, tapasztalási, megfigyelési folyamatokhoz,
- környezetbarát környezetet alakít ki,
- erősíti a hovatartozás érzését (nemzeti öntudat),
- megismerteti a gyerekeket az élő természet elemeivel (emberi testrészek külső jegyei, érzékszervei),
- megmutatja a gyermekeknek a természeti jelenségeket (tűz, víz, föld, levegő),
- fejleszti a gyermekek önálló véleményalkotási, döntési képességeit a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában,
- olyan feltételeket teremtsen, amelyek lehetővé teszik minél több közvetlen tapasztalat szerzését a környezetben
- tudatosan törekszik, hogy minél több élményhez jussanak a gyermekek a kirándulások, séták, kerti munka vagy az ünnepek alkalmával,
- biztosítson eszközt és lehetőséget a természetben való folyamatos tevékenykedtetéshez,
- a kezdeményezéseket lehetőség szerint a szabadban szervezze meg,
- segítse elő a gyermekek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában,
- biztosítja a feltételeit annak, hogy az óvodában élősarok, konyha és virágos kert működjék,
- figyelembe veszi a természetes és mesterséges környezet adta lehetőségeket,
- környezettudatos magatartás kialakítása,
- a környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatok szerzésének biztosítása,
- a társas érintkezés, kulturált magatartás gyakorlása, hallási, tapintási, szenzoros működés fejlesztése,
- külső világ tevékeny megismerése,
- a környezettel való együttélésre nevelés,
- helyi hagyományokról, szokásokról való ismeretek kialakítása,

- a gyermekek cselekvő aktivitása a közvetlen, a sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalás lehetőségeinek biztosítása,
- pozitív érzelmi viszony kialakítása a természethez és az emberi alkotásokhoz.

A megvalósítás lehetőségei

A csoportszoba egy elmélyülésre, szemlélődésre alkalmas részében élő természetsarkot alakítunk ki. Ide helyezhetik el a gyermekek a közösen gyűjtött terméseket, kavicsokat. Itt van a helye a gyermekek által gondozott növényeknek, esetleg teremben tartott állatoknak, a természettudományos könyveknek és eszközöknek, amelyekre kísérletezésnél szükség van.
Az udvaron lehetőséget biztosítunk az ott előforduló munkákhoz (levélsöprés, gereblyézés, virágok ültetése, ápolása, az óvoda udvarának, környékének tisztántartása). Így a gyermekek megfigyelhetik munkájuk eredményét, annak fontosságát.
Kirándulások, séták során az óvodapedagógusnak jól kell ismernie a helyszínt ahová a gyermekekkel sétálni, kirándulni megy. Biztosítania kell egy olyat, területet, amit a csoporttal az év során többször meglátogathatnak, így az évszakok változása jól nyomon követhetővé válik. Fel kell hívnia a gyermekek figyelmét és saját viselkedésével mintát, kell nyújtania, hogy ne zavarják az élővilág nyugalmát. Így lehetőséget nyújt arra, hogy a gyermekekben felkeltse a természet iránti érzékenységet. Fel kell hívni a figyelmet a környezetszennyezés romboló hatására (egyszerű óvodai bemutatás) és rá kell nevelni a gyermekeket a természet védelmére (állatok, növények gondozása), ezáltal megtanítja ügyelni őket a tiszta környezetre és így a környezetvédelem a nevelés részévé, válik.
Az óvodapedagógus beállítódása legyen nyitott, kereső, probléma érzékeny, melyhez befogadó attitűd társuljon. Lássa, hogy a környezet összefüggő rendszer, amelyben nincs lényegtelen elem. Értékeket érzékeltessen, a lokális környezeti problémákra legyen nyitott. Alakítson ki együttműködő kapcsolatot a szülőkkel és az óvoda társadalmi környezetével.

Néphagyomány ápolása

Nemzedékek nőttek fel úgy, hogy egyre kevésbé ismerik és ápolják elődeik hagyományait. Ennek hiányát felismerve az óvodapedagógusnak kell megpróbálni a lakótelepi óvoda heterogén összetételű gyermekeiben felébreszteni a népi játékok ismeretét és szeretetét. A népi kultúra azon elemeit kell beépíteni a munkába, amelyek igazodnak a gyermekek életkori sajátosságaihoz, és mindennapi életüket gazdagíthatják. Az óvodába lépés első pillanatától meg kell teremteni azt a miliőt, amelyben a nevelés fontos részévé válik a hagyományápolás, mely az egész nevelési folyamatot áthatja, a gyermekek személyiségét gazdagítja. Így megalapozódik bennük a környezet és a haza iránti szeretet érzése. Ez beépül a gyermekek egész tevékenységrendszerébe és a családokkal való együttműködést is lehetővé teszi. Így tovább élhet a népi kultúra, amelyben a mai gyermekek is megtalálhatják a szépséget és örömöt. Ehhez azonban nekünk is ismernünk kell a népszokások eredetét, azok lényegét, hiedelemvilágát, jelképeit.

Szervezés

Az óvodás gyermekek alapvető tevékenysége a játék, ezt kiinduló pontnak véve kell a különböző fejlesztési feladatokat, a kellő időt, helyet, eszközt biztosítva, a megfelelő légkört megteremteni. Az óvodapedagógus gazdag módszertani kultúrával igazodik a gyermekek életkori sajátosságaihoz. A módszerek közül azokat kell előtérbe helyezni, amelyek a gyermekek egyéni fejlődési üteméhez legjobban igazodnak. Figyelembe kell venni a helyi adottságokat, a gyermekcsoport eddigi tapasztalatait. Mozgásos játékokra és érzékszervi megtapasztalásokra kell építeni. Ezek az eljárások érvényesüljenek a gyermekek egész napos tevékenységeiben (séták, kirándulás, udvari tevékenységek, óvodapedagógussal való beszélgetés, önkiszolgáló tevékenység, stb.). Kiemelten kell említeni a szimulációs játékok

fontosságát. Egyéni tapasztalatszerzésre adnak lehetőséget játék közben a gyermek és az óvodapedagógus beszélgetései, amelyek adódhatnak közvetlen élményből, a gyermekek érdeklődéséből, valamint az óvodapedagógus javaslataiból.
Biztosítani kell a gyermekek alapvető jogait, hogy nemzeti, vallási etnikai hovatartozásukat ne sértsük. Az óvodapedagógust munkájában a szakképzett dajka segíti az előkészítő munkákban és egyéb területen is (séták, gondozási tevékenység).
A gyermekek sokoldalú tevékenységéhez változatos, könnyen hozzáférhető, biztonságos eszközöket biztosítunk az egész nap folyamán.
Alapelv az, hogy amit természetes környezetben lehet megfigyelni, azt ott figyelhessük meg a gyermekekkel.

- levél, termés, növény, kavics, talaj, fakéreg, kagyló
- albumok:
  - családok
  - egy-egy növény fejlődéséről tavasztól – a termésig
  - un. „tematikus albumok"(a tenger növényei, állatai; a tű, mint barát és ellenség)
- egyszerű kísérletek és a kísérlethez szükséges anyagok
- tablók, amelyeken naponta regisztrálhatók a változások (a napok egy-egy színnel jelölhetők)
- könyvek, lexikonok (a feldolgozandó témakörnek megfelelően változnak), folyóiratok

A természettudományos sarokban kapnak helyet:

- nagyítók, mágnesek, mikroszkópok
- földgömb
- térkép
- makettek, modellek.

Az individualizálásnak és az ismeretszerzés kiterjesztésének fontos módja az is, ha tudományos megfigyelőhelyeket rendezünk be a teremben.
A sokféle gyűjteményt rendszerben tároljuk. Ahhoz, hogy a természetismereti sarok dinamikus és érdekes legyen, állandóan változtatni kell a kiállítások anyagát és a témákat, valahányszor csökkenni kezd a gyermekek érdeklődése. A változtatások a feldolgozandó témaprojektekhez is igazodnak, a gyermekek ötletei és az óvodapedagógus kezdeményezéseinek megfelelően.

A környezet formai, mennyiségi és téri viszonyairól való tapasztalatok megszerzésének formái:

- tárgyak, személyek tulajdonságainak felismerése, megnevezése és összehasonlítása
- szétválogatás, meghatározott tulajdonság szerint
- szavakban történő összehasonlítások
- mennyiségek összemérése
- párosítások, mérések
- a több-kevesebb-ugyanannyi értelmezése
- tevékenységek tükörrel
- tájékozódás térben, síkban
- építések, alkotások szabadban
- számolás: a számok sorrendben történő ismételgetése,
- geometria: egyszerű formák felismerése és csoportosítása.
- 2-3 elem ismétlődésével sorminták létrehozása
- összehasonlítás: nagyság, hosszúság, szélesség, magasság, tömeg szerint
- sorba rendezés: méret, sorszám, nagyság, mennyiség szerint

- számtani műveletek: összeadás, kivonás, konkrét tapasztalati szinten

A matematikai fogalmak megismeréséhez nélkülözhetetlen eszközök:
- mérőeszközök: mérleg, mérőedények,
- dominók,
- mechanikusan működtethető két mutatóval rendelkező nagy számlapu óra
- MINIMAT felszerelés
- társas- és memóriajátékok
- logikai készletek
- színes gyöngyök
- LEGO
- fakockák

Minél jobb megfigyelője az óvodapedagógus a gyermekek választott tevékenységeinek, annál sikeresebben tudja felhasználni azokat a tevékenységeket a matematikai fogalmak megalapozására.
A tervszerűen rendezett csoportszobában a tevékenységek mindegyike matematikai gondolkodást feltételez.

Környezetünk társadalmi és természeti összefüggéseit megismertető témakörök
- A család
- Testünk
- A közlekedés
- Évszakok
- Növények
- Állatok
- Színek

Környezeti-, és egészségnevelési elveink:
Úgy neveljük a gyermekeket, hogy kialakuljon bennük:
- a környezet állapotára érzékeny gondolkodásmód,
- a rendszerszemlélet,
- a fenntarthatóság és az elvekkel való azonosulás igénye,
- az optimista életszemlélet,
- tolerancia és segítő életmód.

Célunk: az érzelmi és értelmi környezeti nevelés tapasztalaton alapuló, kreatív környezeti nevelés.
A célok elérését szolgáló legfontosabb feladatok, legjelentősebb tevékenységek:
- különböző alkalmi túrák szervezése,
- a környezettel, természettel kapcsolatos anyag feldolgozása a foglalkozásokon képességfejlesztő tevékenység formájában,

- környezettudatos életmód elemeinek szocializációja (pl. hulladékszelekció, természetbarát termékek használatára való ösztönzés, természeti környezet védelme, lakó- és óvoda környezet közös megóvása),
- a különböző egészségkárosító szerek egészségi kockázatának tudatosítása,
- személyes higiéné elsajátíttatása,
- az egészséget befolyásoló környezeti tényezők felismertetése,
- egészséges étkezés,
- anyag- és energiatakarékos óvodaüzemeltetés és a pedagógusok példamutatása,
- a szelektív hulladékgyűjtés következetes megvalósítása,
- az óvodán kívüli ismeretterjesztés lehetőségeinek kihasználása,
- a környezettudatos magatartás és életvitel kialakulásának segítése,
- az állampolgári – egyéb közösségi – felelősség felébresztése,
- az egészséges életmód kialakításának segítése (helyes táplálkozás; dohányzás, alkohol, drog nélküli élet legyen a cél),
- az egészség és a környezet összefüggéseinek felismertetése,
- a helyzetfelismerés, az ok–okozati összefüggések felismerése képességének kialakítása, fejlesztése,
- problémamegoldó gondolkodás, döntésképesség fejlesztése,
- globális összefüggések megértése iránti igény felkeltése.

Óvodai környezet: Az építészeti jellegű átalakításoktól a falak és folyosók díszítéséig igen sok lehetőség van a környezeti nevelésre. Hasonlóképpen tervezzük meg az óvoda mindennapi életének ezernyi mozzanatát (pl. a rendezvényeken használt eszközök, élelmiszerek milyensége, a kirándulások körülményeinek megválasztása, a kiállítások témaválasztása). Ezeken keresztül az óvodánk környezete barátságosabbá válhat, és a dolgozók és gyermekek életmódja környezettudatosabbá alakulhat.

Kapcsolatrendszer, kommunikáció: Az óvodán kívüli kapcsolatrendszer és kommunikáció alapvető eszköze az óvoda nyitottá válásának, a kistérségi szemlélet erősödésének. Kifelé (és befelé is) tudatosítjuk, hogy az óvoda környezeti nevelési tevékenysége tágabb értelemben is közügy, a szűkebb vagy tágabb lakókörnyezet is részt vesz az óvoda nevelőmunkájában, s felhasználója (vagy elszenvedője) a nevelés eredményének

Pedagógus-továbbképzés: A nevelőtestület továbbképzésének megtervezésekor külön figyelmet fordítunk arra, hogy abban a környezeti nevelés elveinek és gyakorlatának fejlesztése is helyet kapjon.

Sajátos nevelési igényű gyermekek esetében

A fogyatékkal élő gyermekek esetében a mozgásszegény életmód miatt testsémájuk megváltozott, speciális fejlesztésre szorul. A megelőző tapasztalat hiánya miatt ezeknek, a gyermekeknek kevesebb a természeti és társadalmi témakörökben való ismerete, jártassága. Hiányos lehet náluk a közlekedési eszközök ismerete, azok használata, ezért fejlesztésre, ismeret-, tapasztalatbővítésre szorulnak. Önkiszolgálás területein is elmaradhatnak társaiktól,

ezt eszközhasználattal kompenzálhatjuk, a gyakoribb segítségnyújtáson túl. Segítségükre lehetnek speciális eszközök és az intézményben dolgozó szakemberek fejlesztése. Velük külön is össze kell hangolni a mozgássérült gyermekek foglalkoztatáson való részvételét.
A fogyatékkal élő gyermekek esetében a tárgyakkal való manipuláció nagyobb nehézséget jelent, ezért több segítségre szorulnak. Nehezen tudnak építeni, tárgyakat, mennyiségeket összemérni. A megfelelő feltételek megteremtése érdekében speciális eszközök használata válik szükségessé.
Nehézséget jelenthet számukra a vizuális percepciós zavarok miatt a hasonlóságok, különbözőségek felismerése, a mennyiségi, a téri reláció fogalma.
Elmaradhatnak a tér és síkbeli tájékozódásban és a geometriai ismeretek elsajátításában a kinesztéziai és taktilis gyengeség miatt.
Az elsajátításkor a kézügyesség, logikai készség, analógiás gondolkodás és emlékezet fejlesztésével a mikro csoportos vagy egyéni munkavégzés lehet a hatékonyabb. A legelemibb szintről indulva, csak olyan feladatokkal léphetünk tovább, amit már a sajátos nevelési igényű gyermek biztosan meg tud oldani. Ez több tapintatot, türelmet igényelhet, mint ép társaiknál, de ha el tudják sajátítani a problémamegoldó gondolkodást, egész személyiségük harmonikusan fejlődik.

Anyanyelvi nevelés

- A kommunikációs készség fejlődése (szociális érés, beszédviselkedési-, magatartási szokások, szabályok gyakorlása),
- tevékenységgel kísért verbális feldolgozás (cselekvések, névmások, téri irányok, arányok, élőlények, tárgyak, természeti és társadalmi jelenségek megnevezése)
- a beszédkedv fokozása, beszédgátlás oldása, nyelvi igényesség kialakulása
- kommunikációs készségek fejlesztése, a közvetlen tapasztalat és ismeretszerzés során
- tulajdonnevek pontos elsajátítása
- cselekvések, gondolatok szóbeli megfogalmazása.
- logikusan felépített, összefüggő beszéd gyakorlása, önfegyelem kialakulása.
- óvónői beszédviselkedésben az érthetőség fontossága.
- Szókincsbővítés, váljanak aktív szókészletté a matematikai fogalmak (több, kevesebb, ugyanannyi, stb.).
- térbeli relációk, méretek, arányok, irányok megnevezése

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermek ismeri az élőlények főbb csoportjait (ember, állat, növény) és jellemzi azok néhány lényeges tulajdonságát,
- pozitív viszony alakul ki környezetével, szereti, óvja, védi a természetet, az állatokat,
- szűkebb természeti és társadalmi közegében otthonosan mozog,
- folyamatosan fejlődnek képességei, a tapasztalás, emlékezés, megértés, konstruálás területén,
- kialakulóban van ítélőképessége,
- tudatosodik a gyermekekben, hogy csak azokat a kincseket hozhatják el, amit a természet már elengedet,
- tapasztalatokat szereznek a környezetet károsító jelenségekkel kapcsolatban / életkori sajátosságok figyelembe vételével/,
- a gyermekek biztonsággal ismerik szüleik, testvéreik nevét, foglalkozását, saját nevüket és lakcímüket,

- felsorolnak különböző foglalkozásokat, munkahelyeket,
- eligazodnak saját testükön, a testrészek funkcióit ismerik,
- a szárazföldi, vízi, légi közlekedési eszközöket biztonsággal felismeri,
- a megkülönböztetett jelzésű járművek nevét és rendeltetését ismerik,
- közvetlen környezetükben biztonsággal közlekednek,
- ismerik, és gyakorlatban alkalmazzák a gyalogos közlekedés alapvető szabályait,
- ismerik a négy évszak nevét, azok jellegzetességeit,
- felismerik az öltözködés és az időjárás összefüggéseit,
- a hét napjait ismerik, felsorolják a napszakokat,
- az ok - okozati összefüggéseket meglátják,
- ismerik a növényeket (gyümölcsöket, zöldségeket, virágokat, stb.), csoportosítják azokat,
- ismerik az állatokat (házi, vadonélő), tulajdonságaik, hasznosságuk szerint csoportosítják őket, ismerik azok gondozását és védelmét,
- a környezet tárgyainak színét emlékezetből felidézik,
- kialakulnak azok a magatartási formák és szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek,
- mennyiségekkel és halmazokkal kapcsolatos kifejezések helyes használata,
- különböző tulajdonságok (több, kevesebb, ugyanannyi) szerint halmazok létrehozása,
- képesek halmazok összemérésére hosszúság, szín, nagyság szerint,
- párba rendezésre 1-10-ig,
- legalább tízig számlálás (személyek, tárgyak),
- képesek térbeli és síkbeli alakzatok felismerésére, megnevezésére, szétválogatására,
- tükörrel való tevékenység során a 2-4 elemből álló alakzatok tükörképének felismerésére

4.7. Munka jellegű tevékenységek

Helye a nevelési folyamatban

A munkára nevelés az óvodai élet egészében érvényesülő folyamat, a cselekvő tanulás, a munka és a munkajellegű játékos tevékenység, a személyiségfejlesztés fontos eszköze, amely áthatja a gyermek mindennapi tevékenységének egészét.

A munka a tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok (mint pl. kitartás, az önállóság, a felelősség, a céltudatosság) alakításának fontos lehetősége.

Az óvodapedagógus feladata

- A gyermeki munka tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekekkel való együttműködést és folyamatos, konkrét, reális, vagyis saját magához mérten, fejlesztő értékelést igényel.
- Az óvodapedagógus, arra neveli a gyermekeket, hogy a munka szükségességét tartsák természetesnek; könnyedén, örömmel végezzék, és élvezzék az elért eredményeket.

- Az óvodapedagógus ügyel arra, hogy a gyermekek csak olyan munkát végezzenek, amelyek megfelelnek életkori és fejlettségi sajátosságainak.
- A mindennapi munkálkodásuk közben jussanak a gyermekek egyre több információhoz és pontosabb tapasztalathoz az őket körülvevő világról.
- A munkaeszközök legyenek megfelelőek a gyermekek számára (célszerűség, méret, anyag, stb.)
- Az óvodapedagógus biztosítson elegendő munkalehetőséget, elegendő időt, megfelelő helyet a gyermekek részére.
- Az óvodapedagógus ösztönzi a gyermek önértékelésének alakulását, igényszintjének növekedését.
- A munka a napi tevékenységek természetes részét alkotja, nem lehet büntetés.
- Alakuljon a gyermek szociális magatartása, társas kapcsolata.
- A munka segítse elő a gyermekek önértékelési képességének és társas kapcsolatainak fejlődését, neveljen a saját és mások elismerésére.
- A közösség által elismert munka legyen a közösségi kapcsolatok elősegítője.
- A gyermekeknek lehetősége van alkalmi megbízatások végzésére, környezet-, növény- és állatgondozásra.
- A felnőttek nem végeznek el a gyermekek helyett semmilyen tevékenységet, amelyekre ők maguk is képesek.
- Az óvodapedagógus minden gyermeknek lehetőséget biztosít arra, hogy önkéntesen, önállóan, kedve és képessége szerint elvégezhesse az önmagával kapcsolatos önkiszolgáló-, és a társai érdekében végzett munkatevékenységet.
- A munkaeszközöket a gyermekek bármikor elérhetik, és bármikor használhatják.
- Az óvodapedagógus arra törekszik, hogy minden munkatevékenység örömöt jelentsen a gyermekeknek és teljes önállósággal végezhessék azokat.
- A munkatevékenység végzése minden esetben differenciáltan, a gyermekek igényeinek figyelembevételével történik.
- Az óvodapedagógus kialakítja, fejleszti a munkavégzéshez szükséges kompetenciákat.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében

A sajátos nevelési igényű gyermekek csak olyan munkafeladatokat végeznek, amelyek megfelelnek életkori és fejlettségi sajátosságaiknak. Minden gyermek elsődleges feladata a saját személyével kapcsolatos önkiszolgálás megtanulása, de lehetőség szerint adjunk részükre alkalmi megbízatást, vonjunk be mindenkit, képességei szerint a munka jellegű tevékenységekbe. Önállóságuk gátja lehet az esetleges társuló fogyatékosság. A mozgássérült gyermekek is vegyenek részt a munkajellegű tevékenységekben, saját képességeikhez mérten. Gondot jelenthet, hogy a segédeszköz használata miatt foglalt a kezük, vagy a helyzetváltoztatás még nem eléggé stabil, túlzottan leköti figyelmüket. Azonban fokozatosan ők is el tudják sajátítani - speciális eszközökkel és személyi segítségadással – a tevékenységeket. Nagy öröm számukra, mert érzik, hogy rájuk is számítanak. A siker növeli önbizalmukat, segíti az ép környezetbe való integrálódásukat.
Ha a gyermek érzi munkája fontosságát - bármilyen kicsi is az - szívesen hajt végre egyszerű feladatokat önmaga ellátására, és társai javára is. Fontos, hogy a szülők a későbbi önálló életvezetés érdekében, otthon is bízzák meg egyszerű feladatokkal a gyermekeket.

Alkalmankénti munka a sütés, főzés

Az óvodában a legkisebb gyermekek is szívesen segítenek az apróbb konyhai teendőkben. Önállóan próbálkoznak krumplit törni, gyümölcsöt hámozni, szeletelni, kenyeret kenni, tésztát gyúrni, miközben megvan az-az érzésük, hogy segítenek, hogy valódi munkát végeznek. A gyermekeket egyenként, vagy kis csoportokban ismertessük meg a főzési technikákkal. Ezeket újra meg újra gyakorolják, amíg csak biztonsággal nem tudják végezni őket. Egy csoport 4-5 gyermekből áll és mindig felnőtt felügyelete mellett dolgozunk. A főzés célja, hogy a gyermekekben önbizalmat, önállóságot és kísérletező kedvet alakítson ki.
Ide sorolhatók még:

- A különböző projektekhez történő gyűjtőmunka
- Albumok, képeskönyvek, szakácskönyvek stb. Készítése
- Kirakók, dominók, társasjátékok, használati és díszítő tárgyak készítése
- Egy-egy ünnepre, színházi, bábszínházi előadásra való felkészülés
- A vendéghívás, vendégvárás is sok munkaalkalmat teremthet
- Nagytakarítás, játékszerek tisztítása, babaruhák mosása
- Játékok, szerszámok, könyvek javítása
- Választott társsal vagy önállóan a felnőttek megbízatásainak eleget tesznek, tárgyakat elkérnek, átadnak, üzeneteket továbbítanak óvodán belül.

A legfontosabb, hogy ezek a tevékenységek választhatók legyenek, kielégítsék a gyermekek és a csoport valamilyen szükségletét, gondolkodni és együttműködni tanítsanak.

A munka jellegű tevékenységekben segítőtársunk lehet a szülő is.

- A szülők munkahelyének (felnőtt foglalkozások) megismertetése
- A családok műhelyének, kertjének, üzletének megismerése
- A családok kedvenc időtöltésének, hobbijának bemutatása
- A barkácsoló szülők bevonása az óvodai eszközök készítésébe, a gyermekek barkácsoló tevékenységébe
- A salátákhoz szükséges nyersanyagok folyamatos biztosítása
- A nagyszülők bevonása régi mesterségek bemutatására
- Az állatok gondozásának bemutatása
- A szülőtársaknak továbbítható receptek (olcsó ételek gyűjtése)
- A családok kertjében a munkálatok megszervezése (vetés, betakarítás, öntözés stb.)

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- **Testápolás**
  A testápolással kapcsolatos munkafolyamatokat önállóan, egyéni fejlettségtől függően, kis segítséggel, szükség szerint bármikor elvégzik.
- **Étkezés**
  Az étkezéssel kapcsolatos önkiszolgálás alakuljon ki, önállóan és rendeltetés szerint használják az evőeszközöket.
- **Öltözködés**
  Váljanak önállóvá az öltözködésben (fűzés, kötés, gombolás, saját ruházat felismerése). Az időjárás változásainak megfelelően válasszák meg öltözéküket.
- **Környezet rendjének megőrzése, növény-, és állatgondozás**

A csoportszoba játékait tartsák rendben, a babaszobában és a babakonyhában időnként önállóan takarítsanak ki. Ügyeljenek a csoportszoba és a kiszolgáló helyiségek rendjére. Önállóan végezzék az élősarok gondozását, a téli madáretetést.

- **Egyéni megbízatások**
  Az óvodapedagógusok kérésének tegyenek eleget, illetve az óvodapedagógus munkájában spontán segítsenek.
- **Önkiszolgálás**
  Legyenek képesek a mindennapi szükségleteinek, életkoruknak megfelelő, egyéni igényeik szerint.
- **Naposi munka, a közösségért végzett tevékenység**
  Működjenek közre a különböző tevékenységekhez szükséges eszközök kiosztásában, összeszedésében.

Anyanyelvi nevelés:

- folyamatos beszédkedv fenntartása
- cselekvés és kifejezés összekapcsolása
- illemszabályok gyakorlása
- szókincsbővítés - passzív szókincs folyamatos aktivizálása
- Tapasztalatok, speciális ismeretek szerzése a természeti és társadalmi környezetből.
- Érzelmek, élmények kifejezésének elősegítése.

4.8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretben valósul meg.
A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.
A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás (szokások alakítása),
- a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- a cselekvéses tanulás
  - a komplexitás elvét figyelembe véve (pl.: környezet-matematika, matematika-testi
  - nevelés, irodalom-ének, testi nevelés-irodalom, vizuális nevelés-környezet-irodalom)
  - az óvodapedagógus megtervezi, biztosítja a megfelelő helyet, időt;
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés
  - kezdeményezés alatt
  - és játék közben spontán
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés
  - a heti séták alkalmával,
  - kirándulásokon, évente 3-4 alkalommal
  - színházi- és bábelőadások alkalmával,
- a gyakorlati problémamegoldás,

- párhuzamos tevékenykedtetés.

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

Célunk:

- az óvodáskorú gyermek kompetenciáinak fejlesztése

Az óvodapedagógus feladata:

Tágabb kompetenciákra kell felkészíteni a gyermekeket, amelyek nevezhetők: gondolkodási stratégiának, motivációs készletnek, a gondolat és az érzelem attitűdjének. Ezáltal lehetőség nyílik az alkalmazkodó-képes tudás formálására. Fejlődjön gondolati és érzelmi kommunikációjuk, ami hozzájárul az akarati tulajdonságok fejlesztéséhez, maguk és mások jobb megismeréséhez. A gyermekek legyenek képesek a probléma megragadására, megoldására, a dolgok, jelenségek kutatására. Lássák meg a kívánt alternatívákat, ötleteket és rendezzék azokat. Tudják megvalósítani vágyaikat, legyenek elgondolásaik helyzetek megváltoztatására.

A **sajátos nevelési igényű gyermekek esetében** folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírtak kialakulása az iskolakezdéshez.

A sajátos nevelési igényű gyermekek a Szakértői Bizottságok által kijelölt iskolába kezdhetik meg tanulmányaikat.

A tevékenység időtartama

A tevékenységek időtartamát minden esetben a gyermekek érdeklődése, a tevékenységben való aktivitása határozza meg.

A tanulás formái

- egyéni
- páros
- mikro-csoportos

Az óvodapedagógus feladatai:

- a kompetenciák fejlesztése,
- tanulást támogató környezet megteremtése,
- a cselekvő aktivitás, a sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalás,
- a kreativitás erősítése a felfedezés lehetőségével,
- személyre szabott, pozitív értékeléssel a gyermek személyiségének kibontakoztatása,
- előzetes tapasztalatokra, ismeretekre építés
- értelmi képességek fejlesztése (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás),
- a gyermekek megismerési vágyának, kíváncsiságának, sokoldalú érdeklődésének kielégítése,
- a gyermekek egyéni érdeklődésének megfelelő tevékenységek biztosítása,
- a gyermekek önállósságának, figyelmének, kitartásának, pontosságának és feladattudatának fejlesztése,
- a fejlesztések tartalmának tervezésénél és feldolgozásánál komplexitásra törekvés,

- egyéni, differenciált bánásmód (a SNI, HHH, a tehetséges gyermekek esetében kiemelten is).

Az óvodapedagógus megteremti annak a lehetőségét, hogy a gyermek a játékon, a művészeteken, az alkotómunkán, saját tevékenységén keresztül szerezhesse meg azokat az élményeket, amelyek megnyitják, és ébren tartják benne a vágyat a környező világ megismerésére, a tudás örömének átélésére.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére 6-7 éves korra eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet.

A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

A sikeres iskolai munkához szükséges a testi, lelki és szociális érettség, amit nevelési programunk minden tevékenysége részletezve tartalmaz.

Ekkor a gyermek:

- képes az önálló döntésre, véleményalkotásra,
- kialakulnak a különböző tanulási kompetenciái,
- cselekvő–szemléletes és képi gondolkodása mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van,
- iskolaéretté válik testileg, lelkileg és szociálisan is.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el, a fentiekben leírtak kialakulása az iskolakezdéshez.

A sajátos nevelési igényű gyermekek a Szakértői Bizottságok által kijelölt iskolában kezdhetik meg tanulmányaikat.

A lépésről lépésre program tanulásszemlélete

Az integrált témakör-feldolgozás flexibilissé teszi a programot. Lehetővé teszi a konkrét tapasztalatok és multi szenzoros tevékenységek széles skálájának biztosítását, feltételezve a különféle szenzoros, emocionális, kommunikációs és kognitív reakciók sokféleségét.

Az integrálás megkívánja, hogy a gyermekekkel foglalkozó óvodapedagógusok mindegyike értsen minden területhez. Ez a program nem engedi, az un. „szakosodás”-t. A fejlesztő program naponta átfogja a gyermekek teljes személyiségének fejlesztését az integrált témafeldolgozással. A tevékenységközpontok közül néhány: az óvodapedagógus által felajánlott tevékenységekben ezt a nem foglalkozási ágakra tagolt feldolgozási módot biztosítja.

Az óvodás gyermek egész napját,- az étkeztetést és a pihenést leszámítva – a játék jellemzi.

Játékban folyik a spontán tanulás és a tervszerűen előkészített és felajánlott tanulás is.

A játéknak van

- spontán formája a tevékenységközpontokban
- szervezettebb, tervszerűbb formája, amely az óvodapedagógus oldaláról nézve „irányítottabb”.

Ha ugyanezeket a tevékenységeket a tanulás szempontjából nézzük, akkor beszélhetünk:

A./ Szabad játékban tanulás /spontán/	B./ Játékban tanulásról /tervszerűen előkészített és felajánlott/

Mindkettő ugyanazon tevékenységrendszerben folyik, az óvodapedagógus és a gyermekek részvételét tekintve tehetünk csak különbséget.

Az óvodapedagógus által felajánlott tevékenységekre akkor kerül sor, amikor már a szabad játékban a gyermekek nem tevékenykednek elmélyülten vagy olyan szituáció alakul ki valamelyik központban, amelyik alkalmas a célirányos továbbfejlesztésre.

A játékos tanulás – az óvónő által felajánlott tevékenységek lehetőségei – a csoportok életkori összetételétől függően, általában kora délelőtt jönnek létre, amikor az érkező gyermekek már kijátszották magukat, és a csoportok többször átrendeződtek.

Az óvodapedagógus által felajánlott tevékenységek variánsai

l. Választható tevékenységek
Spontán játék közben a gyermekek által éppen nem használt tevékenységközpontokban az óvodapedagógus kezdeményezi a tanulási helyzetet. Ez a forma hasonlít a hagyományos kezdeményezéshez, mégsem ugyanarról van szó, mert az integrált témafeldolgozás keretében, akár két tevékenységközpontban szervezett tevékenységet is felajánlhat. Pl.: a családi sarokban sütéshez, méréshez készülődnek, ugyanakkor az ünnepi terítéshez művészeti központban a gyermekek terítőt, szalvétákat festhetnek /lenyomatot készítenek, varrhatnak/. A választható tevékenységek felajánlásánál, át kell gondolni azt is, hogy milyen tevékenységeket párosítunk, hol van szükség közvetlen jelenlétünkre, mikor léphetünk át a másik tevékenységkörbe. Pl.: ha mesét kezdeményezünk és választható a gyermekek számára, akkor nem célszerű ezzel egy időben a spontán játékon túli ajánlat.
A választhatóság tehát többféle módon biztosítható:

- egy időben két vagy több egymáshoz kapcsolódó (integrálódó) tevékenységgel
- egymás után láncszerűen egymáshoz kapcsolódó tevékenységekkel.

Az előző példa alapján a meseválasztást követheti a mese többféle módon történő megjelenítése (dramatizálással, agyagozással, festéssel, képeskönyvkészítéssel).

2. Kötelezően választható, felajánlott tevékenységek
Ezek a tevékenységek választhatók, de ugyanakkor kötelezőek is.
A kisebbek számára tovább lehet differenciálni:

- a nagyobbak, fejlettebbek számára kötelezően választható
- a kisebbeknek választható (miközben a többiek szabadon játszhatnak)

A választhatóságot célszerű egy szervezett együttlétből indítani, pl:

- kötelező mesehallgatásból indulhat ki 2-3féle választható tevékenység (a nagyoknak kötelező a választás), a mese után megépíthetik a várat, dramatizálhatnak, ábrázoló technikákkal kiegészíthető eszközöket készíthetnek, festhetnek stb.
- indulhat a kötelező választás egy közös beszélgető-körből (a kicsik fokozatosan elmehetnek)
- vagy egy közös mozgásfejlesztő tevékenység utáni, egy időben történő tízóraizást követően.

A választható tevékenységek egymáshoz kapcsolódnak. Gyakran tartalmukban a tevékenységek megegyeznek, csak az aspektusok különbözőek.
Vigyáznunk kell arra, hogy az egyes tevékenységközpontokban felajánlott feladatok, helyzetek ne egyoldalúan fejlesszék a gyermeket.

A művészeti tevékenységközpontban, pl.: a munkaformák megválasztásával, lehet szocializálni. Dönthet a gyermek (illetve sugalmazhatjuk is), hogy egyénileg dolgozik, vagy közös, mikro-csoportostevékenységet szeretne.
Egy tevékenységközpontban is biztosítható a választás és a kötelezőség. Kötelező a tevékenységben való részvétel, és adott téma. Pl.:

- állatkerti élmények".

Választható:

- a megoldás technikája: makett készítés terepasztalon, állatok kivágása, agyagozás, festés
- a munkaforma: egyénileg vagy mikro csoportos formában.

A heti és napirendben célszerű átgondolni, hogy azokon a napokon, amikor kötelező tevékenységek is beépülnek, milyen más variációknak tudunk teret adni.
A választható és kötelezően választható tevékenységek csak akkor szervezhetők meg, ha a gyermekcsoport már rendelkezik egy fejlettebb játékkultúrával. Ezért az őszi hónapokban legfontosabb: a szocializálás, az elmélyült, tartalmas játéktevékenység feltételeinek biztosítása, a sokféle közös élmény átélése, az új társak megismerése és az újbóli összeszokás. A megfelelő csoportlégkör kialakítását követően célszerű a fenti variációkkal próbálkozni. A program szellemiségétől távol áll minden erőszakos, kényszerítő megoldás. Az óvodapedagógus szakmai műveltsége, kulturáltsága a legfőbb garancia arra, hogy a kötelezően választható helyzetekben ne jelenjenek meg a régi beidegződések, pl.: a merev didaktikai folyamatok „végrehajtató" stílusa.
Ezek a tevékenységek minden olyan tulajdonságot erősítenek, amelyekről a tanulásértelmezésben szóltunk. Főszereplői a gyermekek, és a szükségleteket megismerő fejlesztő, támogató, segítő, rendező felnőtt, aki mindezt a gyermekekhez igazítja.

3. Kötelező tevékenységek
Kötelező tevékenységek alatt értjük azokat, amelyek egyszerre, az egész csoport számára szerveződnek. Ezek nem időhöz, nem életkorhoz kapcsolódnak, hanem a gyermekek fejlesztésének aktuális feladataihoz. Ha az óvodapedagógus azt szeretné, hogy a csoportban az együvé tartozás és az egyénekre figyelés hangsúlyosabbá váljék (mert e területeken kell erősíteni a gyermekeket), akkor figyelembe véve az életkori terhelhetőséget, szervezhet ilyen jellegű tevékenységeket. Egyetlen területen – a mozgásfejlesztésben alkalmazható rendszeresen, máshol csak alkalmanként, és a program szellemiségének megfelelően.

Az alkalmankénti lehetőség az alábbiakat jelentheti:

- megfelelő ráhangolással (pl.: egy szabályjáték kezdeményezésével) előkészíthetjük a kötelező tevékenységet: a beszélgető-kört
- a mese is tehető kötelezővé időnként, bevezetve, pl.: egy bizalomjátékkal, ha azt szeretnénk, hogy a meséhez nem szokott gyermekek is szerezzenek élményt, végighallgatva azt
- az ének-zenei tevékenység is szervezhető oly módon, hogy a szomszéd csoportok nagycsoportos korú gyermekeihez átengedjük 6-7 éveseinket egy-egy kötelező tevékenységre, a saját korosztályuknak megfelelő terhelésre.

5. GYERMEKVÉDELEM

Az óvoda házirendje szabályozza a gyermekvédelem rendjét. Az óvoda gyermekvédelmi feladatait a gyermekvédelmi felelős tevékenységén keresztül érvényesíti. A gyermekvédelmi

munka megszervezéséért, ellátásáért az óvodavezető felel. A nevelőtestület minden tagjának feladata a gyermekvédelemmel kapcsolatos munkák elősegítése, a gyermekvédelmi tevékenység folyamatos fejlesztése a gyermekek veszélyezettségének megelőzésére, megszüntetésére vonatkozóan.

Az óvodavezető feladata a gyermekvédelemmel kapcsolatosan.

- a veszélyeztetett, hátrányos helyzetű gyermekek óvodai felvételének biztosítása,
- a problémák tünetek felismerése,
- szakember, szakszolgálati segítség igénylése,
- a rendszeres óvodába járás figyelemmel kísérése,
- a támogatások biztosítása, a támogatáshoz jutás segítése,
- a Gyermekjóléti Szolgálat, a gyermekvédelmi rendszer szakembereivel való kapcsolattartás, együttműködés,
- a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályi változások figyelemmel kísérése.

A gyermekvédelmi felelős feladata:

- a pedagógusok, a szülők jelzése alapján megismert veszélyeztetett gyermeknél – az okok feltárása érdekében – családlátogatások kezdeményezése,
- a gyermekek bántalmazása, vagy egyéb veszélyeztető tényező megléte esetén a Gyermekjóléti Szolgálat értesítése,
- egészségnevelési, családi programok ajánlása,
- szükség esetén intézkedés kezdeményezése, tájékoztatás nyújtása a szülők és a pedagógusok részére,
- kapcsolattartás a gyermekjóléti intézményekkel, a Gyermekjóléti Szolgálattal,
- a csoportban dolgozó óvónők gyermekvédelmi tevékenységének segítése.

A szülők tájékoztatása az intézményi és a csoportok faliújságain történik, a gyermekvédelemmel összefüggő elérhetőségekről, illetve az óvodai gyermekvédelmi felelős elérhetőségéről. A csoportok szülői értekezletein, és a faliújságon keresztül, a házirend átadásával történik a szülők tájékoztatása az étkezéssel összefüggő kedvezményekről, az igénylés módjáról, lehetőségéről.

Az intézményünkben működő gyermekvédelmi munkacsoport tevékenységének célja:
A gyermekvédelem legfőbb feladata a gyermeket fenyegető veszélyek elleni küzdelem. A gyermekek lelki gondozásának ellátása, azaz elengedhetetlen a gyermek harmonikus fejlődéséhez a biztonságos, otthonos, derűs és szeretetteljes légkör mind otthonában, mind pedig az óvodában.
A munkacsoport feladatai:
A speciális gyermekvédelem foglalkozik a testi-lelki fejlődésükben korlátozott gyermekekkel. Ha veszélyeztetett gyermekkel találkozunk a gyermekvédelmi felelős feladata, hogy a speciális gyermekvédelmet működtető jelző rendszer segítségét kérje: gyermekjóléti szolgáltatás (pl. gyermekek napközi ellátása, átmeneti gondozás), gyermekvédelmi ellátás (otthont nyújtó ellátás, területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás), gyermekvédelmi gondoskodás (védelembe vétel, családba fogadás ideiglenes elhelyezés, átmeneti nevelésbe vétel, utógondozás stb.).

Óvodánkban a gyermekvédelmi munka hatékonysága érdekében folyamatosan kapcsolatot tartunk:

- a település gyámügyi referenseivel,

- a gyermekjóléti szolgálat vezetőjével,
- gyermekpszichológusokkal,
- a körzeti orvossal,
- a védőnőkkel,
- a főjegyzővel,
- a szülőkkel, SZM elnökével.

Pedagógiai tevékenységeink:
Tanév elején minden korcsoportban nyilvántartásba vesszük a hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermekeket. A gyermekjóléti szolgálat vezetőjével az óvodavezető megbeszéli a tankötelessé vált, veszélyeztetett gyermekek helyzetét, a segítségnyújtás lehetőségeit.
Milyen tapasztalatai vannak az óvónőnek? Anyagi hátrány, veszélyeztetettség, jogsérelem, párkapcsolati, családi hátrány, bántalmazásra utaló jelek, egészségügyi veszélyeztetettség, egyéb problémák.
Egységes nyilvántartás létrehozása és vezetése a három feladat-ellátási helyen.
Hány gyermekről kért és kitől a gyermekvédelmi szolgálat véleményt?
Hány esetben jeleztünk a szolgálat felé?
Hány jelzőrendszeri esetmegbeszélésen vettünk részt?
Hány esetben kellett más szakembert bevonni? (Nevelési Tanácsadó, pszichológus, védőnő, gyermekorvos)

Év közben a felmerülő problémás esetek megbeszélése, intézkedési terv kidolgozása, a törvényi rendelkezésnek megfelelően.
Januárban az éves beszámoló elkészítése a Békéscsabai Kistérségi Szociális Szolgáltató Központ szempontrendszere alapján, mindhárom feladat-ellátási helyen, amit a koordinátor összesít, továbbít.
Segítséget nyújtunk az egészségi problémával küzdő hátrányos helyzetű gyermekek szociális vizsgálatának elindításában (kapcsolatfelvétel a megfelelő intézménnyel, személyes tapasztalatszerzés céljából fejlesztő foglalkozáson való részvétel).
Tájékoztatjuk a szülőket a segítségkérés lehetőségeiről, és a kérelem megfogalmazásában is segítséget nyújtunk. A problémás gyermekek fejlődését folyamatosan nyomon követjük. A problémás esetek megvitatása, megoldások keresése, nevelőtestületi értekezleten történik. Fontos az egyénre szabott fejlesztési terv megvalósításának értékelése is.
Tájékozódunk a gyermekvédelemmel kapcsolatos jogszabályok változásairól.
A veszélyeztetett és hátrányos helyzetű környezetben élő gyermekek családjával folyamatosan tartjuk a kapcsolatot, ha szükséges, gyermekvédő hatóság (jegyző) segítségét kérjük.
Mindhárom feladat-ellátási hely gyermekvédelmi felelőse részt vesz a tanácskozásokon, jelzőrendszeri értekezleteken, esetleg továbbképzéseken. Az itt szerzett új ismereteket továbbadjuk a csoportban dolgozó óvónőknek.
Az eredményesség feltétele az együttműködés, a pontos információáramlás. A gyermekvédelem az egész óvoda ügye, fontos a csoportban dolgozó óvónők, az óvodavezető, a hátrányos helyzetű család szoros, személyes kapcsolata.
A gyermekvédelmi munkában nagy jelentősége van a sikeres észlelésnek.

6.. KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK

6.1. Sajátos Nevelési Igényű gyermekek

A sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése a szokásos differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást és a speciálispedagógiai szolgáltatásokkal való szoros, naprakész együttműködést igényel. Óvodánkban – mindhárom épületben – fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus, szomatopedagógus, konduktor és logopédus heti rendszerességgel egyénileg, illetve kiscsoportos foglalkozások keretében foglalkozik a gyermekekkel. A csoportban dolgozó óvodapedagógusok integráltan, azaz a többi gyermekekkel együtt nevelik a sajátos nevelési igényű gyermekeket, hiszen az ő esetükben is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk. Az integrált óvodai nevelés során arra törekszünk, hogy a gyermekek megkapják a szükséges és elégséges feltételeket, azaz pont annyi segítséget kapjanak, hogy képesek legyenek önállóan cselekedni. Fontos, hogy a gyermekeket, így a sajátos nevelési igényű gyermekeket is a fejlesztés ne terhelje túl. Fejlesztésük egész napos tevékenység, a fent említett csoportos, kis csoportos vagy egyéni formában történik. A fejlesztés rövidtávú céljait minden esetben a szakértői vélemény, a komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira építjük.

A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülés specifikus fejlesztésének elvei, feladatai óvodai nevelés során

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek
A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.
A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott és halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott) gyermek nevelése során kiemelt feladatunk a mozgásos akadályozottságból eredő hátrányok csökkentése, megszűntetése, a speciális, egyénre szabott eszközök használatának kipróbálása, megtanítása, s ezek segítségével a tágabb és szűkebb környezet minél sokrétűbb megismertetése, és ily módon az életkornak megfelelő tapasztalatszerzésre, a megtanult mozgás alkalmazására nevelés. Az óvodában biztosítani kell a gyermek állapotához igazodó megfelelő mozgás- és életteret (az ehhez szükséges akadálymentes környezetet, sajátos technikai eszközöket, például lejtő, kapaszkodó), mindig szem előtt tartva az önállóságra nevelés elvét. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció és terápia feladatait, valamint a mozgásnevelést az óvodai tevékenységek/foglalkozások körébe építik be az óvodapedagógusok. Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészét átszövő feladat.

Óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek fejlesztése, nevelése speciális szempontok figyelembevételét kívánja, az óvodai nevelés valamennyi területén:

Mozgásfejlesztés

Óvodáskorban előtérbe kerül az életkori sajátosságoknak megfelelő tartási és mozgási funkciók segítése, a hely- és helyzetváltoztatás és a manipuláció javítása a nagy- és finommozgások célirányos fejlesztésével, az írás megalapozását célzó egyéb fejlesztésekkel. A mozgásfejlesztésben hangsúlyt kell kapnia a különböző önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő-támogató eszközök szükség szerinti használata kialakításának is.

Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése
A meglévő funkcióknak, a család igényeinek megfelelően és velük együttműködve szükséges az önellátási funkciók fejlesztése, az életkornak megfelelő mindennapos tevékenykedtetés. A sérülés függvényében szükség lehet az egészségüggyel való kapcsolattartásra, pl. inkontinencia kérdésének megoldásában.

Játéktevékenység
A mozgáskorlátozott gyermeket a játéktevékenységében akadályozhatja bizonytalan testtartása, a helyzet- és helyváltoztatás, az eszközhasználat nehezítettsége, a téri tájékozódás terén fellépő nehézségek stb. Szükség lehet a játékhoz használt tér átalakítására, a játéktevékenység egészének, esetleg egyes részeinek adaptálására. Az egyes tevékenységek során fontos a mozgáskorlátozott gyermek aktív szerepe, bekapcsolódása.

Nyelvi fejlesztés
A mozgáskorlátozottsághoz társulhatnak beszédzavarok, kommunikációs problémák. A szókincs szegényesebb lehet, a különböző kognitív funkciók érintettsége akadályozhatja versek, mondókák megtanulását, a mozgászavarok hatással lehetnek a nonverbális kommunikációra, légzésproblémák állhatnak fenn, súlyos esetben beszédképtelenség is előfordulhat. Emiatt fontos feladat a mozgáskorlátozott gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség fejlesztését célzó tevékenységbe, szükség lehet sajátos fejlesztési célok kitűzésére, esetleg a logopédussal való együttműködésre.

Éneklés, zenei nevelés
Artikulációs problémák, légzésproblémák, a vitálkapacitás beszűkülése, ritmus és tempó érzékelésének nehezítettsége állhat fenn, ami pl. felső végtag érintettség esetén kiegészülhet az eszközhasználat nehezítettségével. Az óvodás életkor kiemelt tevékenysége az éneklés, így a mozgáskorlátozott gyermek fejlesztésébe is beépítendő. Pozitív hatása előnyösen befolyásolhatja a mozgásfejlődést is (pl. elősegíti a test ellazulását), társas cselekvést jelent, fejleszti a ritmus- és tempóérzékelést. A tevékenységek végzése közben szükséges lehet speciális testhelyzet felvétele, esetleg a gyermek állapota által meghatározott adaptált eszközök (hangszerek) használata.

Rajzolás, kézügyesség fejlesztése
Felső végtag érintettség, izomtónus fokozódása, gyenge izomzat, a törzs- és fejkontroll hiánya stb. okozhat problémát ezen a területen. Fontos a kézfunkciót és a manipulatív tevékenységek segítését célzó megfelelő testhelyzet megtalálása, a kóros izomfokozódások, együttmozgások leépítése, szükséges lehet adaptált eszközök használata, esetleg az eszközök rögzítése, a finommotorika és grafomotoros képességek célirányos fejlesztése.

Minden tevékenység során kiemelt feladat a tapasztalatszerzés biztosítása, a cselekvéses ismeretszerzés lehetőségének megteremtése. A mozgáskorlátozott gyermek eltérő tapasztalatokkal rendelkezik, észlelési problémái, testséma-zavarai lehetnek, kevesebb ismerettel rendelkezhet az őt körülvevő világról. Alkalmat kell adni a minél sokrétűbb,

mozgásos tapasztalatszerzésre, fejleszteni kell a kognitív funkciókat, különböző észlelési területeket, a figyelmet, emlékezetet, téri tájékozódást stb.

A halmozottan sérült mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskorlátozottságon kívül még más – érzékszervi, beszéd- vagy értelmi sérülés – is nehezíti a fejlesztés lehetőségét. Fejlesztésük döntően a mozgáskorlátozottak pedagógiája és a társuló fogyatékosság gyógypedagógiai módszereinek egyénre szabott kombinációival történik.

Ez azonban csak gyógypedagógiai óvodai ellátásban valósulhat meg.

A hallássérült gyermek

A súlyos fokban hallássérült – siket – és a kevésbé súlyosan vagy közepes fokban hallássérült – nagyothalló - gyermekek hallásvesztesége a főbb beszédfrekvenciákon olyan mértékű, hogy ennek következtében a beszédnek hallás útján történő megértésére nem, vagy csak részben képesek. A halláskárosodás miatt – az állapot fennmaradása esetén – bizonyos esetekben - teljesen elmarad, vagy erősen sérül a beszéd és a nyelvi kompetencia. Az előzőek miatt korlátozott a nyelvi alapokon történő fogalmi gondolkodás kialakulása, aminek következtében módosul a gyermek megismerő tevékenysége, esetenként egész személyisége megváltozik. A legkorábbi életkortól alkalmazott orvosi-egészségügyi és speciális pedagógiai ellátás együttes megvalósításával a súlyos következmények csökkenthetők.
A beszédhallás fejlődésével és a szájra irányultság kialakulásával párhuzamosan tudatos hangadásra képessé válik. Megindul a passzív és aktív szókincs fejlődése, elhangzanak az első szavak. Mindez a szülők folyamatos közreműködését és együttműködését is igényli.
Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a súlyosan hallássérült szülők gyermekeire, akik nagy része használja a jelnyelvet vagy annak elemeit, mint kifejezőeszközt.
A hallássérült gyermekek óvodai nevelésének központi feladata – a korai pedagógiai és audiológiai gondozásra építve – a nyelvi kommunikáció megalapozása, megindítása, fejlesztése. A fejlesztés eredményességét döntően meghatározza, hogy a gyermek az óvodába lépés időszakában milyen beszédmegértési, beszédkészenléti állapotban van. Ez függ a hallásállapottól és a beszéd kialakulását egyénenként is nagymértékben és eltérő módon befolyásoló egyéb tényezőktől (például kognitív és pszichés állapot, szociokulturális környezet korai és optimális pedoaudiológiai ellátástól stb.).
Az anyanyelvi-kommunikációs fejlesztés az óvoda egész napi tevékenységében megjelenik. Minden, a szocializációt hatékonyan segítő munkajellegű tevékenységbe be kell vonni a hallássérült gyermekeket.

A fejlesztés feladatai:

- **A súlyos fokban hallássérült – siket –** gyermekek (a beszédtartományban mért hallásveszteség 90 dB vagy nagyobb) óvodás életkorban történő fejlesztési feladata a nyelvi kommunikáció rendszerében a hallás és a beszédértés fejlesztése, a hangos beszéd aktív használatának építése, a grafomotoros készségfejlesztés és a diszfázia-prevenció.
- Az óvodai nevelés során arra kell törekedni, hogy a súlyos fokban hallássérült kisgyermek hangmegnyilvánulásaival, majd beszéddel hívja fel magára a figyelmet, közölje kívánságait. Környezete igyekezzen a gyermek közölnivalóját, kommunikációs próbálkozásait megérteni.
- Az óvodai nevelés egész időtartamát átfogó feladat a kognitív funkciók és az érzelmi élet fejlesztése, alapvető önkiszolgálási szokások elsajátítása, az aktív nyelvhasználat

építése. Ennek keretében kell fejleszteni a beszédértést, szókincset, szájról olvasási készséget. Törekedni kell a beszédérthetőségének kialakítására, főleg a magánhangzók esetében.

- A nyelvi kommunikáció megalapozása érdekében kívánatos, hogy értsék, ismerjék fel hány szó, rövid mondat grafikus képét, hozzájuk intézett leggyakoribb kérdéseket, közléseket.

- **A nagyothalló – gyermekeknél** a beszédtartományban mért hallásveszteség 30–45 dB közötti, középsúlyos esetben 45–65 dB közötti, súlyos esetben 65–90 dB közötti hallásveszteséget mutatnak ki. A nagyothalló óvodás korú gyermekek az emberi beszéd, a környezeti hangok korlátozott felfogására, differenciálására képesek. Beszédfejlődésük késve, általában spontán (hallókészülék segítségével vagy a nélkül), esetenként azonban csak speciális segítséggel indul meg.
- A nagyothalló gyermekek óvodai fejlesztésében hangsúlyt kap a nyelvi kommunikáció megindítása, és/vagy fejlesztése a kommunikációs igény és tevékenység állandó erősítése, a beszédértés, a szókincsfejlesztés, a szintaktikai elemek nyelvhasználatba építése, a beszédérthetőség folyamatos javítása, melynek eredményeként a nagyothalló gyermekek különböző mértékben közelítik meg a halló társak nyelvi teljesítményét.
- A hallássérült kisgyermek eredményes fejlesztésének feltétele a gyermeket körülvevő környezet minden elemében a nyelvi kommunikáció helyzetekhez kötött alkalmazása, szükség esetén a beszédértést és a konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszerek használata, valamint a családi szociális háttér bekapcsolása a kommunikáció-fejlesztés rendszerébe.

- **A hallásukat műtéti úton helyreállított/létrehozott (pl. cochlea implantált) hallássérült gyermeknél** – egyik vagy mindkét oldalon végzett hallásjavító műtét után – fizikai értelemben közel ép hallás mérhető.
- Fejlesztésük stratégiája döntően a beszédhallásra alapozott módszerek alkalmazásával történik. Beszédértésük, hangzó beszéd produkciójuk fejlődése hasonlóságot mutat a hallók beszédfejlődésével.
- Fejleszthetőségük, fejlődési ütemük döntően függ a műtét időpontjától, a család aktív együttműködésétől. A minél korábban végzett hallásjavító műtét előtti és utáni pedagógiai habilitációs és rehabilitációs fejlesztés, szülői támogatás, foglalkozás – valamint azzal párhuzamosan –, az audiológiai gondozás eredményezi a nyelvi fejlődés gyorsabb, magasabb szintű elsajátítását.
- Fejlesztésük kívánatos színtere az ép hallásúak környezetében van (többségi óvoda, szükség esetén logopédiai csoport). Teljesítményüket döntően befolyásolja intellektusuk, esetleges – a pszichés fejlődés zavara miatti – beszéd-, nyelvtanulási akadályozottságuk valamint a családi háttér, a fogadó intézmény integrációs szintje a speciális pedagógiai megsegítés.

- **A halmozottan fogyatékos hallássérült gyermekek** esetében a hallás különböző mértékű csökkenésén kívül még más (esetenként mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy a pszichés fejlődés zavara) fogyatékosság is súlyosbítja a fejlesztés lehetőségét. A velük való foglalkozás döntően a szurdopedagógia és a társuló fogyatékosság gyógypedagógiai módszereinek kombinációival, egyéni fejlesztési terv alapján történik. Fejlesztésüket eredményesen egyéni vagy kiscsoportos formában lehet megvalósítani.

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek
Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés. A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárscsoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.
Külön óvodai csoport létesítése kizárólag az 5. életévét betöltött – óvodai nevelésre kötelezett – és a komplex – gyógypedagógiai, pedagógiai, pszichológiai és orvosi – vizsgálat diagnózisa alapján egyértelműen az enyhén értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyermekek számára abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget a gyermek vélhetően csak a speciális nevelés keretében biztosított, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett éri el.

Beszédfogyatékos gyermek
Beszédfogyatékos gyermek esetén a receptív vagy expresszív beszéd/nyelvi képességrendszer szerveződésének fejlődési eredetű vagy szerzett zavara miatt az anyanyelv elsajátítás folyamata akadályozott, a gyermek életkorától eltérő. A beszédfogyatékos gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (expresszív diszfázia, receptív diszfázia, kevert típusú diszfázia, a folyamatos beszéd zavarai, logofóbia, centrális eredetű szerzett beszédzavarok, orrhangzós beszéd) illetve a beszédproblémákhoz társuló megismerési nehézségek és viselkedés zavarok miatt eltérően fejlődik.

Beszédfogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.
A beszédfogyatékos gyermek óvodai nevelését megelőzheti a korai fejlesztés.
A nyelvfejlődési és beszédzavarok az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében a beszédértés és észlelés, kifejezőkészség nehézségében (szegényes szókincs, grammatikai fejletlenség), a beszédszerveződés nehézségében (mondatalkotási készség nehézsége, összefüggő beszéd kialakulatlansága), a beszédszervi működés gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában nyilvánulhatnak meg.
A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.
A fejlesztés az anyanyelvi nevelést középpontba állító, az aktív nyelvhasználatot segítő, speciális terápiákat alkalmazó fejlesztési környezetben valósulhat meg a gyermek komplex állapotfelmérése alapján. A gyermek egyéni képességeihez igazodó intenzív fejlesztőmunka során fontos, hogy az ismeretszerzést sokoldalú tapasztalatszerzést biztosító módon, cselekvésbe ágyazott játékos módszerekkel tegyük lehetővé, amely segíti a társas kapcsolatok kialakulását és a személyiség fejlődését is.
Az óvodai nevelés/fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában. A speciális nevelés keretében biztosított fejlesztés segíti az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint elérését.
A gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatni kell, a gyermek fejlesztése a szülőkkel való együttműködés keretében, egyéni fejlesztési terv alapján valósulhat meg.
Azoknál a beszédfogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszédfogyatékossághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az

eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékosság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot hátterében az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. . Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülés-specifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van. Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya, vagy megkésett fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. Az alapvető problémák közé tartozhat a nyelvhasználat színvonalától függetlenül, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, hatalmának megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő habilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

A korai speciális terápia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a korai elemi készségek kialakításával (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermekek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív habilitációs terápia az óvodai nevelés elsődleges feladata. Ennek érdekében az óvodai nevelés, illetve ideálisan a szülőkkel való együttműködés eredményeképpen az egész ébren töltött idő – különösen a természetes élethelyzetek – használandóak a fejlesztésre. Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva. A gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

6.2. Beilleszkedési, Tanulási és Magatartási nehézséggel küzdő gyermekek

Tanulási problémákkal küzdő gyermekek

- **tanulási nehézséggel küzdők** (például: lassú, motiválatlan, hosszabb betegség miatt lemaradó, családi, szociális, kulturális, nyelvi hátrányok)
- **tanulási zavarral küzdők** (például: diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, figyelemzavar, súlyosabb beszédhiba)

Magatartászavarok miatt problémás gyermekek

- **visszahúzódó** (regresszív) és depresszív viselkedésű gyermekek (félénk, csendes, visszahúzódó stb.) Eredményhez vezethet a csoportos és a párban folyó munka, a testre szabott differenciált egyéni munka, motiválás, stb.
- ellenséges (agresszív) és inkonzekvens viselkedésű gyermekek (engedetlen, kötekedő, támadó, hiperaktív stb.) Inkább egyéni feladattal köthető le, fontos a velük megbeszélt egyéni vállalások, követelmények következetes számonkérése az eredmények, pozitívumok kiemelése, megerősítése mindkét típust motiválja, segítheti a beilleszkedést, a társak általi elfogadás.

6.3.Hátrányos helyzetű (HH), halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) gyermekek

Az óvodánkba érkező gyermekek igen eltérő adottságokkal, képességekkel, szokásokkal, szociokulturális különbségekkel érkeznek. A családok értékrendjének sokfélesége is szerepet játszik abban, hogy óvodásaink fejlettségében nagy eltérések mutatkoznak. A különbségek enyhítése érdekében óvodásaink egyéni fejlettségi szintjének figyelembe vételével, egyéni fejlődési ütemükhöz igazodva, a tevékenységek tudatos befolyásolásával személyiségük kibontakoztatásának elősegítésére az óvodai nevelés valamennyi területén alkalmazzuk a differenciált fejlesztést.

A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

- Gyermekeink szociokulturális háttere kiegyensúlyozott és jó képet mutat. Munkánk tervezésénél azonban figyelembe kell vennünk az elfoglalt, időhiánnyal küszködő családok igényeit éppúgy, mint a szerényebb anyagi lehetőségekkel bíró, több gyereket nevelő, esetleg egyszülős, vagy nevelő szülők által nevelt családokét.
- **Felelősségünk különösen nagy a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek nevelésében és fejlesztésében.** A hátrányos helyzet esetenként a **gyermek veszélyeztetettségét** is magában hordja. Ők néha csak tőlünk kapnak segítséget a világban való eligazodáshoz, a kultúra értékeinek megismeréséhez, lelki és testi fejlődésükhöz.
- **Feladatunk** az óvoda világát nehezen elfogadó, illetve együtt nem működő, esetleg gyermeküket is elhanyagoló családokkal való - együttműködésre késztető - **kapcsolattartás**.

A hátrányos helyzet leggyakoribb okai

- A család anyagi és egészségügyi állapota, erkölcsi helyzete és életvitele, értékrendje
- A család lakhelye és környezete
- A gyermek és/vagy szülő egészségi állapota
- A családtagok száma

Környezeti okok lehetnek

- Sokgyermekes család: 3 vagy több gyermek
- Szűkös lakásviszonyok: a család magas létszáma, több generáció együttélése
- Szülők iskolázatlansága
- Nevelési hiányosságok: kettős nevelés, felügyelet és gondozás hiánya, helytelen bánásmód (brutalitás), érzelmi sivárság, közömbösség, könnyelmű, felelőtlen életvitel, bűnöző családi háttér
- Negatív hatású baráti kör

Anyagi lehetnek

- Munkanélküliség
- Létminimum alatti 1 főre jutó jövedelem
- A szülő csökkent munkaképességű vagy munkaképtelen
- A kereset nem a család szükségleteinek kielégítésére fordítódik

Egészségügyi okok

- Születési rendellenesség vagy szerzett fogyatékosság
    - mozgáskorlátozottság
    - érzékszervi károsodás (látás, hallás...)
    - szervi rendellenesség
- Tartós betegség
- Idegrendszeri, pszichés problémák (szülő és/vagy gyerek)
- Higiénés hiányosságok

A gyermek személyiségében rejlő okok

- Értelmileg, érzelmileg visszamaradt

Feladataink a szociális hátrányok enyhítése érdekében

- Anyagi támogatás lehetőségeinek kiaknázása
- Az önművelés igényének kialakítása
- A tolerancia, segítőkészség kialakítása, a másság elfogadása
- Praktikus ismeretek elsajátíttatása
- A mindennapi élethez szükséges készségek kialakításának segítése: tanácsadás, külső segítség felajánlása
- Családi életre és egészséges életmódra nevelés
- A testnevelés és sport sajátos eszközeivel kialakítani az alapvető mozgás - és feladatmegoldó képességet, az egészséget értéknek tekintő gondozásmódot, a szabadidő tartalmas eltöltésének igényét

Tevékenységeink a szociális hátrányok enyhítésére

- Differenciált fejlesztés.
- Egészségnevelés
- A sport és egyéb mozgástevékenységek megismertetése, megszerettetése
- Tehetségígéretes gyermekek felkészítése

- Felzárkóztató foglalkozás a valamilyen területen lemaradóknak
- Igény szerint ügyelet biztosítása: szülői értekezletek és fórumok időtartama alatt
- A családi életre nevelés tanítása: tanácsadás, külső segítség felajánlása

Szülőknek felajánlott segítség

- Fórum – Neveléssel, életvitellel kapcsolatos tanácsadás
- Közös programokon történő részvételi lehetőség az óvodában: nyitott napok, barkácsolás, stb.
- Felvilágosítás a szociális juttatások lehetőségeiről a szülői értekezleten, családi beszélgetéseken (fogadó órákon), a gyermekvédelmi megbízott által szóban, valamint írásos tájékoztatón keresztül

6.4. Tehetséges gyermek, tehetséggondozás

A Tehetséggondozás jól illeszkedik pedagógiai programunkhoz, pedagógiai hitvallásunkhoz. Az értéket keresi a gyermekben – azt a rejtőzködő kincset, amely ott van mindegyikükben. Célunk, hogy az óvodapedagógusok szemléletébe elültesse a tehetségígéretekkel bánni tudás pozitívan megerősítő elméletét, gyakorlatát.
Feladatunk az Óvodai Programunkhoz illeszkedő Tehetséggondozó Program kidolgozása, Tehetséggondozó műhelymunka beindítása, ahol minden nagycsoportos korú gyermek önmagához mérten bontakoztathatja ki tehetségét.
Szempontjaink:

- A gyermek értékeinek hangsúlyozása
  Elfogadó, a személyiségfejlődést segítő légkör kialakítása.
  Legfontosabb tehetségazonosító módszer a gyermekre figyelés, a gyermek sokrétű ismerete. A tehetség felismerése óvodás korban elsősorban a képességek, készségek azonosításában, felfedezésében valósul meg.
  Megtanítjuk őket egymás sikerének örülni!
- A kreativitás mindenekelőtt a játékban jelenik meg, ezért a gyermekek szabad játékát úgy segítjük, hogy a gyermekek ötletei, elképzelései megvalósulhassanak.
- Minden terület fejlesztése:
  a gyermek erős képességeinek támogatása, gyenge területének fejlesztése!
  Képességfejlesztés: játékokkal, feladatokkal, fejlesztő módszerekkel.
- A szülők tájékoztatása, segítése.
- Inger gazdag, támogató környezetet biztosítása.

A lehetőségeinkhez képest személyi, tárgyi, anyagi feltételek bővítése.
Óvodánkban a tehetségígéretes gyermekek fejlesztése két síkon: óvodai csoportjaikban a napi tevékenységekbe ágyazva, illetve a nagycsoportos korú gyermekek számára kreativitást fejlesztő Tehetséggondozó Műhelyek keretében szervezzük. Mindezt fokozatosan vezetjük be.

Valamennyi speciális kompetencia alapja az alkotó képesség, és a kompetenciának megfelelő tehetség. Ahányféle speciális kompetencia, annyiféle tehetség is létezik.

Célunk az általános alapok fejlesztése, a tehetség ígéretes gyermekek felismerése, fejlődésük elősegítése és támogatása
Óvodánkban a tehetség ígéretes gyermekek fejlesztését a gyermekek közötti különbségeket figyelembe vevő differenciált foglalkoztatással tudjuk megvalósítani.

Kivételes képességű gyermekek, tehetségesek

- **intellektuális tehetség** (a különböző tudományterületeken kimagasló: matematikai, fizikai, nyelvi stb.)
- **művészi tehetség** (képzőművészeti, zenei)
- **pszichomotoros tehetség** (sport, tánc, kézügyességet igénylő terület)
- **szociális tehetség** (vezető, szervező, irányító)

Tehetségnevelés, tehetségfejlesztés - a tehetségígéretes gyermekek felismerése

- a tehetségnevelés/tehetségfejlesztés/tehetséggondozás a tehetség felismerésével, azonosításával kezdődik
- a pedagógusoknak és a családnak ismernie kell azokat a mutatókat, amelyek halmozott előfordulása tehetség ígéretes gyermeket sejtet:
- a kivételes tehetségek jellemzői: megszállottság, fokozott kritikai érzék, állandó önelégedetlenség
- a valamilyen területen kiemelkedő gyermekek teljesítményei nem mindig jók, munkavégzésük, fejlődésük nem egyenletes, és gyakran nem vesznek részt a „munkában”

A tehetségfejlesztés módjai közül óvodánkban elsősorban a gazdagítás –dúsítás módszerét alkalmazzuk. A tehetségígéretes gyerekek társaikkal együtt vesznek részt a különböző tevékenységekben, azonban a nap bizonyos idejében az óvodapedagógusok által differenciált „gondozásban” részesülnek. Minden esetben felhívjuk a szülők figyelmét arra, hogy tehetség ígéretes gyermekeiket milyen óvodán kívüli tehetséggondozó intézményekbe célszerű az óvodai nevelési időn túl is fejleszteni.

7. Esélyegyenlőség biztosítása

Intézményünk hangsúlyozott jelentőséggel kialakította, és fenntartja az egyenlő bánásmód és a megkülönböztetés tilalmát, az emberi méltóság tiszteletben tartását, valamint a társadalmi szolidaritás kialakítását. (Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. tv., a közoktatásról szóló 1993.évi LXXIX. tv., valamint az esélyegyenlőség érvényesülésének közoktatásban történő, előmozdítását szolgáló egyes törvények módosításáról szóló, 2008. évi XXXI. tv. rendelkezései alapján.)
Az intézményi esélyegyenlőségi program készítésének alapja a Köztársasági Esélyegyenlőségi Program, amely kiterjed:

- a jogi és szociális szolgáltató és információs rendszer építésére,
- az érintett közalkalmazottak képzésére,
- a hátrányos helyzetű csoportok tagjainak médiajelenlétét biztosító közvélemény-formáló programok szervezésére,
- a fogyatékkal élő emberek számára a környezet bejárhatóvá tételére,
- az erőszaktól szenvedőknek komplex jogi, szociális és pszichológiai segítséget nyújtó krízisintervenció központok kialakítására,

- területi szinten halmozottan megjelenő hátrányok újszerű társadalompolitikai kezelésére.

Az Intézkedési terv célja, hogy biztosítsa az intézményben a szegregációmentességet és az egyenlő bánásmód elvének teljes körű érvényesülését. Az esélyegyenlőség érvényesítése érdekében külön figyelmet kell fordítani minden infrastrukturális és szakmai fejlesztés támogatása esetén a halmozottan hátrányos helyzetű, a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelési helyzetére.

Alapvető szabadságjogok biztosítása

Az intézményben a gyermekek nevelését és fejlesztését, a lelkiismereti szabadság és a különböző világnézetűek közötti türelmesség elve alapján szervezzük.
Intézményünkben, tiszteletben tartjuk a gyermek, szülő, alkalmazott lelkiismereti és vallásszabadságát.
A gyermek, a szülő és az alkalmazott nem késztethető lelkiismereti, világnézeti, politikai meggyőződésének megvallására, megtagadására.
A gyermeket, a szülőt és az alkalmazottat nem érheti hátrány világnézeti, lelkiismereti, politikai meggyőződése miatt.

A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdítása **nevelési alapelveinkben és értékeinkben** rejlik, miszerint minden gyermeknek vele született joga van az emberi méltósághoz. Intézményünk óvodapedagógusainak alapvető feladata, hogy az ellátott gyermekek hozzájussanak mindahhoz, amely a gyermeki személyiség szabadon történő kibontakoztatásához szükséges.
Az egyenlő bánásmód követelményét érvényesíteni kell

- a teljesítmények értékelése során
- az óvodai ellátáshoz kapcsolódó szolgáltatások biztosítása és igénybevétele során
- gyermeki jogok gyakorlása során
- az óvodai ellátással összefüggő juttatásokhoz való hozzáférés során (a jogszabály alapján járó juttatások, illetőleg a nevelési-oktatási intézmény mérlegelése alapján adható juttatások)
- az óvoda feladata az is, hogy a tehetségígéretes és képességeihez viszonyítva rosszul teljesítő gyermek részére segítséget nyújtson
- érvényesíteni kell az óvodai nevelésben való részvétellel összefüggő jogviszony megszüntetése során
- a gyermek csoportban való elhelyezése során
- szülői igény esetén vallási vagy más világnézeti meggyőződésen alapuló nevelésben részesüljön
- megfelelő számú szülői igény esetén nemzetiségi nevelésben részesüljön

8. SZOLGÁLTATÁSOK

- Hitoktatás, lovagoltatás, gyermektánc stb.

A szolgáltatások részletezve az intézmény Szülői Szervezeti és Működési Szabályzatában találhatóak.

A szolgáltatások óvodánkban kifejezetten szülői kérésre indulnak, amelyek megszervezésében segítséget nyújtunk. Az egyéb foglalkozások a nevelési időt nem zavarják.

Szakképzett óvodapedagógus irányításával zajlik a foglalkozás a különféle szakterületeken (pl. néptánc, zeneovi).

9. ELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS

Az óvodai nevelés tervezése

Az óvodai nevelés céljának és feladatainak ismeretében a pedagógiai ráhatások rendszerét a gyermekek egyéni adottságaihoz igazodva kell megtervezni. A nevelés és tanulás tervezése egy tömbben, egymással kölcsönhatásban valósítható meg. Az óvodai nevelés képességek, kompetenciák fejlesztésére irányul, az ismeretek alkalmazására tevődik a fő hangsúly. Az óvónők az adott csoportra terveznek, és ezen belül az egyes gyermekre. Az egyes gyermekre tervezést csak úgy lehet megvalósítani, ha tervezés előtt megismerjük a gyermeket. A nevelési év kezdetén a megfigyelésre 1 hónapot biztosítunk, mely tapasztalatok alapján október első hetében írjuk meg az első félévre a nevelési tervet, a 2. félévre pedig február első hetében. Ez idő alatt az óvónő a gyermek megfigyelését játék közben elvégezheti. A megfigyeléseket az óvónők Fejlődési Naplóban, személyiségi lapon rögzítik, mely alapja lesz a tervezésnek és az értékelésnek. Egy-egy csoportnak a tervét és a gyermekek megfigyelését a csoporttal foglalkozó óvónők közösen végzik, készítik el.

Nevelési terv

A céltudatos pedagógiai munka megkívánja, hogy a gyermekek fejlesztését hosszú távon – éves periódusban – az óvónők átgondolják és tudatosan megtervezzék. Az óvodai tevékenységek alapritmusát az évszakváltás és a jeles ünnepek, a hagyományőrzés adják. Tervezéskor figyelembe vesszük a pedagógiai programban felvázolt alapelveket, a nevelés feltételrendszerét és az óvoda éves tervében megfogalmazott feladatokat. Az óvónők tervezéskor a fokozatosság és folyamatosság elvét követik. **A tervet a magunk által összeállított csoportnaplóban rögzítjük.**

Heti terv

A csoportban dolgozó óvodapedagógusok éves terv alapján, egy hétre lebontva konkretizálják a komplex tevékenységeket. A tényleges feladatokat a gyermekek megfigyelése, tevékenységük elemzése, a gyermekek élményanyaga, tapasztalatai, igényei, és az aktualitás alakítja. A rövid távú tervben az egyén fejlesztése már konkrét formát ölt. A rövid távú terv egyben az óvónő vázlata is, ezért a nevelési, szervezési feladatok elvét is tartalmazza. Ezt fontos összehangolni a más csoportokban dolgozó óvónőkkel, dajkákkal. (pl. a szabadidős tevékenység szervezésénél, tornaszoba használata, munkatevékenységek megvalósításánál). Az együttműködést napra lebontva szükséges konkretizálni. A rövid távú tervet a szülőkkel hirdetőtáblán és az intézmény honlapján ismertetjük meg.

A gyermeki fejlődés ellenőrzése és értékelése

A nevelőmunka elemzése és értékelése az óvodapedagógus folyamatos feladata, az értékelés tapasztalatai adnak támpontokat a nevelőmunka tervezésének irányvonaláról. Az ellenőrzés az a pedagógiai folyamat, amely kapcsán folyamatosan tájékozódunk, információt gyűjtünk a gyermekek fejlődéséről. Az ellenőrzésnek meghatározó szerepe van a szokásrendszer kialakításában, a következetes, kiszámítható rendszer biztonságot nyújt a gyermekek számára. A 3-7 éves korosztálynál az óvónő állandó jelenléte és a nonverbális csatornán küldött üzenetek, általában hatékonyabb módszer a direkt ellenőrzésnél. Az ellenőrzés akkor tölti be funkcióját, ha értékelés kíséri.

Az ellenőrzés, értékelés az óvoda éves munkaterve alapján történik. A nevelőmunka értékelésének elveit az éves munkaterv tartalmazza.

Az óvodában leggyakrabban alkalmazott ellenőrzési, értékelési módszerek

Egyéni fejlődés vizsgálata, amely kiterjed a fejlődési adatgyűjtés szinte az egész személyiségre,

- mozgásfejlettség,
- testséma-fejlettség mutatói,
- téri tájékozódás és térbeli mozgás fejlettsége,
- nyelvi kifejezőképesség fejlettsége,
- emberábrázolás,
- a szociális fejlettsége, szociális érettsége, értelmi fejlettség,
- a gyermekek finom motorikus koordinációjának fejlettsége,
- játék

A jelzett pszichikus struktúrák, a tanulási képesség meghatározói, illetőleg az iskolára való alkalmasság biztosítékai.

A gyermekek egyéni fejlődését elsősorban megfigyeléses módszerrel követjük nyomon, és írásban rögzítjük a személyiség lapokon, amelyek alapján félévente értékeljük a gyermekek fejlődését. Mindhárom intézményünk a sajátos pedagógiai programja alapján kidolgozott szempontsor szerint értékel.

A gyermeki fejlődés mérését, ellenőrzését, értékelését a gyermekek fejlődési naplójában vezetjük.

Az újonnan érkező gyermekeket a beszoktatási, az iskola előtt álló gyermekeket a beiskolázás tevékenységének eljárásrendje szerint kezeljük.

A dolgozók teljesítményértékelése a pedagógus életpályamodell szerint, valamint az intézményvezető, és szakértő véleménye alapján történik.

A gyógytestnevelés éves tervét év elején, a szakvéleménnyel rendelkező gyermekek ellátásának tervét (SNI) – (külív, belív dokumentálás) októberben, januárban, júniusban készíti el a szakember

A Pedagógiai szakszolgálat a munkanaplóját a nevelési év elején, és félévente állítja össze.

A különféle szolgáltatások szakemberei (néptánc, lovaglás, zeneovi, ovifoci) együttműködési terv alapján éves munkatervet készítenek a nevelési év elején.

Mérés, elemzés, javítás

Cél: Az intézmény küldetésnyilatkozatának, a nevelési és minőségcélok megvalósítása érdekében olyan kulcsfontosságú folyamatok működtetése, amelyek sokoldalúan biztosítják a 3-7 éves korosztály nevelésének eredményességét, képességeik kibontakoztatását.

Olyan követelményrendszer alkalmazása, amely biztosítja az egyén felelősségét, az egymástól való tanulás lehetőségét, a pedagógusok és a szakmai közösségek együttműködésének rendjét.

Olyan tanulásszervezési eljárások alkalmazása, amelyek a 3-7 éves korosztály ismeretszerzési lehetőségeit biztosítják, fejlődésüket nyomon követik az egyéni fejlődés dokumentum rendszere alapján.

Az intézmény a helyi képzési kínálatában meghatározta küldetésnyilatkozatának és nevelési programjának megfelelően alaptevékenységeit, alternatív tevékenységeit, kiegészítő tevékenységeit, valamint szolgáltatását.

Olyan belső értékelési rendszert dolgozott ki az intézmény, amely mozgósítja és érdekeltté teszi a nevelőtestületet a közös értékelési folyamatba történő bekapcsolódásba, biztosítja az információ feltárását, elindítja a javítási folyamatokat, az innovációs tevékenységeket. Meghatároztuk az értékelés területeit, mérőeszközeit, azok használati rendjét, idejét, dokumentálását, a nyilvánossá tétet formáit, és az értékelést végző személyeket.

Az intézményi folyamatok és tevékenységek mérése

Célja: Adatgyűjtés, ok-feltárás, javítás, az eredményesség, hatékonyság, sikeresség, elégedettség növelése, proaktív fejlesztés az éves munkaterv alapján.

Módszer: csoportos beszélgetés a szülőkkel.

Az intézmény működésének mérése, értékelése, folyamatos fejlesztése

Célja: Az intézmény hatékony működésének érdekében az intézmény vezetése a kialakított rendszer alapján folyamatos értékelést végez és meghatározza a fejlesztés lehetőségeit.

Az értékelés területe	**Ideje**	**Felelős**	**A nyilvánossá tétel fóruma**
Éves pedagógiai működési terv megvalósulásának értékelése	évente	Intézményvezető	Tanévnyitó-tanévzáró nevelőtestületi értekezlet (augusztus utolsó hete)
A minőségfejlesztési munka eredményei	évente	Intézményvezető helyettes	Tanévnyitó-tanévzáró értekezlet (augusztus utolsó hete)
Belső továbbképzés Beiskolázási terv	évente	Intézményvezető	Tanévnyitó-tanévzáró értekezlet (augusztus utolsó hete)
Munkacsoportok tevékenységek	évente	Munkacsoportok vezetői	Tanévnyitó-tanévzáró értekezlet (augusztus utolsó hete)
Folyamatok	évente	Minőségi csoport megbízott tagja	Nevelőtestületi értekezlet (június)

A csoportok működésével kapcsolatos értékelések	félév nevelési év vége	Csoportvezető óvónők	Egyéni beszélgetések, havonta telephely óvodai értékelő beszélgetések, szülői értekezlet, partneri tájékoztatás, nevelőtestületi értekezlet (június)
Egyéni fejlesztések értékelése Iskolára való felkészítés eredményei a sikerkritériumok alapján	félévente évente	Csoportvezető óvónők	Egyéni beszélgetések a szülőkkel Nevelőtestületi értekezlet (június)

Minden értékelési terület eredményéről írásos értékelés készül, melyben kiemelten szerepeltetjük a javítandó elemeket, amely a következő nevelési év tervezésének az alapja.

Célja: Az előző évi tervezések céljaihoz viszonyított megfeleltetés, értékelés, a hatékony intézményi működés és a folyamatos fejlesztés érdekében. A nevelési tevékenység közös követelményeinek mérése, értékelése, a gyermekre vonatkozó éves pedagógiai tervezés megvalósulásának értékelése és a javítandó területek meghatározása.

10. PROGRAMHOZ FELHASZNÁLT SZAKIRODALMAK JEGYZÉKE

- A 2009. évi LXI törvény a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény módosításáról
- Békéscsaba megyei jogú város önkormányzatának közoktatási fejlesztési terve
- Békéscsaba Megyei Jogú Város Esélyegyenlőségi terve
- Az óvodai nevelés alapprogramja /255/2009.(XI.20.) Korm. rendelet/a 221/2010.(VII:30.) korm. rendelettel módosítva
- Dr. Deliné Dr. Fráter Katalin: „Lépésről lépésre” óvodafejlesztő program /Hajdúböszörmény 1997./
- Brunó Bettelheim: Az elég jó szülő
- Murayné Szy Éva: Játékos beszédnevelés
- Sugárné Kádár Júlia: A beszédfejlődés útjai
- Nagy Jenőné: Óvodai programkészítés, de hogyan?
- Chrappán Magdolna – Fábián Katalin: Tevékenységközpontú Óvodai Nevelési Program
- Montessori Mária: A gyermek felfedezése.Herder kiadó budapest1989.
- Illyés Sándor (szerk.): Gyógypedagógiai alapismeretek ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, Budapest,1995.
- Berey Mária - Bernolák Dóra - Holcsikné Brummer Mária: Mozgáskorlátozottak óvodai Integrációja Program. Lektorálta: Dr. Bernolák Béláné - Pintér Éva

- Kissné Hoffner Éva - Szabó Borbála - Wágner Pálné: Add a kezed! Középsúlyos értelmi fogyatékos Óvodások Nevelési Programja. Lektorálta: Dr. Isépi Mária
- Néphagyományőrző Óvodai Program. Gödöllő, 1998.
- Csányi Ivonne – Zsoldos Márta: Világkonferencia a speciális szükségletűek neveléséről.
- Új Pedagógiai Szemle,1994/12
- Porkolábné Dr. Balogh Katalin: Komplex prevenciós óvodai program. Budapest, Volán Humán Oktatási és Szolgáltató Rt, 1997.
- Bakonyiné Vince Ágnes - Nagyné Kasza Ilona: Mozgásöröm a szabadban. Budapest, MPT. 1989.
- Könczei György: Fogyatékosok a társadalomban. Gondolat Budapest, 1992.
- Benczúr - Bernolák: Felelős vagyok érte. Budapest, Tankönyvkiadó, 1991.
- Girán János Ligeti György: Szociológiai alapismeretek. Comenius Bt., Pécs, 2000.
- Dr. Bucherna Nándorné - Faust Dezsőné - Zadrovecz Teréz: Néphagyományőrzés az óvodában. 2. módosított kiadás. Budapest, HOGYF EDITOH - 1145, 1998.
- Soósné Dr Faragó Magdolna: Mentálhigiénés pedagógiai, szociálpszichológiai fogalomtár
- Pedagógus hallgatóknak és gyakorló pedagógusoknak. Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzem Budapest,2003.
- Buda Béla: Az empátia - a beleélés lélektana. Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1980.
- Psichoterápia. Szerk. Buda Béla. Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1981.
- Labáth Ferencné: Fejlesztésre szoruló hátrányos helyzetű gyerekek beszédhanghallás-fejlesztése, és az elért eredmények elemzése, OKTÁV Továbbképző Központ Budapest,2004.
- Dömötör Tekla: Magyar népszokások. Budapest, 1985.
- Nagy Sándor Pedagógiai Lexikon A-F. Akadémiai Kiadó Budapest 1976.
- Csávás Dezsőné: Ismeretek a mozgásfogyatékosok gyógypedagógiája köréből (kézirat)
- Budapest, Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, 1978.
- D. B. Elkonyin: A gyermeki játék pszichológiája. Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1983.
- Falvai Károly: Ritmikus mozgás - énekes játék. Budapest, Országos Pedagógiai Intézet, 1990.
- Dr. Fejes Erzsébet - Kauczler Gyuláné Dr.: Mesélő természet. Szombathely, Kincs Könyvkiadó, 1995.
- Forrai Katalin: Ének az óvodában. Budapest, Zeneműkiadó, 1977.
- Gyenei Melinda: A tanulási nehézségek korai felismerése és korrekciós lehetőségei. Fejlesztőpedagógia 1990 / 280.
- Hari - Ákos: Konduktív pedagógia. Budapest, Tankönyvkiadó, 1971.
- Huba Judit: Pszichomotoros fejlesztés a gyógypedagógiában. Budapest, Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola, 1991.
- Integráció az óvodában / Jegyzet / Budapest, Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola
- Kovásznai Kató: Játszik a gyermek. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1983.

- Ludánszkiné Szabó Éva: Óvodai zenei hagyományápolás - népszokások. Hajdúböszörmény, 1995.
- Nagy Béláné: Táncos játékok az óvodában. Óvónők modern kiskönyvtára 13 / 89.
- Óvoda az ezredfordulón. Budapest, Művelődési és Közoktatási Minisztérium, 1998.
- Porkolábné Dr. Balogh Katalin - Páli Judit: Pszichológiától - Pedagógiáig. Budapest, Alex Typó Kiadó, 1993.
- Porkolábné Dr. Balogh Katalin: Teljesítmény és magatartászavarok összefüggése óvodás és kisiskolás korban. Vas Megyei Pedagógiai Intézet és Heves Megyei Pályaválasztási Tanácsadó Kiadó, 1985.
- Dr. Szabó Pál: Iskolás lesz gyermekünk. Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1976.
- Tarján Gábor: Mindennapi hagyomány. Budapest, Mezőgazdasági Könyvkiadó, 1992.
- Dr. Thomas Gordon: Tanítsd gyermeked önfegyelemre. Budapest, Stúdium Effektíve, 1994.
- Dr. Tótszöllősyné Varga Tünde: Mozgásfejlesztés az óvodában. Budapest, FER-CO Kft., 1994.
- Tunyoghi Erzsébet: A gyógyító játék. Budapest, Pannon Könyvkiadó, 1990.
- Zsáky István: Dolgozatok az óvodai ábrázolás köréből. Óvónők modern kiskönyvtára 12 / 86.

11. ZÁRÓRENDELKEZÉSEK

11.1. A program hatálya, hatályba lépése

A Lencsési Óvoda helyi óvoda nevelési programja hatálya kiterjed valamennyi munkáltatói kapcsolatban lévő közalkalmazottra. A program tartalmi vonatkozása megvalósításáért felelősek a vezetők és az óvodapedagógusok. A nevelőmunkát segítő alkalmazottak is felelősek abban a tekintetben, hogy megismerjék a program elemeit és ennek megfelelően, saját tevékenységükkel segítsék az óvodai pedagógiai munkát.
A helyi óvodai nevelési programunk tagóvodákra vonatkozó programrészei folyamatosan hatályosak.
Helyi óvodai nevelésünk intézményi összegzett programja hatályba lép: 2013.09.01.-től, a fenntartói elfogadást követően.

11.2. Érvényességi záradék

A nevelési program érvényességi ideje: 2013. szeptember 1-től
A nevelési program módosításának módja, lehetséges indokai:

- Törvényi változások
- A nevelőtestület több mint felének indítványozása esetén a nevelési programot felülvizsgálni és szükség esetén
- Partneri javaslatok, az igények változása
- Felülvizsgálati eredmények (5 évente)

- Legitimáció

11.3. Legitimációs záradék

A Lencsési Óvoda Pedagógiai Programját **készítette:** Az intézmény nevelőtestülete
Dátum: 2013. augusztus

…… ……..
nevelőtestület nevében aláírás szakalkalmazottak nevében aláírás

A Lencsési Óvoda Pedagógiai Programját **elfogadta:** Az intézmény vezetője
Dátum: 2013. augusztus

……..
Intézményvezető aláírása

A Lencsési Óvoda Pedagógiai Programját **véleményét nyilvánította:**
Dátum: 2013. augusztus

……
A szülői szervezet vezetője

A Lencsési Óvoda Pedagógiai Programját **egyetértését kinyilvánította:**
Dátum: 2013. augusztus

……..
A fenntartó nevében aláírás

Mellékletek

HELYISÉGEK

Megnevezés	Megvan	Hiányos	Nincs meg	Beszerzés tervezett éve
Csoportszoba	X			
tornaszoba	X		Zöldovi	
játszóudvar	X			
óvodavezetői iroda	X			
óvodavezető-helyettesi iroda	X			
nevelőtestületi szoba	X			
orvosi szoba	X			
Kiszolgáló helyiségek				
felnőtt öltöző	X			
elkülönítő szoba	X			
melegítőkonyha	X			
tálaló-mosogató, ezen belül felnőtt étkező	X			
felnőtt mosdó	X			
felnőtt WC	X			
Ételhulladék-tároló helyiség	X			
egyéb raktár	X			
szertár	X			

HELYISÉGEK BÚTORZATA ÉS EGYÉB BERENDEZÉSI TÁRGYAI

Megnevezés	Megvan	Hiányos	Nincs meg	Beszerzés tervezett éve
Óvodai fektető	X			
gyermekszék	X			
Gyermek asztal	X			
fényvédő függöny	X			
szőnyeg	X			
játéktartó szekrény vagy polc	X			
fektető tároló	X			
élősarok állvány	X			
hőmérő	X			
óvodapedagógusi asztal	X			
felnőtt szék	X			
eszköz-előkészítő asztal	X			
textiltároló szekrény	X			
edény- és evőeszköz-tároló szekrény	X			
szeméttartó	X			
Tornaszoba				
tornapad	X			
tornaszőnyeg	X			
bordásfal	X			
óvodai többfunkciós mászó készlet	X			
Játszóudvar				
kerti asztal	X			
kerti pad	X			
udvari homokozó	X			
takaróháló	X			
Óvodavezetői iroda				
íróasztal és szék	X			
tárgyalóasztal	X			
szék	X			
telefon	X			
könyvszekrény	X			
iratszekrény	X			
Óvodavezető- helyettesi iroda				
asztal	X			
szék	X			
iratszekrény	X			
lemezszekrény	X			
írógépasztal és szék	X			
írógép	X			
telefon	X			
fax	X			
számítógép, nyomtató	X			
Nevelőtestületi szoba				

fiókos asztal	X			
szék	X			
könyvtári dokumentum	X			
könyvszekrény	X			
tükör	X			
mosdókagyló	X			
Orvosi szoba				
orvosi szoba	X			
Gyermeköltöző				
öltözőpad	X			
Gyermekmosdó, WC				
törülközőtartó	X			
falitükör	X			
hőmérő	X			
rekeszes fali polc /fogmosó pohár tartó/	X			

TISZTÁLKODÁSI ÉS EGYÉB FELSZERELÉSEK

Megnevezés	Megvan	Hiányos	Nincs meg	Beszerzés tervezett éve
egyéni tisztálkodó szerek	X			
tisztálkodó felszerelések	X			
fésűtartó	X			
törülköző	X			
abrosz	X			
takaró	X			
ágyneműhuzat, lepedő	X			

A FELNŐTT MUNKAVÉGZÉSHEZ SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK

Megnevezés	Megvan	Hiányos	Nincs meg	Beszerzés tervezett éve
szennyes ruha - tároló	X			
mosott ruha- tároló	X			
mosógép	X			
centrifuga	X			
vasaló	X			
vasalóállvány	X			
szárítóállvány	X			
takarítóeszközök	X			
kerti munkaeszközök, szerszámok	X			
hűtőgép	X			
porszívó	X			

A NEVELŐMUNKÁT SEGÍTŐ JÁTÉKOK ÉS EGYÉB ESZKÖZÖK

Megnevezés	Megvan	Hiányos	Nincs meg	Beszerzés

				tervezett éve
Különféle játékformák /mozgásos játékok, szerepjátékok, építő, konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás és bábozás, barkácsolás/ eszközei	X			
Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő, eszközök	X			
Az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei	X			
Értelmi képességeket /érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás/ és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök	X			
Ábrázoló tevékenységet fejlesztő /rajzolás, festés, mintázás, építés, képalkotás, kézimunka/ anyagok, eszközök	X			
Természeti- emberi- tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok	X			

A nevelőmunkát segítő egyéb eszközök				
videó /lejátszó/	X			
televízió	X			
magnetofon	X			
diavetítő	X			
vetítővászon	X			
Hangszer /pedagógusoknak/	X			
Hangszer /gyerekeknek/	X			

EGÉSZSÉG- ÉS MUNKAVÉDELMI ESZKÖZÖK

Megnevezés	Megvan	Hiányos	Nincs meg	Beszerzés tervezett éve
ételminta- vételi (üvegtartály) készlet	X			
mentőláda	X			
gyógyszerszekrény (zárható)	X			
védőruha	X			
tűzoltó készülék	X			

A NEVELŐMUNKÁT SEGÍTŐ JÁTÉKOK ÉS EGYÉB ESZKÖZÖK RÉSZLETEZÉSE

Megnevezés	Megvan	Hiányos	Nincs meg	Beszerzés tervezett éve
Különféle játékformák				

homok- víz asztal	X			
építőkocka készlet	X			
babakonyha	X			
autók	X			
barkácsasztal	X			
Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök				
Body Roll	X			
labdák	X			
függő kötelek	X			
szobai hinta	X			
mászókák /udvari/	X			
Az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei,				
bábok	X			
hallásfelismerés	X			
mesekönyvek	X			
mesefotel	X			
demonstrációs tábla	X			
plüss állatok	X			
Értelmi képességeket és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök				
matek-készlet	X			
lexikonok	X			
„Ügyes boci”	X			
Lego-Dacta	X			
Ábrázoló tevékenységet fejlesztő anyagok, eszközök				
festőállvány	X			
olló	X			
tempera /alapszínek/	X			
ecsetek	X			
rajztáblák	X			
A természeti- emberi- tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök anyagok				
földgömb	X			
nagyítók	X			
metszetek	X			
akvárium	X			
tematikus tablók	X			
Fényképezőgép	X			